

Klimata izglītība

EduQuest Yourself!

Saturs

0.0

1.	Godīgas tirdzniecības sociālie aspekti	3
2.	Ekoloģiskās pēdas nospiedums	9
3.	Šarādes	21

Godīgas tirdzniecības sociālie aspekti

1.

KLIMATA PĀRMAIŅU JOMA (PAMATS AKTIVITĀŠU SECĪBAI)

- vispārēja prezentācija
- preventīvu pasākumu iespējas

VECUMS

- 12-15

IZMANTOŠANAS VEIDS

- formālā izglītība
- neformālā izglītība

ILGUMS

- sagatavošanās: 20 min.
- aktivitāte: 30 min.

NODARBĪBAS VIETA:

- iekštelpas
- skolas pagalmi

Kopsavilkums

Globalizācijas pozitīvā ietekme daudzus gadus žilbināja visu pasauli, taču, ar katru gadu kļūstot pamanāmākām klimata pārmaiņu sekām, cilvēkiem bija jāapzinās arī monētas otra puse. Visas mūsu darbības ietekmē pat attālākos pasaules nostūrus. Vai mēs varam turpināt tādu pašu dzīvesveidu, apzinoties, ka ar savu izvēli un patēriņu varam nodarīt kaitējumu, aizskart kāda cilvēka cieņu vai ekspluatēt citus? Vai tam ir risinājums?

ATSLĒGAS VĀRDI

Godīgā tirdzniecība; tirdzniecības taisnīgums; koloniālisms; globālie dienvidi; klimata taisnīgums.

NEPIECIEŠAMAS IEPRIEKŠĒJAS ZINĀŠANAS

- nav

MĀCĪŠANĀS MĒRĶI

- Dalībnieki iepazīstas ar konkrētu produktu ražotājiem, viņu darba apstākļiem, dzīvi un problēmām.
- Dalībnieki uzzina, kāpēc starp diviem šķietami vienādiem produktiem ir svarīgi izvēlēties godīgas tirdzniecības produktu.

METODES (IZVĒLIETIES NO SARAKSTA VIENU):

- spēle
- lomu spēle

PIEDERUMI UN MATERIĀLI (SARAKSTS):

- uzraksti "JĀ" un "NĒ";
- līmlente;
- lomu kārtis;
- jautājumi.

SAGATAVOŠANĀS

1. Pielīmējiet uzrakstus "JĀ" un „NĒ” divos telpas stūros.
2. Izdrukājiet un izgrieziet lomu kārtis (tās atrodamas pielikumā).
3. Sagatavojiet jautājumus.

VIETAS IEKĀRTOŠANA

Būs nepieciešama liela, atklāta vieta.

APRAKSTS

Lai izprastu klimata radītos draudus, mums ir jāsaprot, ka klimata pārmaiņas nav tikai vides problēma, bet tām ir arī sociāli, politiski un ētiski aspekti. Koloniālisma dēļ izveidojās darba dalīšana, kurā kolonizētās dienvidu valstis kļuva par kolonizatoru izejvielu piegādātājiem un lauksaimniecības politikas īstenotājiem. Gadu desmitiem Starptautiskais Valūtas fonds un Pasaules Banka sniedza palīdzību šīm valstīm un mudināja tās ražot eksportam, jo ar palīdzību vien

Godīgas tirdzniecības sociālie aspekti

1.

nepietiek, lai nodrošinātu ekonomisko izaugsmi. Saskaņā ar starptautisko darba dalīšanas principu, iepriekš kolonizētajām valstīm vajadzētu ražot preces, kuras tām sniedz absolūtas priekšrocības. Tātad daudzos gadījumos izejvielas un lauksaimniecības preces, produktus. Tomēr viendabīga tirdzniecības struktūra padara šīs valstis neizsargātas. Ja eksportētās produkcijas cenas pasaules tirgū samazināsies, tas šīm valstīm var radīt katastrofālas sekas.

Rezultāti ir divējādi. No vienas puses, rentabla pārstrāde tiek veikta industrializētajās valstīs, tāpēc pārpalikums produkta vērtībai tiek pievienots attīstītajās valstīs. Pēc tam jaunattīstības valstis pārstrādātos produktus iepērk atpakaļ par daudz augstāku cenu. No otras puses, visas dienvidu jaunattīstības valstis ir palielinājušas izejvielu un lauksaimniecības preču eksportu. Tāpēc radīsies šo preču pārprodukcija, kas izraisīs cenu kritumu.

Globalizācija

Globalizācija ir pasaules internacionalizācijas paātrinājums, viss Rietumu civilizācijas aizsāktais pasaules apvienošanas (universalizācijas) process.

Visā pasaulē izplatās brīvā tirgus ekonomika, kultūra kļūst vienota, tiek izplatīti rietumu un Amerikas Savienot valstu vērtību un dzīves modeļi.

19. gadsimtā industriālās revolūcijas rezultātā mūsu civilizācija sāka veidoties par globālu vienību. Šajā laikā parādījās masveida tāltirdzniecība, dzelzceļš, tvaikoņi, prese izdevumi un telegrāfs, kas fundamentāli pārveidoja cilvēku dzīves telpu un laiku. Divi pasaules kari šo procesu nedaudz palēnināja, bet 20. gadsimta 70. gados tas atsākās ar jaunu spar. Ekonomikas un sabiedrības globalizāciju veicināja arī milzīgas starptautiskas institūcijas: brīvās tirdzniecības līgumi, ekonomikas integrācija, Pasaules Banka, Starptautiskais Valūtas fonds, vēlāk Pasaules Tirdzniecības organizācija un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, kas radās pēc Otrā pasaules kara.

Globalizācijas procesu regulē starptautiski nolīgumi un starpvalstu institūcijas. Galvenās ekonomiskās globalizācijas iezīmes ir pasaules savstarpējā saistība; pieaugošs izaugsmes spiediens; ekonomiskā un kultūras homogenizācija, patērētāju sabiedrība; ekonomiskā polarizācija, pieaugošās ienākumu atšķirības; ekonomiskās un politiskās varas koncentrācija ārpus demokrātiski kontrolē-

tas sfēras; pieaugošā pārapdzīvotība; pieaugošās vides un sociālās problēmas; pilsonisko tiesību noplicināšanās; informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstības paātrināšanās. Jauno institūciju un jaunās domāšanas rezultātā kā ugunsgrēks ir izplatījušās neoliberālās politikas – privatizācija, liberalizācija un ierobežojumu atcelšana.

Un šo politiku dēļ dažas problēmas ir saasinājušās līdz nebijušiem apmēriem:

- sociālā nevienlīdzība valstu iekšienē un starp valstīm ir pieaugusi līdz milzu apmēriem, un vides situācija ir sākusi strauji pasliktināties, apdraudot kultūras un ekoloģisko daudzveidību.

Tā rezultātā ražotāji:

- ņem aizņēmumus bankā, jo vairāk viņiem tas nepieciešams, jo sliktāki ir kredīta nosacījumi;
- izmanto pesticīdus, kas pasliktina izaudzētā kvalitāti un kaitē videi un zemei;
- izņem bērnus no skolas, tādējādi ietaupot mācību maksai paredzētos līdzekļus un palielinot ražošanas apjomu;
- tā kā ražotāji ir sarežģītā situācijā, pirms ražas novākšanas viņi pārdod savu ražu spekulantiem – lai arī saņem zemāko cenu, viņiem nav laika gaidīt, kad cenas pieaugs (cenas jau sen nosaka preču darījumi, nevis reālais tirgus).

UZDEVUMS

1. “Jā”/ “nē” spēle

Viens telpas stūris ir “JĀ” STŪRIS, bet otrs – “NĒ” STŪRIS (apzīmēti ar uzrakstiem). Vadītājs uzdod jautājumus, uz kuriem dalībnieki atbild ar “jā” vai “nē”. Lai atbildētu, dalībnieki dodas uz attiecīgo telpas stūri.

Jautājumu paraugus var atrast pielikumos, taču varat uzdot arī papildu jautājumus.

Godīgas tirdzniecības sociālie aspekti

1.

2. Kēde reizēm pārtrūkst

Spēles mērķis ir likt dalībniekiem apzināties apstākļu un iespēju atšķirības starp cilvēkiem, kas dzīvo dažādās pasaules daļās.

Palūdziet dalībniekiem nostāties lielā aplī telpas vidū un sadoties rokās. Paskaidrojiet uzdevumu: katram tiek iedota lomas kārts, kas palīdz iejusties jaunieša vai bērna ādā. Mēs nolasīsim apgalvojumus, un tie, kuriem šķiet, ka apgalvojums viņiem atbilst, sper soli uz āru un mēģina joprojām noturēt sadotas rokas ar blakus stāvētājiem. Ja tas vairs nav iespējams, rokas atlaiž.

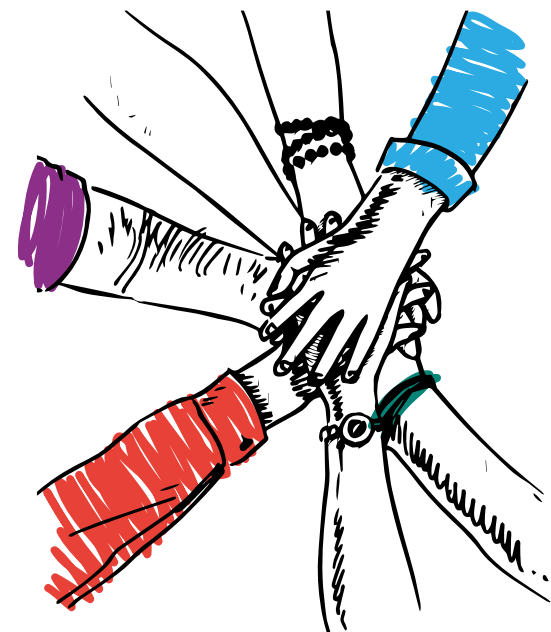
Izdaliet lomas (mēģiniet tās sadalīt tā, lai blakus būtu ļoti atšķirīgas lomas) un tad pagaidiet, līdz visi izlasa lomu kārtis, kā arī lūdziet skolēniem nerādīt savas kārtis citiem. Pēc tam secīgi lasiet apgalvojumus (skatīt pielikumos). Pēc katra apgalvojuma tie, kuriem tas atbilst, virzīsies uz priekšu. Agrāk vai vēlāk aplis dažviet pārtrūks. Spēle noslēdzas, kad beidzas apgalvojumi vai nav vietas tālākai virzībai.

SAISTĪTIE JAUTĀJUMI

- Vai bija viegli izlemt, vai šis apgalvojums viņiem atbilda?
- Kā viņi jutās, kad nevarēja virzīties uz priekšu?
- Vai viņi uzskata, ka viņu pašreizējā situācija ir taisnīga?
- Vai viņi apmainītos ar lomām ar citiem jauniešiem?
- Dalieties ar idejām, kā šīs atšķirības varētu mazināt!

RESURSI

Újszászi, Gy.: Fair trade termékek. In Neumayer, É., Zentai K. et al (2020): Fogyasztó kúra, p 245-253. Magosfa Alapítvány, Vác

Godīgas tirdzniecības sociālie aspekti

1. “Jā”/ “nē” spēle

JAUTĀJUMI:

- Vai tev patīk iet uz skolu?
- Vai parasti sūdzies par to, ka tev agri jāceļas uz skolu?
- Vai esi jau veicis kādu fizisku darbu? (ķieģeļu nešana, smagu lietu celšana, augļu vākšana, ūdens nešana utt.)
- Vai vēlies strādāt, nevis mācīties skolā?
- Vai tu palīdzi mājas darbos?
- Vai bez mācībām tev mājās ir vēl kādi pienākumi?
- Vai tu saņem kabatas naudu?

2. Ķēde reizēm pārtrūkst

APGALVOJUMI :

- Lielāko daļu savas bērnības pavadīji, spēlējoties un mācoties.
- Tava turpmākā izglītība ir atkarīga tikai no tavām spējām un centības.
- Tu nekad neesi izsalcis.
- Tu vari mazgāties katru dienu.
- Tavs mājoklis nodrošina tev drošību.
- Tev ir viss nepieciešamais. Reklāmās attēlotās elektroniskās iekārtas var atrast arī tavās mājās.
- Katru gadu kopā ar ģimeni dodies atvaļinājumā.
- Ja saslimsti, par tavu atveseļošanos parūpēsies sociālais nodrošinājums.
- Ikviens tavas ģimenes loceklis par savu darbu saņem diezgan labu atalgojumu.
- Lielāko daļu brīvā laika pavadī ar ģimeni vai draugiem.

Ja nepieciešams, apgalvojumus var veidot citādi.

Godīgas tirdzniecības sociālie aspekti

Lomu kārtis

HUANITO

8 GADUS VECS ZĒNS

Es dzīvoju Mehiko, pasaules lielākās pilsētas nabadzīgākajā rajonā. Es, tāpat kā mani pieci brāļi, no agra rīta līdz vēlam vakaram ubagoju tūristu apmeklētākajos rajonos.

MANVELS

11 GADUS VECS ZĒNS

Es dzīvoju Peru galvaspilsētas Limas graustu rajonā no kartona būvētā mājā. Nav ne elektrības, ne tekoša ūdens, un notekūdeņi no mājām tek pa ielas vidu. Pārmeklēju tuvāko atkritumu izgāz-tuvi, lai atrastu kaut ko ēdamu vai pārdodamu, kas palīdzētu manai ģimenei nopelnīt iztiku.

ŽVĀNS

17 GADUS VECS ZĒNS

Es dzīvoju vienā no Riodežaneiro graustu rajoniem, tā ir tūristu sapņu pilsēta un miljoniem nabadzīgu cilvēku dzimtene, kur tikai noziedzība ir izplatītāka par nabadzību. No 12 gadu vecuma mums nebija naudas manai izglītībai, es pat nebiju pametis rajonu, kas sastāvēja no dažiem kvartāliem. Līdz 15 gadu vecumam es biju kļuvis par vienas no vietējo narkotiku kontrabandistu bandas biedru.

TABO

14 GADUS VECS ZĒNS

Es kopā ar ģimeni dzīvoju Āfrikas sausākajā daļā. Ģimenes iztiku nodrošina tēva ienākumi, ko viņš sūta mājās: viņš strādā nomaļā zelta raktuvē. Mēs ar mammu katru dienu astoņas stundas ejam līdz tuvākajam ūdens avotam. Ūdens nav tīrs, tajā var būt daudzu slimību izraisītāji, turklāt mēs ūdeni mājās nesam, ejot kājām.

SANDŽANA

13 GADUS VECA MEITENE

Es dzīvoju Indijā, tējas audzēšanas apgabalā. Mani vecāki ir godīgas tirdzniecības kooperatīvās sabiedrības biedri; viņu darba laiks ir 8,5 stundas dienā, nevis parastās 13 stundas. Tādēļ, ka viņiem maksā taisnīgu atalgojumu, man nav jāvāc tēja, es varu iet skolā. Atšķirībā no savas mātes es mācišos lasīt un rakstīt, lai man būtu iespēja atrast labu darbu.

LĪGA

14 GADUS VECA MEITENE

Es dzīvoju vienā no Latvijas-mazpilsētām. Mani vecāki strādā ļabi apmaksātā darbavietā. Es katru dienu apmeklēju skolu, bet pēc tās eju dažādos pulciņos. Reizi gadā mēs dodamies ceļojumā vai nu pa Latviju, vai uz tuvākajām kaimiņvalstīm. Vasaras brīvlaikos es vienu mēnesi varu strādāt un sakrāt sev kabatas naudu, par kuru varu iegādāties ko vēlos.

ANNA

16 GADUS VECA MEITENE

Es esmu diplomāta, kas strādā Zviedrijas vēstniecībā Francijā, meita. Es mācos augstākās klases privātskolā Parīzē. Brīvajā laikā es apmeklēju baleta nodarbības un mācos spēlēt klavieres.

ŽĒSIKA

15 GADUS VECA MEITENE

Es dzīvoju Beverlihilsā. Mans tēvs ir foršs jurists, bet māte – moderna interjera dizainere. Mana ģimene ir desmit tūkstoš turīgāko cilvēku vidū un ik dienu esam viesi elegantās Holivudas ballītēs. Es uzreiz varu dabūt visu, ko vēlos vai kas man patīk.

Godīgas tirdzniecības sociālie aspekti

Lomu kārtis

ĒRIKS

9 GADUS VECS ZĒNS

Es dzīvoju Tabakas ciematā (Kenijā), mans tēvs, būdams godīgas tirdzniecības organizācijas biedrs, grebja akmens skulptūras. Tāpēc es varu iet skolā. Mani vecāki var apmaksāt manu mācību maksu un obligāto skolas formastērpu. Arī mana piecus gadus vecā māsa apmeklē skolu.

VANDEINA

16 GADUS VECA MEITENE

Es esmu meitene no Indijas, es un abas manas māsas palīdzam mammai mājās. Mūsu uzdevums ir rūpēties par ģimenes vīriešiem. Man ir septiņi brāļi, viņi var iet uz skolu un mācīties. Es esmu iemīlējusies puisī no citas kastas, un arī es viņam patīku, bet mēs nevaram sarunāties.

JĀNOŠS

10 GADUS VECS ZĒNS

Es dzīvoju nelielā ciematā Borsodas apriņķī Ungārijā. Mans tēvs ir iekārtu operators spiedliešanas uzņēmumā. 100 km rādusā viņš neatrada citu darbu. Viņa darba devējs maksā tikai minimālo algu, bet par virsstundām nemaksā. Mana māte strādā par apkopēju, bet mēs tik un tā dzīvojam ļoti nabadzīgi. Vienīgā dāvana Ziemassvētkos ir ēdiens.

LEILA

12 GADUS VECA MEITENE

Es esmu irāņu bērns un kopš septiņu gadu vecuma strādāju par paklāju audēju. Man nav laika mācībām skolā, jo man jāstrādā ar paklājiem desmit stundas dienā, lai palīdzētu ģimenei. Paklājus par labu naudu pērk ārzemju tūristi, bet es no tiem gūstu tikai tik daudz naudas, lai nopelnītu iztiku.

SĀRA

12 GADUS VECA MEITENE

Es dzīvoju mazā ciematā Baraņas apriņķī Ungārijā kopā ar vecākiem, vecvecākiem un astoņiem brāļiem un māsām. Mana ģimene ciena tradīcijas. Saskaņā ar Lovari čigānu paražām kopiena sagaida, ka es apprecēšos un dzemdēšu bērnus, pirms pabeigšu pamatskolu.

ANGĒLA

12 GADUS VECA MEITENE

Es dzīvoju mazā pilsētā Ungārijā. Mana mamma strādā sociālajā uzņēmumā, taisot tradicionālus pinumus. Ar viņas algu pietiek ikdienas pirkumiem, virsstundas tiek apmaksātas. Reizi divos mēnešos viņa var iegādāties arī apģērbu. Viņas tiesības ir garantētas darba līgumā, un visi pabalsti tiek izmaksāti tā, kā tajā paredzēts.

MARIJA

18 GADUS VECA MEITENE

Es dzīvoju Romā, kurp mana ģimene pārcēlās no Kolumbijas cerībā uz labāku dzīvi. Maniem vecākiem jau piešķirts bēgļu statuss, bet es nelegāli strādāju luksusa mājas uzkopšanas uzņēmumā. Es gribēju mācīties par kosmetoloģi, bet nauda, ko saņemu par tīrīšanu, to neļauj.

DOMO

14 GADUS VECS ZĒNS

Es kopā ar vecākiem dzīvoju Nagasaki, Japānā, 30 m2 lielā dzīvoklī, divu magnētiskā vilciena pieturu attālumā no tēva darbavietas. Es ļoti vēlos strādāt tur par inženieri, tāpēc visu savu enerģiju veltu mācībām skolā. Reizi nedēļā mēs rīkojam lielu "PlayStation" konsoļu ballīti.

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

2.

KLIMATA PĀRMAIŅU JOMA

- vispārēja prezentācija
- klimata pārmaiņu iemesli

VECUMS

- 12-17

IZMANTOŠANAS VEIDS

- formālā izglītība
- neformālā izglītība

ILGUMS

- sagatavošanās: 20 min.
- aktivitāte: 30-45 min.

NODARBĪBAS VIETA

- iekštelpas

Kopsavilkums

Cilvēces pašreizējais dzīvesveids ilgtermiņā nav ilgtspējīgs. Attīstīto valstu iedzīvotāji izmanto pārāk daudz dabas resursu (vairāk nekā viņiem pienākas), lai apmierinātu savas pašreizējās vajadzības uz citu valstu iedzīvotāju un nākamo paaudžu rēķina. Ar šiem faktiem dalībnieki tiek iepazīstināti, izmantojot ekoloģiskās pēdas jēdzienu.

ATSLĒGAS VĀRDI

ekoloģiskās pēdas nospiedums; dabas resursi; dzīves līmenis; iedzīvotāji; taisnīgums.

NEPIECIEŠAMAS IEPRIEKŠĒJAS ZINĀŠANAS

- nav

MĀCĪŠANĀS MĒRĶI

- Iepazīstināšana ar ekoloģiskās pēdas nospieduma jēdzienu.
- Apzināt dabas resursus, ko izmantojam ikdienas vajadzību apmierināšanai.
- Apzināties, ka pārtrauksim pārlietu lielo patēriņu, ja taisnīgi sadalīsim Zemes "bagātības".
- Rosināt pārdomas par taisnīguma jēdzienu.

METODES

- diskusija
- praktiska darbība
- mērīšana, vērtēšana
- darbs komandā

PIEDERUMI UN MATERIĀLI (SARAKSTS)

- no pielikumiem izgrieztās valstu kartītes;
- aptuveni 3 A4 formāta kartona lapas (var izmantot arī papīru);
- šķēres;
- līme vai skavotājs;
- zīmulis;
- lineāls vai mērlente;
- biezs marķieris;
- kancelejas lipekļis;
- pasaules karte ar valstīm, kas novietota uz tāfeles vai projicēta – pēc izvēles.

SAGATAVOŠANĀS

No pielikumiem izgrieziet valstu kartītes. Sagatavojiet darbam nepieciešamos rīkus. Pirms nodarbības var izgatavot arī 1,8 gha (25 cm garu un 8 cm platu) standarta pēdas nospiedumu (etalonu).

VIETAS IEKĀRTOŠANA

Ļaujiet dalībniekiem apsēsties aplī, kura vidū ir brīva vieta, kur viņi visi ērti ietilpst stāvus.

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

2.

APRAKSTS

Izskaidrojiet dalībniekiem ekoloģiskās pēdas nospieduma jēdzienu.

Lai apmierinātu cilvēku vajadzības, ir jāpaļaujas uz dabas resursiem. Planēta nodrošina šos dabas resursus, piemēram, ūdeni, augsni, veģetāciju, saules gaismu, gaisu u. c., un palīdz uzturēt piemērotu klimatu, lai uz Zemes varētu dzīvot. Bez šiem atjaunojamajiem resursiem mēs nevarētu turpināt savu dzīvi, tāpēc ir svarīgi tos aizsargāt un saglabāt ekosistēmas stabilitāti. Ņemot vērā mūsu planētas izmēru, mums jāapzinās, ka šie dabas resursi nav bezgalīgi. Tā kā mēs izjaucam sistēmu, kas palīdz atjaunot šos resursus, Zemes kapacitāte krasi samazinās.

Uzlabojot dabas resursu izmantošanas efektivitāti un mazinot to izmantošanu, Zemes kapacitāti var palielināt, taču tā ir ierobežota. Tomēr šie izmantošanas veidi bieži vien apdraud reģenerācijas sistēmas, tāpēc kopumā tie drīzāk mazina, nevis palielina Zemes kapacitāti. Piemēram, intensīva, apūdeņota lauksaimniecība var izraisīt augsnes sasāļošanu un noplicināšanu, pastiprinātu eroziju, virszemes un gruntsūdeņu piesārņojumu, iepriekš vērtīgo pusdabisko ekosistēmu izspiešanu, tāpēc raža uz dažiem gadiem vai gadu desmitiem var nedaudz palielināties, bet pēc tam gadsimtiem ilgi tā samazināsies līdz nullei.

Lai noskaidrotu, cik daudz vairāk mēs patērējam, nekā pieejamā zeme var saražot, ir izstrādāts ekoloģiskās pēdas jēdziens. Šī koncepcija ļauj salīdzināt dažādus dabas resursus, raksturojot pēc zemes platības, kas ļauj tos iegūt. Ekoloģiskās pēdas nospiedums parāda, kāds zemes daudzums vajadzīgs, lai varētu saražot preces, ko patērē cilvēks vai cilvēku grupa, ilgtermiņā nenodarot kaitējumu ražošanas teritorijām un neitralizējot radītās emisijas (atkritumi, oglekļa dioksīds, pesticīdi, notekūdeņi utt.). Ūdens, gaisa un augsnes piesārņošana arī nozīmē resursu izmantošanu, tāpēc to uzskata par patēriņu. Ņemot vērā, ka 1 ha zemes ražība var ievērojami atšķirties atkarībā no ģeogrāfiskās atrašanās vietas un augsnes apstrādes veida, vidējo vērtību noteikšanai tiek piemērots korekcijas koeficients. Tādējādi ekoloģiskās pēdas nospieduma mērvienība ir globālais hektārs (gha). Cilvēka ekoloģiskās pēdas nospiedums ir atkarīgs no dzīvesveida un preču daudzuma, kas šim cilvēkam ir un ko viņš patērē. Tas ir atkarīgs arī no tā, cik efektīvi šīs preces tika ražotas un cik daudz resursu patērēts to ražošanai.

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (EF) uz vienu iedzīvotāju (uz vienu cilvēku) aprēķina izmantojot formulu:

$$EF_{\text{Uz vienu iedzīvotāju}} = \text{patēriņš} \times \text{efektivitāte [gha/persona]}$$

Ekoloģiskās pēdas nospiedums ir atkarīgs no tā, cik daudz cilvēku tiek ņemti vērā.

Attiecīgi cilvēces ekoloģiskās pēdas nospiedums ir:

$$EF_{\text{Cilvēce}} = EF_{\text{Uz vienu iedzīvotāju}} \times \text{iedzīvotāju skaits [gha]}$$

$$EF_{\text{Cilvēce}} = \text{iedzīvotāju skaits} \times \text{patēriņš} \times \text{efektivitāte [gha]}$$

Tādā pašā veidā var aprēķināt arī valsts ekoloģiskās pēdas nospiedumu.

$$EF_{\text{Uz vienu iedzīvotāju}} = \text{patēriņš} \times \text{efektivitāte [gha/persona]}$$

Tādā pašā veidā var aprēķināt arī valsts ekoloģiskās pēdas nospiedumu.

Biokapacitāte parāda ekosistēmas spēju radīt atjaunojamus resursus un absorbēt mūsu radītos atkritumus. Ja ekoloģiskā pēda pārsniedz biokapacitāti, šajā teritorijā radīsies deficīts, jo ekosistēma nespēs atjaunoties pietiekami ātri, lai apmierinātu cilvēku vajadzības. Zemes resursi ir viens no cilvēces eksistences pamatakmeņiem, un, ja mēs pārlietu daudz patērējam, mēs izšķērdējam nākamā paaudžu dzīves pamatus. Globālais ekoloģiskās pēdas nospieduma tīkls (GFN) seko katras valsts ekoloģiskās pēdas nospieduma un biokapacitātes izmaiņām laika gaitā. No diagrammām var izdarīt secinājumus par ekonomiskajām, sociālajām un vides pārmaiņām dažādās valstīs.

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

2.

UZDEVUMS

Katrs dalībnieks saņem vienu valsts kartīti (pielikumā) un uzdodas par atiecīgās valsts pilsoni. Kartītes nedrīkst rādīt citiem. Uzdevums ir atstāt pēdas nospiedumu, kas ir proporcionāls uz kartītes attēlotās valsts vidusmēra iedzīvotāja ekoloģiskās pēdas nospiedumam. Norādiet dalībniekiem, kuri dati uz kartītes parāda “kurpes izmēru”.

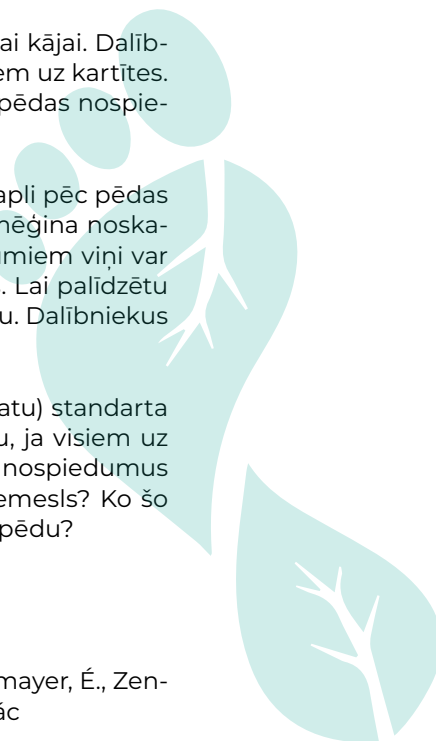
Pēdu nospiedumu veidošana: Pietiek, ja “čību” izgatavo tikai vienai kājai. Dalībniekiem ir jāuzzīmē un jāizgriež pēdas nospiedums atbilstīgi datiem uz kartītes. Tad ļaujiet viņiem izveidot siksnīņu un pielīmēt/pieskavot to pie pēdas nospieduma. Ja jums ir pietiekami daudz laika, viņi to var arī izrotāt.

Katrs uzvelk izveidotās čības un staigā apkārt vai vienkārši veido apli pēc pēdas izmēra. Pamatojoties uz pēdas nospieduma lielumu, dalībnieki mēģina noskaidrot cits cita valsts piederību. Pēc dažiem neveiksmīgiem minējumiem viņi var palīdzēt, atdarinot savas valsts iedzīvotāju paražas vai ieradumus. Lai palīdzētu noskaidrot valsts piederību, viņi var izgatavot arī savas valsts karogu. Dalībniekus var arī sadalīt grupās pa kontinentiem.

Uztaisiet vai uzzīmējiet uz zemes 1,8 gha (25 cm garu un 8 cm platu) standarta ekoloģiskās pēdas nospiedumu – tieši tik daudz cilvēks saņemtu, ja visiem uz Zemes būtu vienāda resursu daļa. Salīdziniet ekoloģiskās pēdas nospiedumus ar šo standarta nospiedumu. Kuriem tas ir lielāks, kāds tam ir iemesls? Ko šo valstu iedzīvotāji patērē vairāk nekā valstīs ar mazāku ekoloģisko pēdu?

RESURSI

Tomcsányi, Zs.: Ökolábnyom, avagy mennyi jut a tortából. In Neumayer, É., Zentai K. et al (2020): Fogyasztó kúra, p. 65-78. Magosfa Alapítvány, Vác

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

AUSTRĀLIJA

1

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	277.0
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	313.0
Platība (miljonos ha)	1 243.4
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	0.5
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	23.6
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.34
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	11.7
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	4.1
Kurpes garums (cm)	58.7
Kurpes platums (cm)	18.8

AUSTRIJA

2

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	41.2
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	25.7
Platība (miljonos ha)	7.8
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.9
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	8.5
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	1.1
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	4.8
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	3.5
Kurpes garums (cm)	37.7
Kurpes platums (cm)	12.1

BANGLADEŠA

3

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	93.7
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	65.1
Platība (miljonos ha)	19.5
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.9
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	159.1
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	8.2
TAI (tautas attīstības indekss)	0.6
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	0.6
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.5
Kurpes garums (cm)	13.2
Kurpes platums (cm)	4.2

BELĢIJA

4

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	42.8
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	10.5
Platība (miljonos ha)	3.4
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	7.1
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	11.2
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	3.3
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	3.8
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	4.0
Kurpes garums (cm)	33.5
Kurpes platums (cm)	10.7

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

BULGĀRIJA

5

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	33.2
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	24.0
Platība (miljonos ha)	12.1
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.0
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	7.2
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.6
TAI (tautas attīstības indekss)	0.8
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	4.6
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.9
Kurpes garums (cm)	36.8
Kurpes platums (cm)	11.8

BURKINAFASO

6

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	22.5
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	19.6
Platība (miljonos ha)	25.7
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.2
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	17.6
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.7
TAI (tautas attīstības indekss)	0.4
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.3
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.8
Kurpes garums (cm)	19.4
Kurpes platums (cm)	6.2

KAMBODŽA

7

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	16.8
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	17.0
Platība (miljonos ha)	20.4
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.2
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	15.3
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.8
TAI (tautas attīstības indekss)	0.6
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.1
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.8
Kurpes garums (cm)	17.9
Kurpes platums (cm)	5.7

KĪNA

8

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	4 945.5
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	1 366.0
Platība (miljonos ha)	979.0
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	3.8
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	1 400.6
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	1.4
TAI (tautas attīstības indekss)	0.7
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	3.5
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.2
Kurpes garums (cm)	32.2
Kurpes platums (cm)	10.3

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

KOTDIVUĀRA 9

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	31.4
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	43.7
Platība (miljonos ha)	35.2
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	0.7
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	22.2
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.6
TAI (tautas attīstības indekss)	0.5
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.4
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.8
Kurpes garums (cm)	20.4
Kurpes platums (cm)	6.5

HORVĀTIJA 10

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	12.5
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	12.7
Platība (miljonos ha)	10.0
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.2
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	4.3
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.4
TAI (tautas attīstības indekss)	0.8
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	2.9
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.2
Kurpes garums (cm)	29.4
Kurpes platums (cm)	9.4

ČEHIJA 11

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	60.0
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	28.0
Platība (miljonos ha)	7.9
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.1
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	10.5
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	1.3
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	5.7
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	3.3
Kurpes garums (cm)	40.9
Kurpes platums (cm)	13.1

SOMIJA 12

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	60.9
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	70.5
Platība (miljonos ha)	37.4
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	0.5
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	5.5
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.1
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	11.1
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	3.6
Kurpes garums (cm)	57.1
Kurpes platums (cm)	18.3

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

FRANCIJA 13

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	247.4
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	174.9
Platība (miljonos ha)	69.9
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.7
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	64.2
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.9
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	3.9
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.8
Kurpes garums (cm)	33.7
Kurpes platums (cm)	10.8

VĀCIJA 14

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	378.8
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	144.4
Platība (miljonos ha)	41.1
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.8
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	80.6
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	2.0
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	4.7
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	3.0
Kurpes garums (cm)	37.1
Kurpes platums (cm)	11.9

HAITI 15

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	5.3
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	3.4
Platība (miljonos ha)	2.5
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.1
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	10.6
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	4.2
TAI (tautas attīstības indekss)	0.5
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	0.5
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.4
Kurpes garums (cm)	12.1
Kurpes platums (cm)	3.9

UNGĀRIJA 16

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	37.4
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	26.5
Platība (miljonos ha)	9.2
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.3
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	9.9
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	1.1
TAI (tautas attīstības indekss)	0.8
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	3.8
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.1
Kurpes garums (cm)	33.4
Kurpes platums (cm)	10.7

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

INDIJA

17

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	1 401.2
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	585.7
Platība (miljonos ha)	342.0
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.5
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	1 295.3
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	3.8
TAI (tautas attīstības indekss)	0.6
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.1
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.7
Kurpes garums (cm)	17.8
Kurpes platums (cm)	5.7

INDONĒZIJA

18

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	438.5
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	323.4
Platība (miljonos ha)	335.5
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.3
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	254.5
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.8
TAI (tautas attīstības indekss)	0.7
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.7
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.0
Kurpes garums (cm)	22.5
Kurpes platums (cm)	7.2

IRĀKA

19

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	61.3
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	12.3
Platība (miljonos ha)	12.8
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	5.9
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	35.3
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	2.8
TAI (tautas attīstības indekss)	0.6
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.7
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.2
Kurpes garums (cm)	22.6
Kurpes platums (cm)	7.2

ĪRIJA

20

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	22.8
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	16.1
Platība (miljonos ha)	21.0
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.4
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	4.7
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.2
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	4.9
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.8
Kurpes garums (cm)	37.8
Kurpes platums (cm)	12.1

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

MOZAMBIKA

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	18.8
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	51.6
Platība (miljonos ha)	118.4
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	0.5
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	27.2
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.2
TAI (tautas attīstības indekss)	0.4
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	0.7
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.5
Kurpes garums (cm)	14.2
Kurpes platums (cm)	4.6

PAPUA- JAUNGVINEJA

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	18.3
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	28.6
Platība (miljonos ha)	30.5
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	0.5
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	7.5
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.2
TAI (tautas attīstības indekss)	0.5
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	2.4
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.1
Kurpes garums (cm)	26.8
Kurpes platums (cm)	8.6

RUMĀNIJA

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	65.0
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	56.6
Platība (miljonos ha)	25.2
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.0
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	19.7
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.8
TAI (tautas attīstības indekss)	0.8
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	3.3
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.7
Kurpes garums (cm)	31.2
Kurpes platums (cm)	10.0

KRIEVIJA

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	869.1
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	986.3
Platība (miljonos ha)	1 588.8
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	0.8
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	143.4
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.1
TAI (tautas attīstības indekss)	0.8
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	6.1
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	3.3
Kurpes garums (cm)	42.2
Kurpes platums (cm)	13.5

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

SLOVĀKIJA 25

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	24.1
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	16.2
Platība (miljonos ha)	4.9
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.4
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	5.4
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	1.1
TAI (tautas attīstības indekss)	0.8
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	4.4
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.5
Kurpes garums (cm)	36.1
Kurpes platums (cm)	11.6

SLOVĒNIJA 26

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	8.6
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	4.7
Platība (miljonos ha)	2.0
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.1
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	2.1
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	1.0
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	4.2
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.8
Kurpes garums (cm)	35.0
Kurpes platums (cm)	11.2

SUDĀNA 27

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	45.2
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	45.2
Platība (miljonos ha)	274.7
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.1
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	39.4
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.1
TAI (tautas attīstības indekss)	0.5
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.1
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	0.7
Kurpes garums (cm)	18.4
Kurpes platums (cm)	5.9

TAIZEME 28

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	176.7
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	86.1
Platība (miljonos ha)	53.6
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.0
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	67.7
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	1.3
TAI (tautas attīstības indekss)	0.7
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	2.6
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.5
Kurpes garums (cm)	27.7
Kurpes platums (cm)	8.9

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

2.

TUNISIJA 29

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	17.6
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	8.8
Platība (miljonos ha)	18.7
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.8
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	11.1
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.6
TAI (tautas attīstības indekss)	0.7
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.6
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.3
Kurpes garums (cm)	21.5
Kurpes platums (cm)	6.9

UKRAINA 30

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	185.7
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	120.0
Platība (miljonos ha)	62.7
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.1
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	45.0
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.7
TAI (tautas attīstības indekss)	0.7
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	4.1
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.8
Kurpes garums (cm)	34.8
Kurpes platums (cm)	11.1

LIELBRITĀNIJA 31

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	207.1
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	77.5
Platība (miljonos ha)	75.8
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	4.0
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	64.3
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.8
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	3.2
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	2.9
Kurpes garums (cm)	30.8
Kurpes platums (cm)	9.8

ASV 32

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	2 663.5
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	1 144.8
Platība (miljonos ha)	995.9
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	2.3
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	319.4
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.3
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	8.3
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	5.0
Kurpes garums (cm)	49.5
Kurpes platums (cm)	15.8

Ekoloģiskās pēdas nospiedums

VJĒTNAMA

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	138.6
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	92.4
Platība (miljonos ha)	30.8
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	1.7
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	92.4
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	3.0
TAI (tautas attīstības indekss)	0.7
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	1.5
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	1.0
Kurpes garums (cm)	21.0
Kurpes platums (cm)	6.7

KANĀDA

Ekoloģiskās pēdas nospiedums (miljonos gha)	416.5
Bioloģiskā kapacitāte (miljonos gha)	541.1
Platība (miljonos ha)	929.0
Pārpatēriņa līmenis (valstī)	0.5
Iedzīvotāju skaits (miljonos cilvēku)	35.6
Iedzīvotāju blīvums (cilvēki/ha)	0.04
TAI (tautas attīstības indekss)	0.9
Ekoloģiskās pēdas nospiedums uz vienu iedzīvotāju (gha)	11.7
Zemesložu skaits, kas nepieciešams šādai dzīvei	4.8
Kurpes garums (cm)	58.6
Kurpes platums (cm)	18.8

Šarādes

3.

KLIMATA PĀRMAIŅU JOMA

- bioloģiskā daudzveidība
- enerģijas taupīšana
- ar klimata pārmaiņām saistīti teicieni

VECUMS (DALĪJUMS PA TĒMĀM)

- ar klimata pārmaiņām saistīti teicieni: 14+
- vietējās un invazīvās sugas: 12-14
- enerģijas taupīšana: 14+

IZMANTOŠANAS VEIDS

- neformālā izglītība

ILGUMS

- sagatavošanās: 10 min.
- aktivitāte: 30 min.

NODARBĪBAS VIETA

- iekštelpās
- ārā

ATSLĒGAS VĀRDI

vietējās sugas, invazīvās sugas, enerģijas taupīšana, ilgtspējība, siltumnīcefekta gāzes, emisija.

NEPIECIEŠAMAS IEPRIEKŠĒJAS ZINĀŠANAS

- jā

MĀCĪŠANĀS MĒRĶI

- Spēles dalībnieki uzzinās jaunus faktus par teicieniem, kas saistīti ar klimata pārmaiņām, enerģijas taupīšanu, vietējām un invazīvām sugām.
- Izmantojot šos jaunus faktus, dalībnieki uzzinās vairāk par vides problēmām, ko rada klimata pārmaiņas visā pasaulē, un par cilvēka ietekmi uz vidi.

METODES

- darbs komandā
- prāta vētra

PIEDERUMI UN MATERIĀLI (SARAKSTS):

- kartītes;
- kāds priekšmets (bumba vai plīša rotaļlieta);
- papīrs;
- pildspalva vai zīmulis

SAGATAVOŠANĀS

Sajauciet kartītes un novietojiet tās sev blakus. Sagatavojiet papīru un pildspalvu vai zīmuli, ko izmantosiet, lai atzīmētu grupu punktus.

VIETAS IEKĀRTOŠANA

Nepieciešama liela telpa ar dalībnieku skaitam atbilstīgu krēslu skaitu. Ja spēlē ārā, grupas var sēdēt uz zemes.

APRAKSTS

Sadaliet dalībniekus divās grupās. Grupām jāizdomā nosaukums. Katrai komandai būs minūte laika, lai uzminētu pēc iespējas vairāk vārdu. Vadītājs sāks skaļi lasīt apgalvojumus, nepasakot vārdu, kas atrodas kartītes augšpusē. Tiklīdz grupas dalībnieki saprot atbildi, viņi to var pateikt, tad vadītājs var ņemt nākamo kartīti un atkal lasīt apgalvojumus. Uzvar komanda, kas iegūst visvairāk punktu.

PAPLAŠINĀJUMI/VARIĀCIJAS

Šis variants jāspēlē ārā. Sadaliet dalībniekus grupās pa 4–5 cilvēkiem. Grupas dalībnieki nostājas aplī ap vadītāju. Blakus vadītājam nolieciet priekšmetu, ko grupas dalībnieki var paņemt. Ja grupas dalībnieki zina atbildi, vienam no viņiem jāskrien un jāpaņem vidū esošais priekšmets. Grupa, kuras dalībnieks pirmais paņem priekšmetu, var skaļi pateikt atbildi. Ja tā ir nepareiza, iespēja tiek dota grupai, kuras dalībnieks otrs sasniedza priekšmetu. Uzvar komanda, kas iegūst visvairāk punktu.

SILTUMNĪCEFĒKTA GĀZES

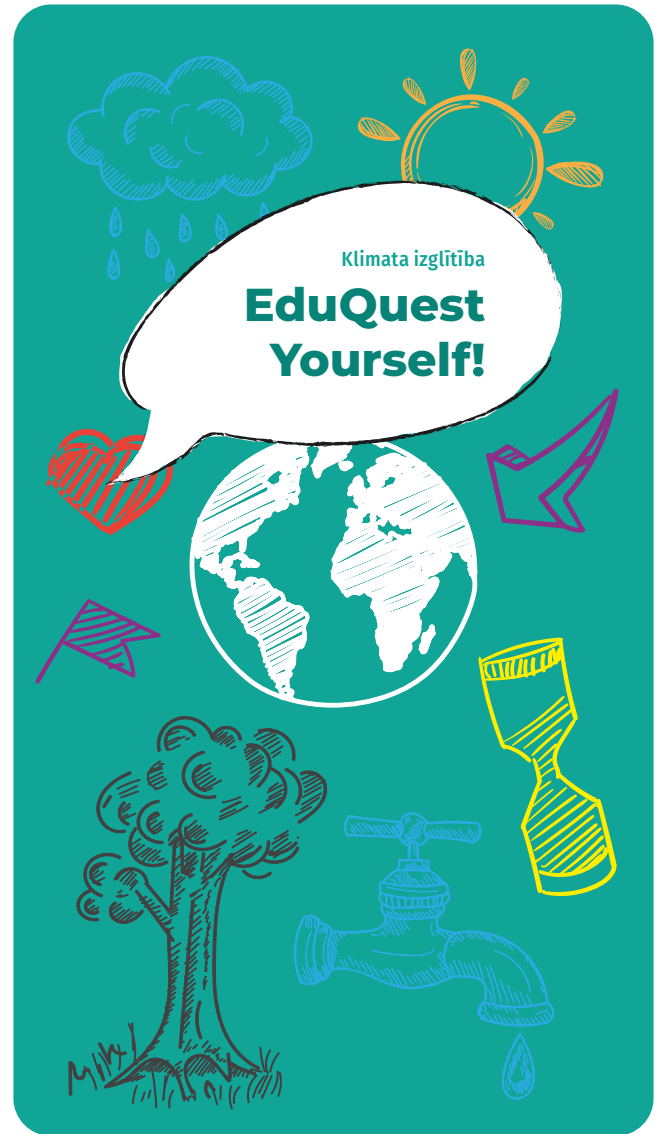
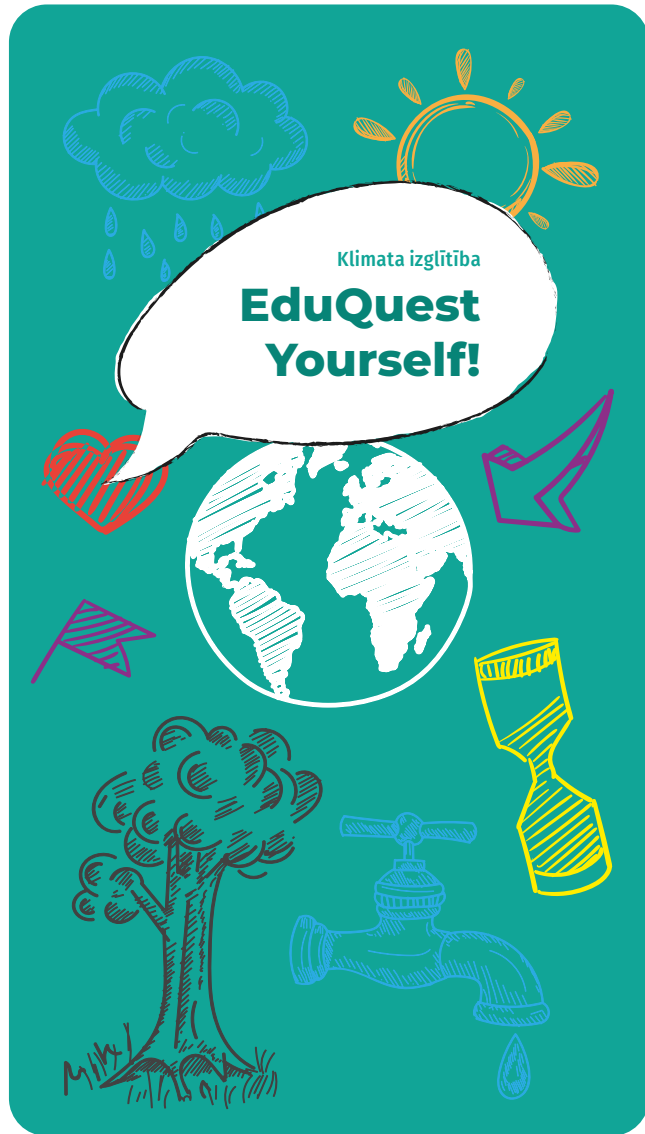
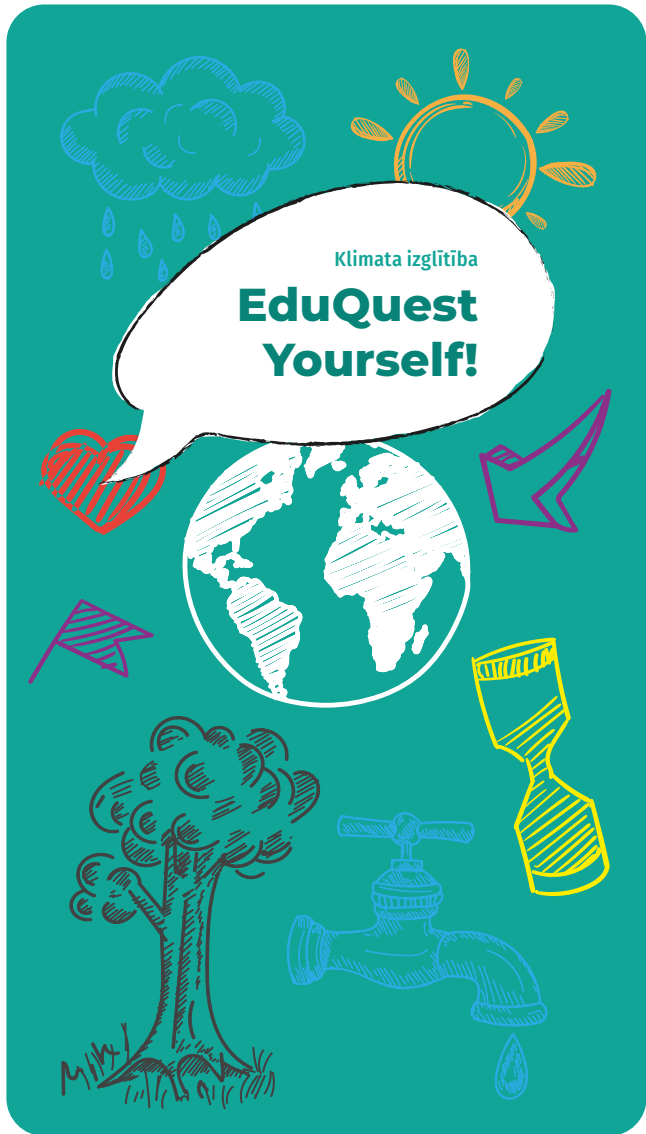
1. Arī mēs veicinām klimata pārmaiņas.
2. Mums ir būtiska nozīme atmosfēras sasilšanas procesā.
3. Viens no mūsu „spēcīgākajiem kareivjiem” ir ūdens tvaiks.
4. Mums uzmanību velta daudzas starptautiskas organizācijas, tostarp Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (IPCC).
5. Kioto protokola mērķis ir mazināt mūsu radīto emisiju.
6. Kopš industriālās revolūcijas ir krasi palielinājusies mūsu koncentrācija gaisā.
7. Mūsu vidū ir arī oglekļa dioksīds un metāns.
8. Mūsu apjoms palielinās fosilā kurināmā dedzināšanas rezultātā.
9. Intensīvas satiksmes un amonjaka mēslošanas līdzekļu lietošanas pieauguma rezultātā mūsu vidū esošā slāpekļa oksīda koncentrācija ir palielinājusies.
10. Mūsu skaits palielinās cilvēku darbību dēļ.

EKOLOĢISKĀS PĒDAS NOSPIEDUMS

1. Mani mēra pasaules hektāros.
2. Mani izveidoja Viljams Rīss un Matiss Vakerneidžels.
3. Es raksturoju, cik ļoti viena cilvēka ikdienas vajadzības ietekmē vidi.
4. Es mēru, cik daudz ūdens un zemes ir nepieciešams, lai cilvēku sabiedrība ar noteiktu tehnoloģiskās attīstības līmeni varētu sevi uzturēt un absorbēt radītos atkritumus.
5. Ar manu palīdzību jūs varat saprast, ka mūsu resursi ir ierobežoti un lielākā daļa cilvēces patērē vairāk nekā nepieciešams.
6. Mana saraksta augšgalā ir Apvienotie Arābu Emirāti.
7. Amerikā es esmu trīs reizes lielāka nekā Ungārijā, ja mani mēra pēc vidusmēra cilvēka.
8. Es parādu, ka pašlaik katram cilvēkam ir divi hektāri savu vajadzību (apkure, mājoklis, ēšana utt.) apmierināšanai.
9. Mani aprēķina, ņemot vērā fosilo kurināmo, ganības, mežsaimniecību, zivsaimniecību, lauksaimniecības platības un apbūvētās zemes.
10. Lai gan esmu pēdas nospiedums, jūs mani neredzat.

ŪDENS PĒDAS NOSPIEDUMS

1. Es parādu, cik daudz ūdens mēs patērējam gan tiešā veidā kā patērētāji, gan netiešā veidā, izmantojot patēriņa preces.
2. Es sekoju līdzī tam, kā tiek izmantots viens no svarīgākajiem Zemes resursiem.
3. Saskaņā ar manis veiktajiem mērījumiem saprātīgs ūdens lietotājs attīstītā valstī katru dienu tiešā veidā patērē vidēji 124 litrus ūdens, kas var pieaugt līdz 5000 litriem, ja ņem vērā netiešo patēriņu.
4. Es parādu, ka vienas glāzes piena pagatavošanai ir nepieciešami 200 l ūdens.
5. Ungārijas lauksaimniecībā tiek izmantoti 70 % no pieejamajiem ūdens resursiem, ko es arī varu parādīt.
6. Manī ir ūdens pēdas.
7. Zemes saldūdens resursus apdraud ne tikai pārmērīgs patēriņš un iedzīvotāju skaita pieaugums, bet arī klimata pārmaiņas, vides un augsnes piesārņojums, ekonomikas izaugsme un dzīvesveida maiņa. Es varu būt labs rādītājs šo problēmu risināšanai.
8. Ar manu palīdzību jūs varat redzēt: ja 1 miljards patērētāju katrs gadā nopirktu par diviem kokvilnas T krekliem mazāk, ar ūdens daudzumu, ko tā varētu ietaupīt, veselu gadu varētu pabarot 4,6 miljonus cilvēku.
9. Mani var novērtēt jebkuras grupas vai uzņēmuma ietvaros.
10. ASV iedzīvotāji katru gadu patērē 2,48 miljonus litru ūdens, kas ir divreiz vairāk nekā vidēji pasaulē un trīsreiz vairāk nekā vidēji Ungārijā. Es taču to teicu!

KLIMATA PĀRMAIŅAS

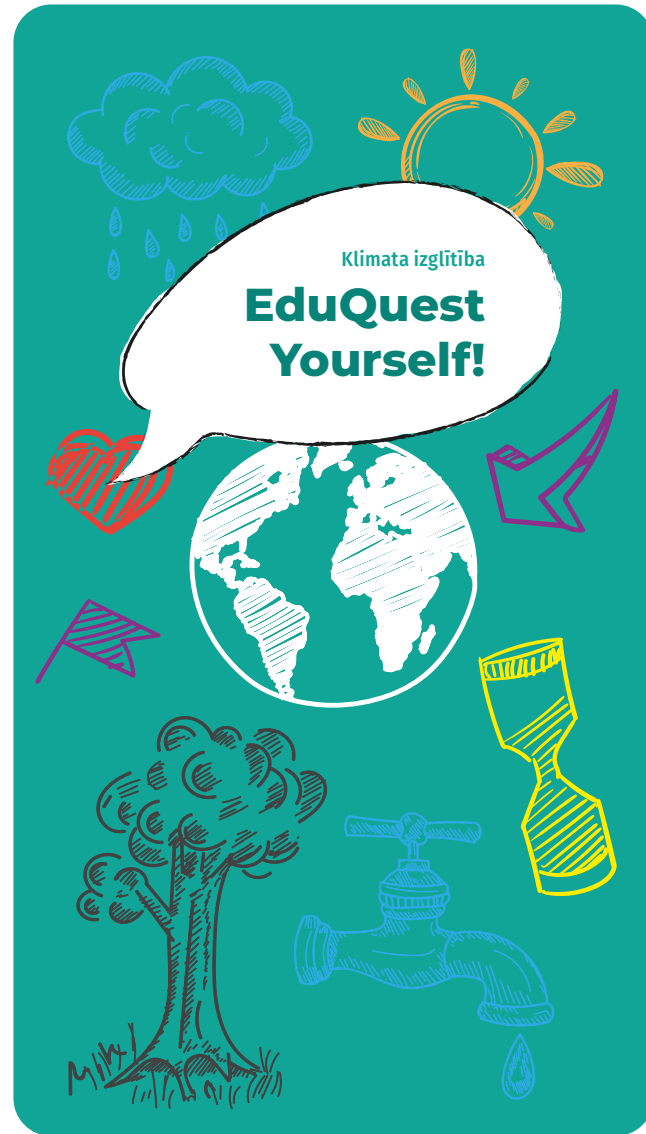
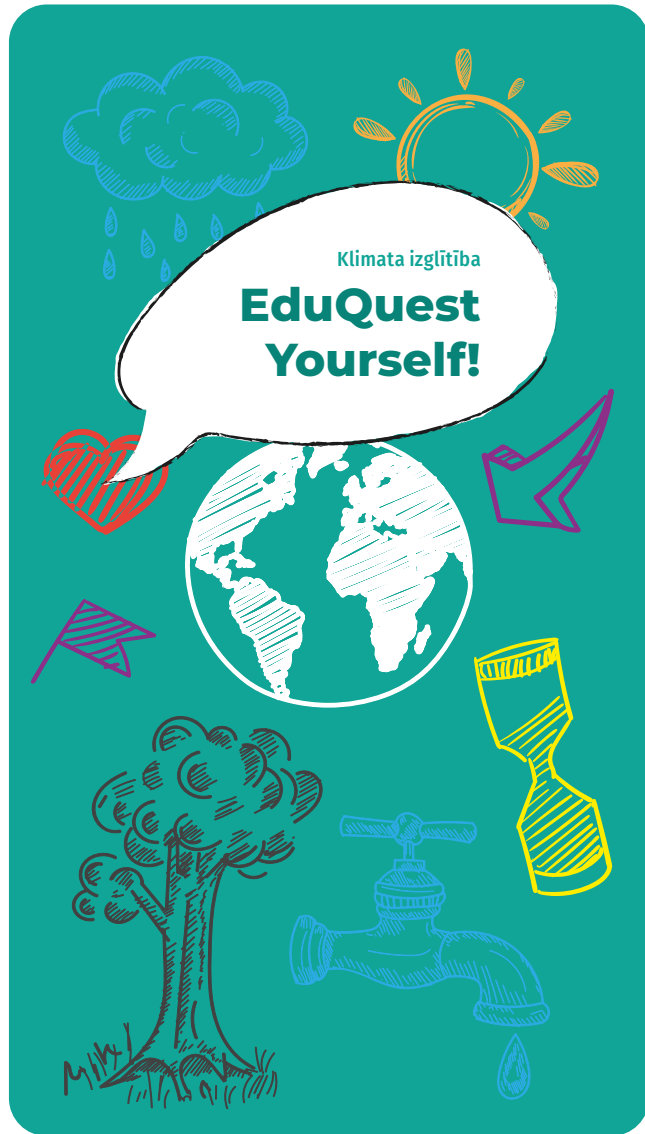
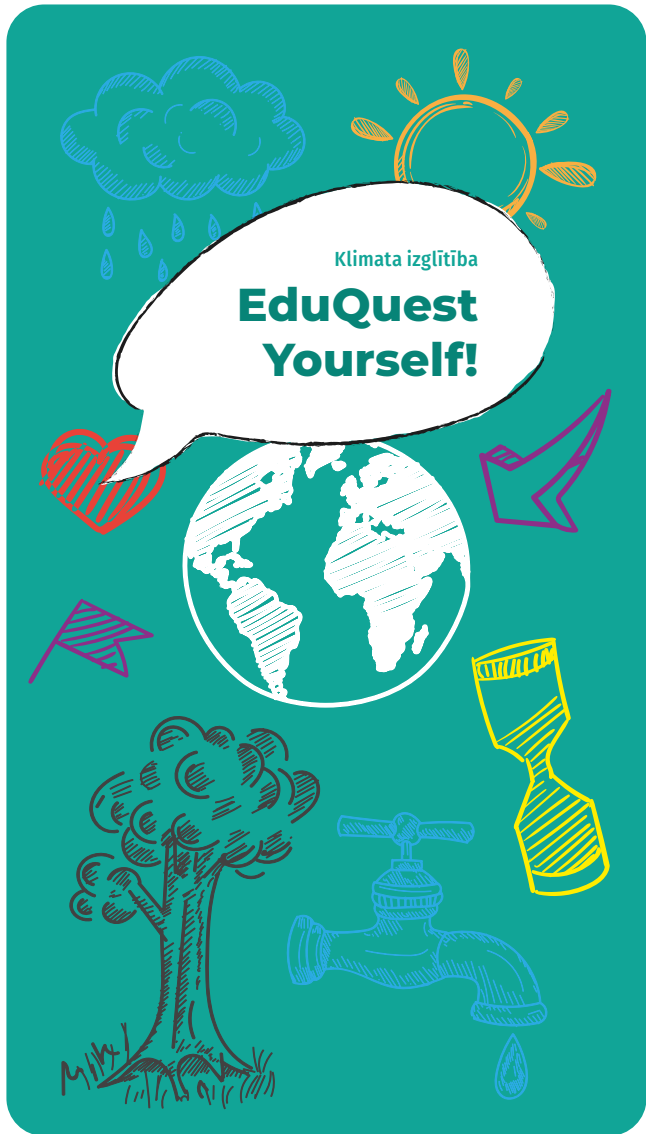
1. Daļa cilvēku ir skeptiski noskaņoti pret mūsu eksistenci, taču mēs ietekmējam visus pasaulē nostūrus.
2. Mēs rodamies, jo krasi pieaudzis siltumnīcefekta gāzu un atmosfēras aerosolu daudzums.
3. Mūsu izaugsmes ceļš nav apturams, bet mūsu izraisītās sekas var vājināt, mazinot cilvēku radīto emisiju un mainot perspektīvas.
4. Viena no mūsu specialitātēm ir siltumnīcas efekts.
5. Mēs notiekam tāpēc, ka pieaug cilvēces patēriņa un prasību līmenis.
6. Vadoties pēc augu fosilijām un ledus urbumiem, zinātnieki secina, ka mēs pastāvējām arī ģeoloģiskajā vēsturē.
7. Viens no galvenajiem pierādījumiem mūsu eksistencei ir ledāju samazināšanās un jutīgu dzīvnieku sugu migrācija uz aizvien augstākiem platuma grādiem.
8. Mēs esam ļoti nepastāvīgas. Dažkārt mēs izraisām sausumu un pārtuksnešošanos, bet reizēm izpostām dzīvī ar ārkārtīgi zemām temperatūrām un krusu neatkarīgi no gada laika.
9. Mūsu eksistenci lielā mērā ietekmē fosilā kurināmā dedzināšana, mežu izciršana, zemes izmantošana, lopkopība un ozona slāņa samazināšanās.
10. Mēs izraisām ilgtermiņa (simtiem gadu) un būtiskas klimata pārmaiņas, ko var lokāli pierādīt.

VIDES AIZSARDZĪBA

1. Man pievēršas daudzas zaļās NVO (nevalstiskās organizācijas). Viena no šādām NVO ir "Zaļā Brīvība".
2. Es piedāvāju risinājumus daudzām problēmām, taču pievēršos arī vides problēmu novēršanai.
3. No savvaļas dabas aizsardzības es atšķiros ar to, ka nodarbojos arī ar cilvēkiem un cilvēka veidotu vidi.
4. Es esmu vienlaikus ideoloģija, filozofija un kustība.
5. Kopš industriālās revolūcijas es esmu bijusi daudzu likumu pamatā.
6. Pirmā kustība manā vārdā radās pēc 1962. gadā publicētās Reičelas Karlsones grāmatas "Klusais pavasaris".
7. Viena no manām lielākajām un spēcīgākajām organizācijām ir "Zemes draugi", kuras pārstāvji darbojas gandrīz visās pasaules valstīs.
8. Ar mani saistītas daudzas tēmas, piemēram, klimata pārmaiņas, otrreizējā pārstrāde, enerģoefektivitāte, piesārņojums utt.
9. Savā ziņā visi cilvēki var man sekot katrs savā individuālajā līmenī.
10. Par mani ir jārūnā skolās. Es esmu daļa no tematiem pamatskolas klasēs, bet mani var apgūt universitātēs.

ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA

1. Esmu vairāk nekā divdesmit gadus veca, bet manas definīcijas joprojām ir pretrunīgas. Es vēlos apmierināt pamatvajadzības (minimālos resursus, kas cilvēkam nepieciešami, lai izdzīvotu), nevis vēlmes.
2. Jūtos atbildīgs par nākamo paaudžu pamatvajadzību nodrošināšanu.
3. Hermans Deiljs pareizi pateica manu būtību: panākt nepārtrauktu sociālo labklājību, nepalielinot ekoloģisko ilgtspēju tik tālu, ka to vairs nevar atjaunot.
4. Tā kā mēs ārkārtīgi strauji izmantojam savus resursus, arvien mazāk cilvēku ir pieejams tīrs dzeramais ūdens un pārtika, un viņu skaits tikai pieaugs, ja pašreizējā paaudze mani ignorēs.
5. Es esmu attiecību sistēma, kurai jāievēro vides un visas sabiedrības diktētie pasākumi.
6. Es neesmu nemirstīga, tāpēc sabiedrībai ir jāpielāgojas pārmaiņām, kas var notikt tikai tad, ja mēs izprotam mūsu sistēmu pamatus un rīkojamies atbilstīgi.
7. Maniem principiem varat sekot gan individuāli, gan arī grupā. Piemēram, varat iegādāties enerģiju taupošas spuldzes un vietējos produktus.
8. Es esmu atspēriena punkts ceļā uz cilvēku labklājību, bet, lai to panāktu, ir jāmaina attieksme.
9. Cilvēce kopumā ir pārsniegusi planētas iespējas, un turpmāka izaugsme nav iespējama. Ir vajadzīgs samazinājums, un tam esmu nepieciešama es.

KIOTO PROTOKOLS

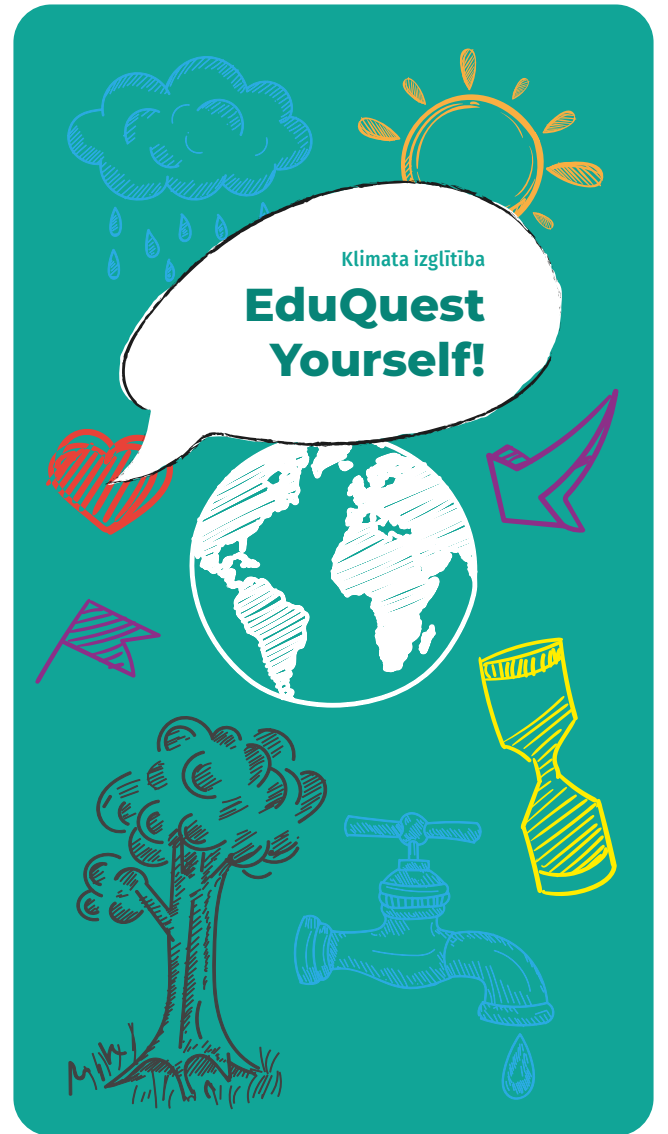
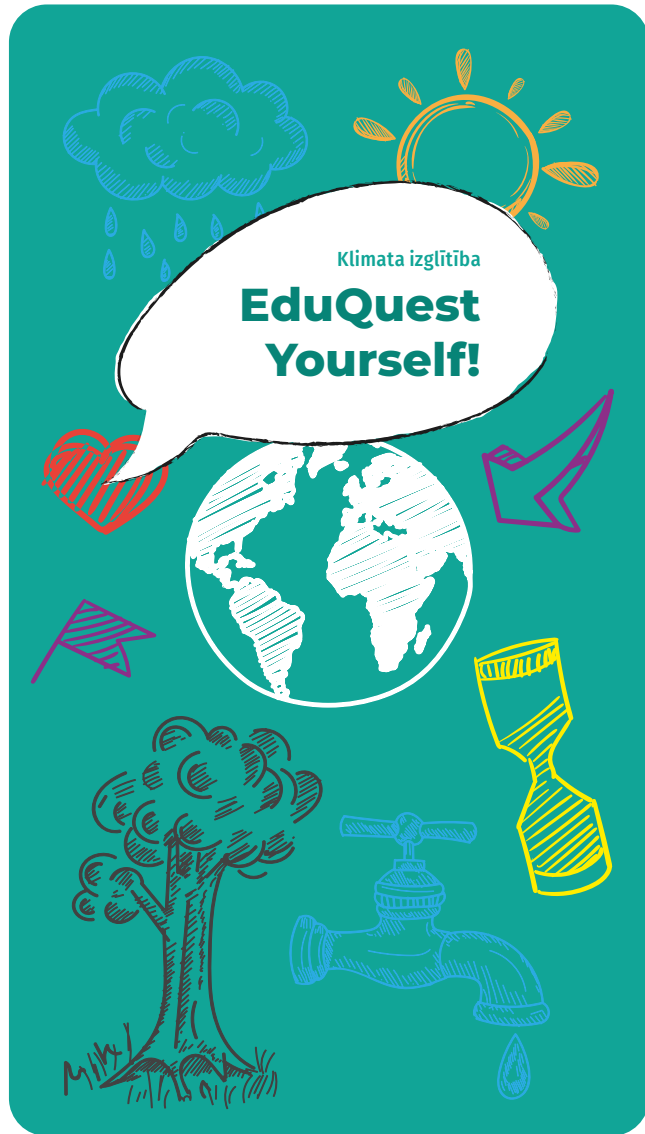
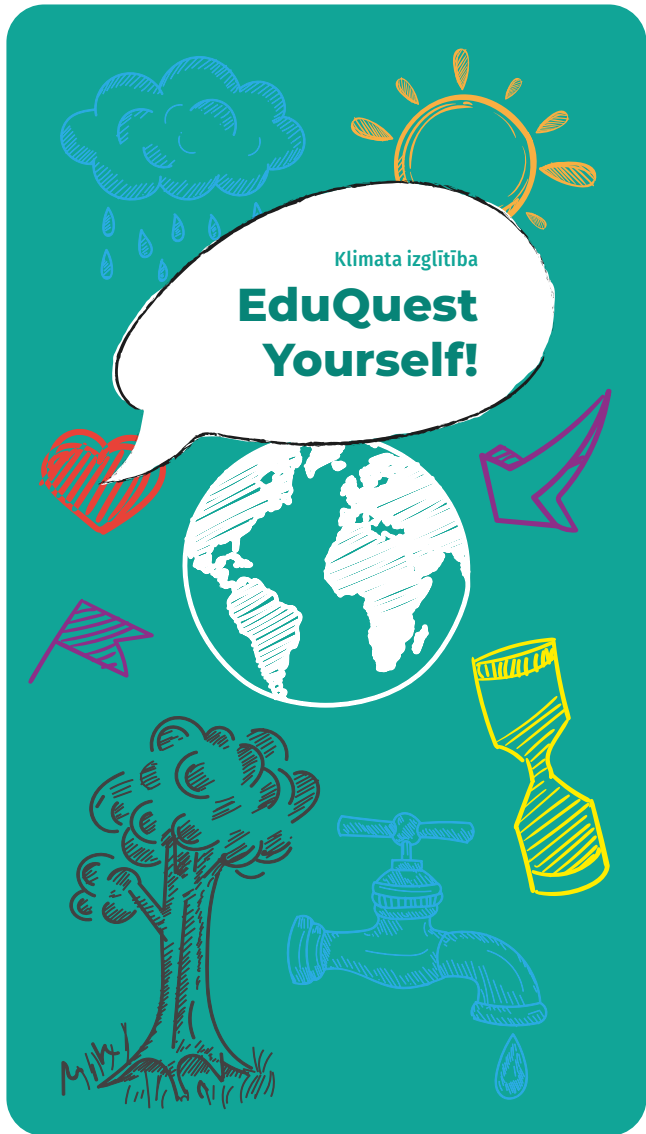
1. Es pētu siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanos, salīdzinot ar 20. gadsimta 90. gadiem.
2. Es esmu 1992. gadā Riodežaneiro ratificētās Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām papildu protokols.
3. Es biju atvērts ratifikācijai 1997. gada 11. decembrī Tālajos Austrumos.
4. Es stājos spēkā 2005. gadā ar Pasaules lielvalstu, izņemot ASV un Austrāliju, palīdzību.
5. 2006. gadā man pievienojās 169 valstis.
6. 2007. gadā mani pieņēma pat Austrālija, bet ASV tā arī nepieņēma.
7. 2012. gadā Dohā, Katarā, mana dzīve tika pagarināta līdz 2020. gadam.
8. Mans galvenais vēstījums ir tāds, ka attīstītās valstis vienojās no 2008. līdz 2012. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju vidēji par 5,2 %, salīdzinot ar bāzes – 1990. gadu.
9. Manā ietvarā Eiropas Savienība ir vienojusies līdz 2012. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju par 8 % salīdzinājumā ar 1990. gadu.
10. Mani galvenie mērķi ir apturēt globālo sasilšanu un mazināt klimata pārmaiņas.

EIROPAS ZAĻAIS KURSS

1. Es esmu ES atbilde uz klimata pārmaiņu un vides degradācijas problēmām visā pasaulē.
2. Es vēlos palielināt resursu efektīvu izmantošanu, tāpēc sagatavoju rīcības plānu.
3. Pirmo reizi Eiropas Komisija ar mani iepazīstināja 2019. gada decembrī.
4. Urzula fon der Leiena paziņoja, ka es esmu jauna izaugsmes stratēģija, kas mainīs to, kā jūs dzīvojat un strādājat, ražojat un patērējat.
5. Es aptveru visas ekonomikas nozares, piemēram, lauksaimniecību, transportu, enerģētiku utt.
6. Mans mērķis ir panākt, lai Eiropa kļūtu oglekļa ziņā neitrāla un līdz 2050. gadam sasniegtu nulles emisijas līmeni.
7. Izmantojot taisnīgas pārejas mehānismu, es atbalstu tos reģionus, kas lielā mērā ir atkarīgi no oglekļa.
8. Es rīkojos astoņās jomās: klimats, enerģētika, lauksaimniecība, rūpniecība, vide un okeāni, transports, finanses un reģionālā attīstība, pētniecība un inovācijas.
9. Es uzlabošu jūsu veselību, nodrošinot brīvu gaisu, tīrāku ūdeni, energoefektīvas ēkas, tīru augsni un bioloģisko daudzveidību, ilgāk kalpojošus produktus, tīrāku enerģiju un daudz ko citu.
10. Tiesību aktu kopums „Gatavi mērķrādītājam 55 %” („Fit for 55”) ir daļa no manis.

PARĪZES KLIMATA NOLĪGUMS

1. Es esmu starptautisks līgums par klimata pārmaiņām.
2. Pateicoties man, turpmāk, pieņemot ikvienu ar klimata pārmaiņām saistītu priekšlikumu, tiks mēģināts panākt, lai pasaules vidējās temperatūras pieaugums nepārsniegtu 2 °C.
3. Mani pieņēma 2015. gadā.
4. Man ir ļoti svarīgs zems siltumnīcefekta gāzu emisijas līmenis.
5. Valstis, kas man pievienojās, vienojās ik pēc pieciem gadiem paziņot savu klimata rīcības plānu.
6. Līdz 2020. gadam valstīm bija jāveic noteikts ieguldījums.
7. Es nodrošinu sistēmu finansiālam, tehniskam un iespēju palielināšanas atbalstam tām valstīm, kurām tas ir nepieciešams.
8. No 2024. gada valstis ziņos par pasākumiem, ko tās veikušas, lai izpildītu šo līgumu.
9. Par mani risinājās sarunas Apvienoto Nāciju Klimata pārmaiņu konferencē (UNFCCC) Francijā.
10. ASV izstājās no manis 2020. gadā un gadu vēlāk atkal pievienojās.

KLIMATA PĀRMAIŅU KONFERENCE

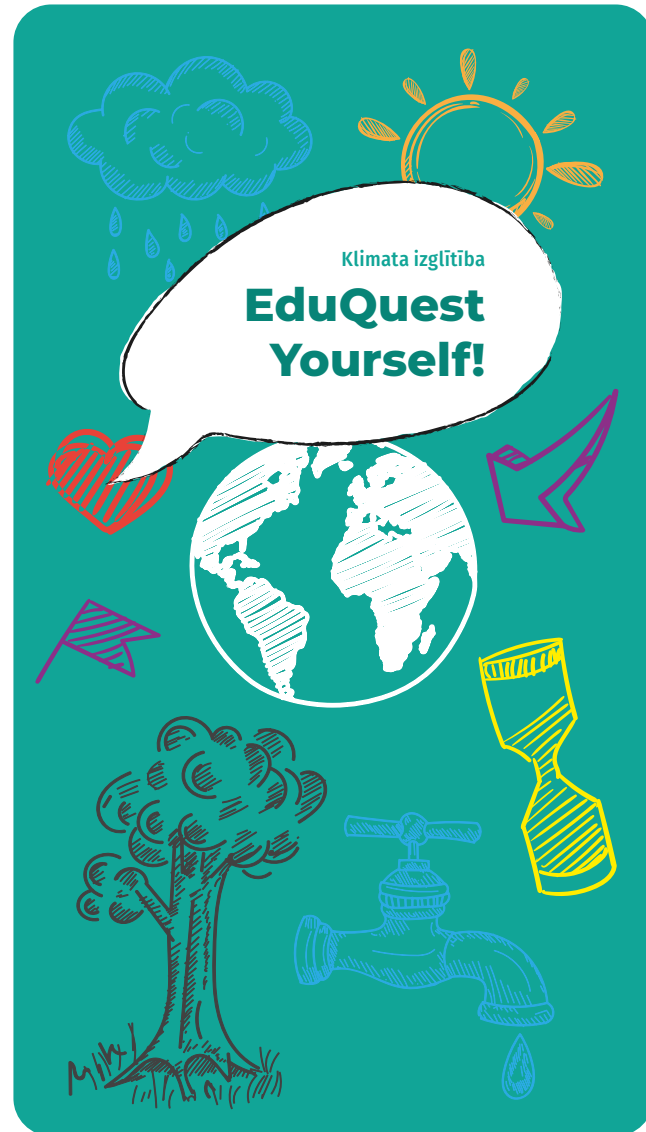
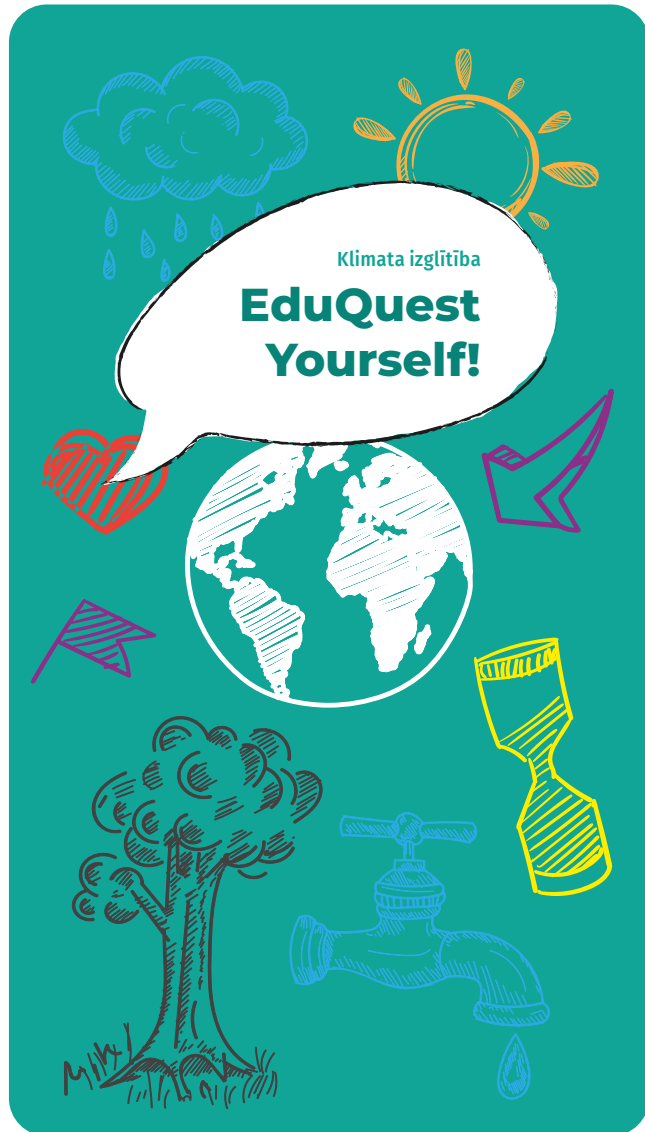
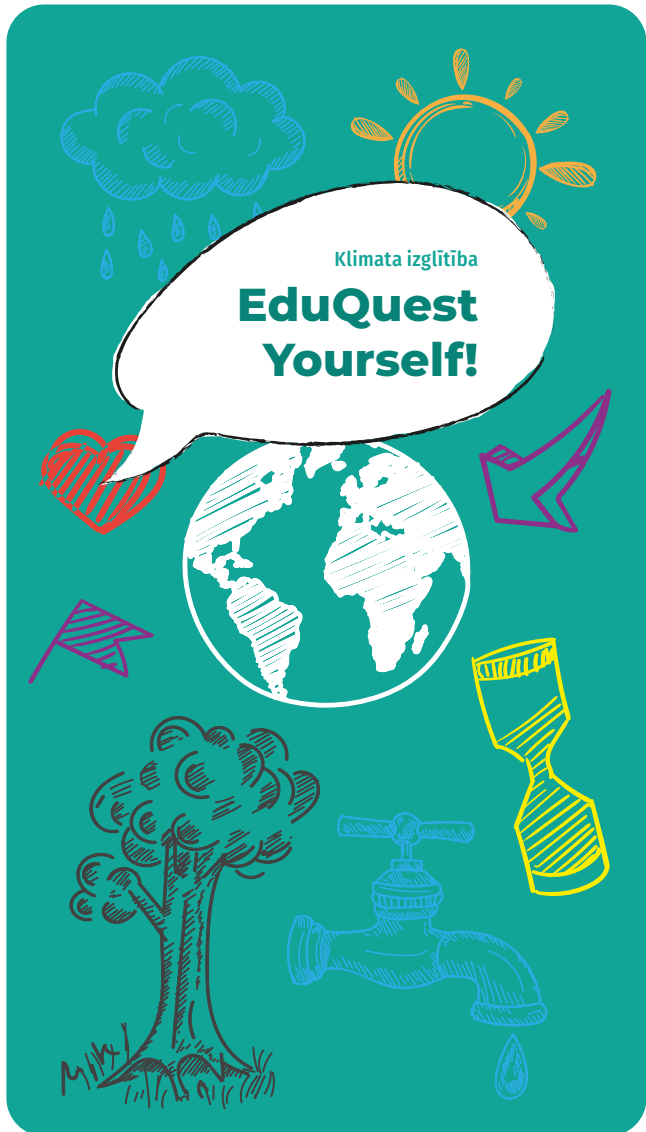
1. Ar mani tiekas tie, kas parakstīja ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām.
2. Es tiekos ar attīstītājiem un jaunattīstības valstīm.
3. 2015. gadā es apmeklēju Parīzi.
4. 2021. gadā es apmeklēju Glāzgovu.
5. Mani rīko katru gadu, ja vien puses nenolemj citādi.
6. Mans mērķis ir starptautiska klimata aizsardzība.
7. Pirmoreiz mani rīkoja Berlīnē 1995. gadā.
8. Viens no maniem mērķiem ir globālā mērogā mazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju.
9. Mani cenšas ietekmēt daudzi, tostarp rūpniecības lobiji, pilsoniskās organizācijas un klimata eksperti.
10. 2015. gadā es palīdzēju izstrādāt Parīzes klimata nolīgumu.

PĀRSTRĀDE

1. Mans galvenais mērķis ir panākt, lai lietu ražošanai tiktu nocirsts mazāk koku un ražots mazāk izejmateriālu.
2. Mans logotips ir trīs zaļas bultas, kas seko cita citai.
3. Viens no maniem mērķiem ir panākt, lai tiktu radīts mazāk atkritumu.
4. Šobrīd mani nevar pilnībā īstenot visiem produktiem pasaulē (piemēram, litija baterijām), bet vienmēr ir labi meklēt jaunas iespējas.
5. Es esmu atkritumu šķirošanas mērķis.
6. Es pat varu atkārtoti izmantot plastmasas atkritumus, piemēram, no PET pudelēm taisot putnu barotavas.
7. Es cīnos pret vides piesārņojumu, mazinot atkritumu izgāztuvju skaitu un izmantoto izejvielu daudzumu.
8. Ar manu palīdzību var radoši aizsargāt vidi, piemēram, mēbeles izgatavojot no kartona.
9. Es strādāju pareizi un efektīvi tikai tad, ja mainās sabiedrības skatījums un manu faktoru ņem vērā pat pie projektēšanas galda.
10. Mans galvenais princips – ne visi atkritumi ir tādi, kādi šķiet.

ATKRITUMU ŠĶIROŠANA

1. Mani definē kā atkritumu vācēju, pamatojoties uz to, no kā tie ir izgatavoti.
2. Ja sadzīves atkritumus šķirojat pēc to veidiem, jūs radāt iespēju tos izmantot atkārtoti. Tas ir mans galvenais princips.
3. Es esmu krāsaina, man ir dzeltenī, zaļi, zili un pelēki konteineri.
4. Es neuzskatu, ka papīrs, plastmasa, metāli, stikli, audumi, kompostējami materiāli un daudzas citas lietas ir atkritumi.
5. Mans mērķis ir ierobežot to, cik daudz lietu nonāk izgāztuvēs, tādējādi nodrošinot vides aizsardzību, taču es neesmu tik izplatīta, kā man vajadzētu būt.
6. Es neesmu labākais risinājums – tas būtu novērst atkritumu rašanos jau pašo pamatos –, taču esmu noderīga un arvien aktuālāka sabiedrības dzīves daļa.
7. Neizmetiet vecas baterijas, nolietotas riepas un medikamentus, kam beidzies derīguma termiņš; padomājiet par mani!
8. Informāciju par mani un par to, kādi atkritumi kur pieder, var atrast internetā un papīra izdevumos.
9. Tiek lēsts, ka ar manu palīdzību iespējams atkārtoti izmantot 20 % pasaules atkritumu.
10. Lai gan man ir savākšanas salas, man visapkārt nav ūdens.

APRITES EKONOMIKA

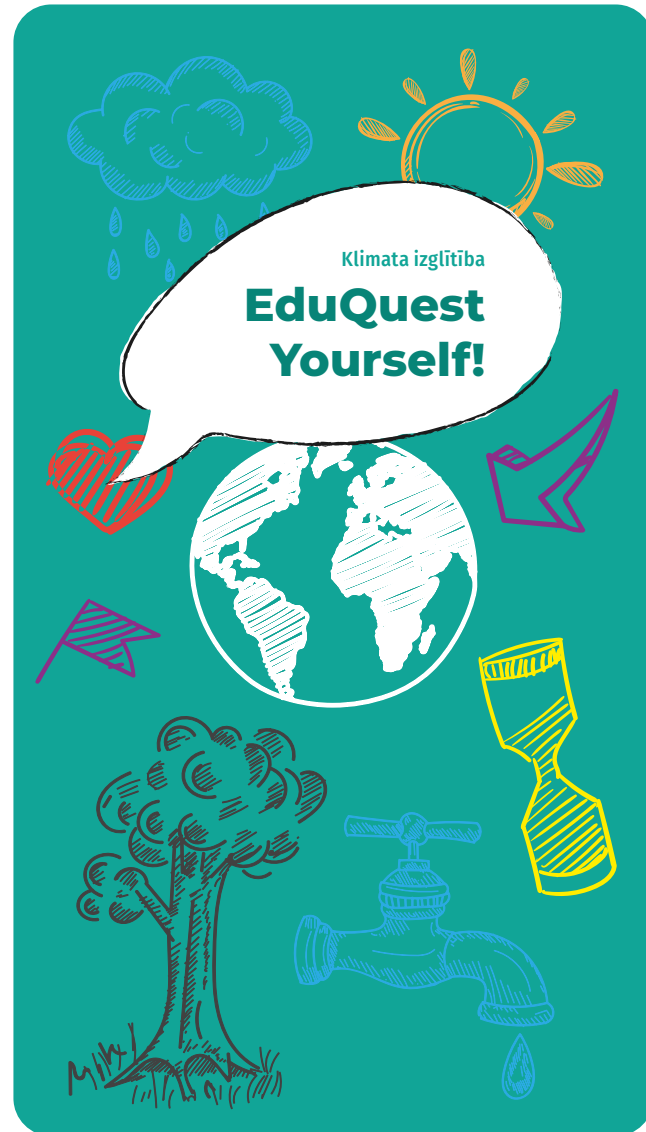
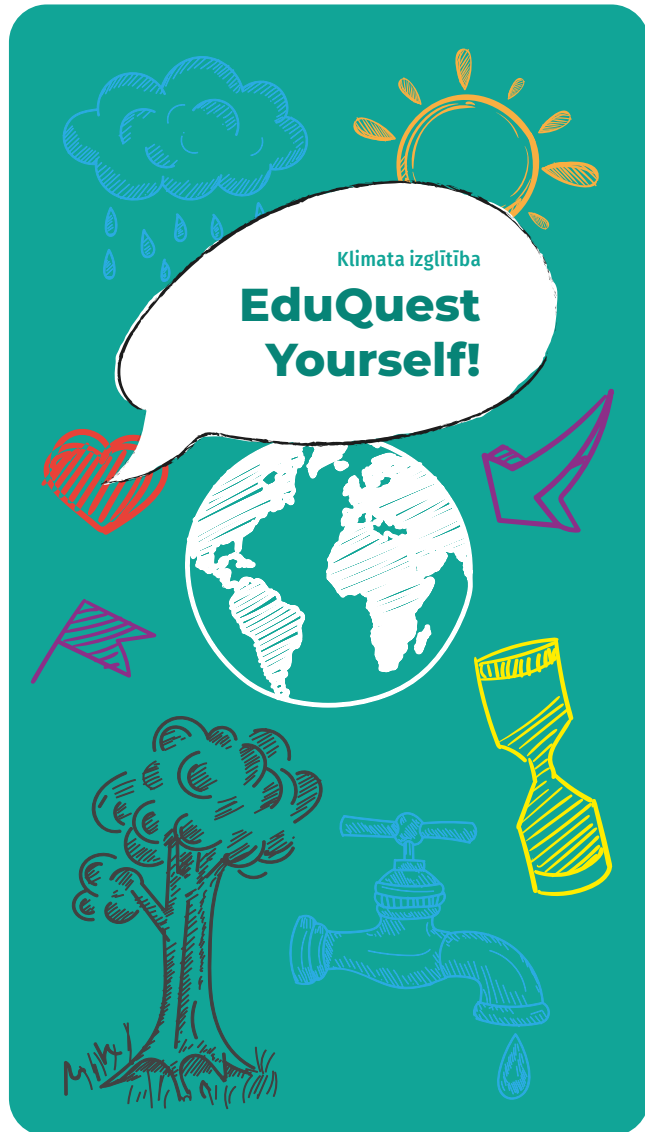
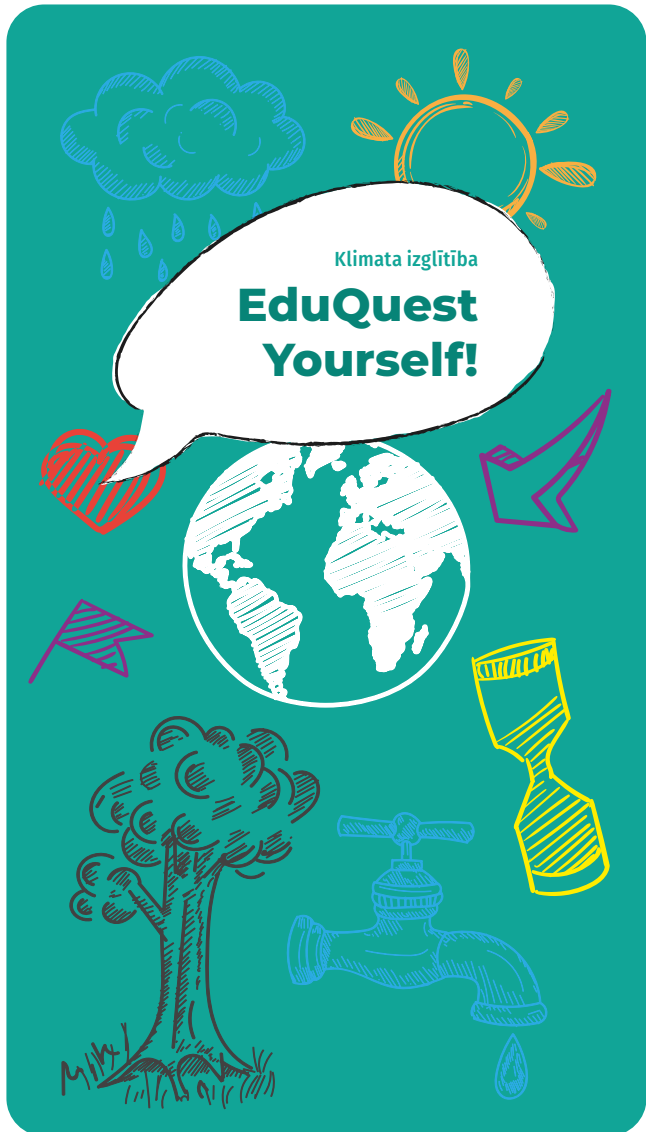
1. Mani četri atslēgas vārdi ir atkārtota izmantošana, samazināšana, otrreizēja pārstrāde un atkārtota ražošana.
2. Es mazu CO2 emisiju.
3. Es esmu izstrādāta, lai izmantotu jau iegūtos resursus.
4. Es cenšos līdz minimumam mazināt jūsu dzīves radītos atkritumus.
5. Daži jēdzieni, piemēram, ekodizains, industriālā ekoloģija un industriālā simbioze, ir veicinājuši manas koncepcijas radīšanu.
6. Es esmu ražošanas un patēriņa modelis.
7. Es esmu pret jaunu resursu izmantošanu.
8. Manuprāt, dabas resursi būtu jāizmanto gudrāk.
9. Elenas Makartūras fonds (EMF) man ir ļoti uzticīgs un popularizē mani visā pasaulē.
10. Es esmu lineārās ekonomikas pretstats.

SOCIĀLĀ PLAISA/SOCIĀLĀ NEVIENLĪDZĪBA

1. Es veidojos, kad bagātie saņem vairāk naudas, bet nabadzīgie – mazāk.
2. Es esmu tāda veida plaisa, kurā nonāk arvien vairāk cilvēku.
3. Tas notiek tāpēc, ka cilvēku galvenā vērtība ir materiālā labklājība.
4. Vajadzība pēc materiālās labklājības pieaug pat pēc manas parādīšanās, jo atšķirības sabiedrībā mani padziļina.
5. Es varu nodarīt kaitējumu videi, jo nabadzīgie nevar, bet bagātie, iespējams, nevēlas dzīvot efektīvāk.
6. Mani nosaka ne tikai ienākumu atšķirības, bet arī netaisnība un diskriminācija.
7. 80 % pasaules iedzīvotāju dzīvo valstīs, kurās ienākumu atšķirības pieaug, tāpēc arī es pieaugu.
8. Es esmu acīm redzama: 2006. gadā 3,5 miljardi dolāru, kas veido 7 % no pasaules kopējās ekonomiskās produkcijas, piederēja 497 bagātniekiem. Tajā pašā laikā valstīm ar zemiem ienākumiem, kurās dzīvo 2,4 miljardi cilvēku, piederēja tikai 3,3 % no pasaules kopējās ekonomiskās produkcijas.
9. 2005. gadā 10 % bagātāko cilvēku patērēja 59 %, nabadzīgajiem atstājot vēl mazāk. Daļēji tas ir mans nopelns.
10. Es izpostu vienlīdzību, solidaritāti un taisnīgumu.

GODĪGA TIRDZNIECĪBA

1. Tas nozīmē, ka preču ražotājs, kas visbiežāk dzīvo jaunattīstības valstī, saņem preču patieso vērtību.
2. Ar mums peļņa nenonāk starpnieku kabatās, bet gan tiek taisnīgi sadalīta starp pusēm.
3. Mēs ražojam kafiju, tēju, šokolādi, banānus un pat zeltu.
4. Mūsu ētiskais marķējums sastāv no zaļas, melnas un zilas krāsas.
5. Mēs palīdzam jaunattīstības valstu ražotājiem nopelnīt iztiku.
6. Mēs ievērojam, aizsargājam un atbalstām cilvēktiesības un cīnāmies par nelabvēlīgākā situācijā esošajiem starptautiskās tirdzniecības jomā.
7. Mums ir svarīga ilgtspējība.
8. Mēs palielinām izaugsmes iespējas nelabvēlīgākā situācijā esošiem ražotājiem, jo īpaši sievietēm un iezemiešiem.
9. Mēs aizsargājam bērnus no ekspluatācijas.
10. Mēs bieži izplatām bioloģisko produkciju.

BIOLOĢISKI AUDZĒTI PRODUKTI

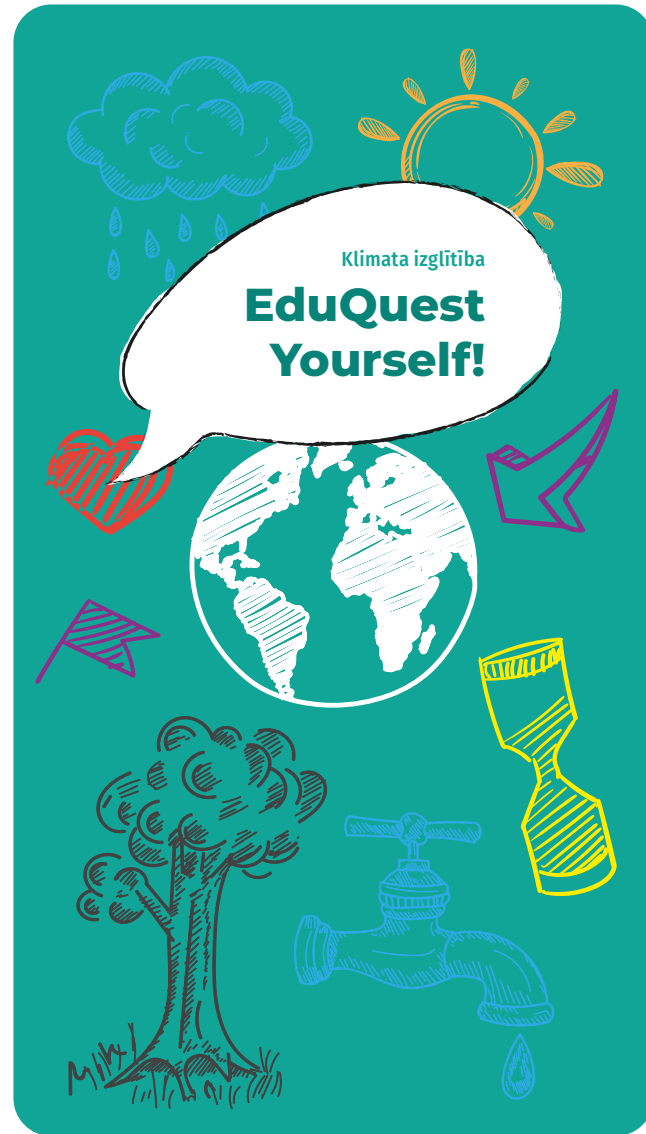
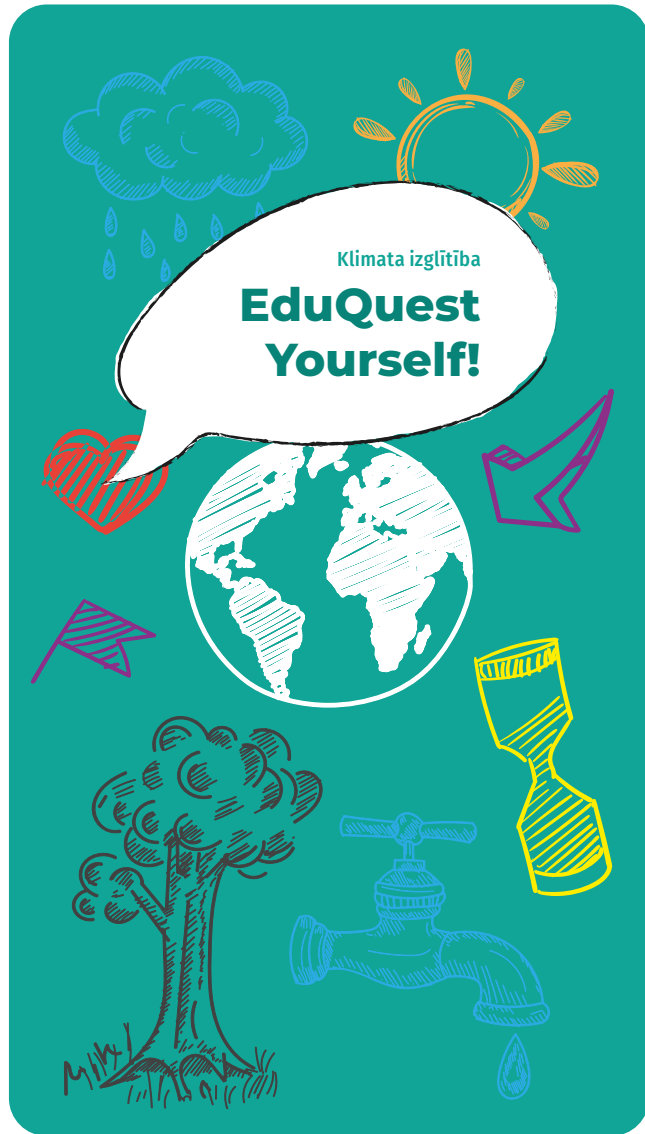
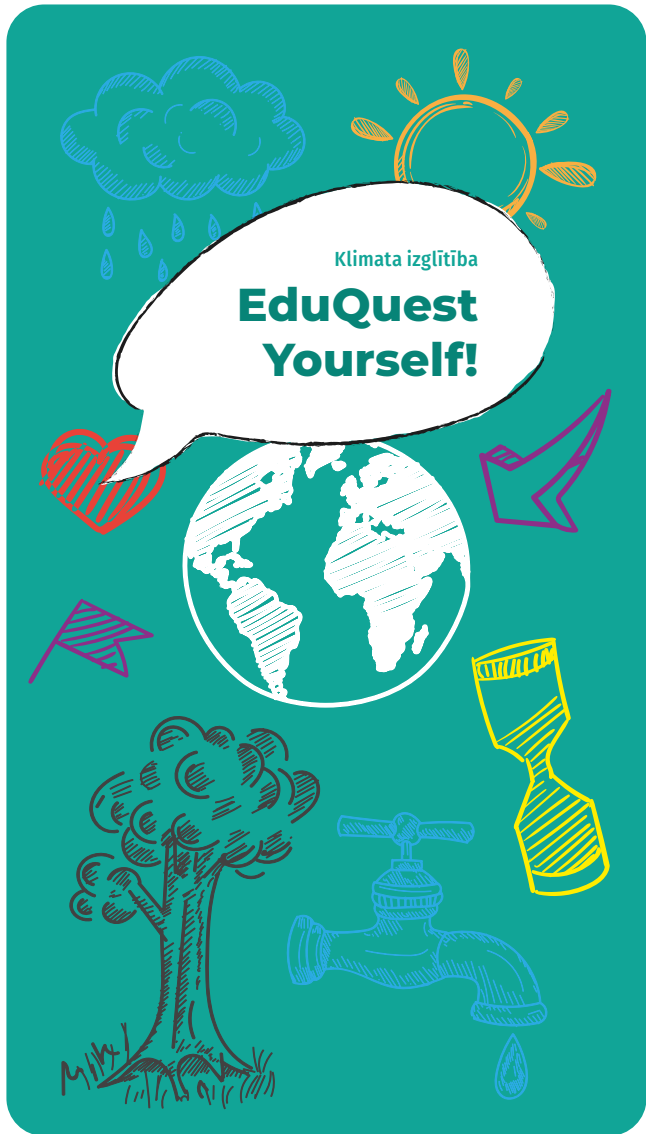
1. Mēs tiekam audzēti bioloģiskās saimniecībās.
2. Mūsu ražošana tiek pastāvīgi uzraudzīta.
3. Toksisku ķīmikāliju lietošana mūsu augšanas veicināšanai ir aizliegta.
4. Mēs varam būt primāra sastāvdaļa, lopbarība vai pārtikas produkts.
5. Mēs esam veselīgi patērētājam un vienlaikus labvēlīgi videi.
6. Mūsu ģerbonis ir zaļš taisnstūris ar zvaigznēm, kas veido lapas formu.
7. Mūsu sastāvā esošo vitamīnu līmenis un saturs ir virs vidējā.
8. Mēs varam būt ražoti no augiem un dzīvniekiem.
9. Mēs esam pieejami veikalos un tirgos.
10. Par pārtikas produktu varam būt tikai tad, ja 95 % produkta sastāv no sastāvdaļām, kas iegūtas bioloģiskās saimniecībās.

ĢENĒTISKI MODIFICĒTI ORGANISMI (ĢMO)

1. Mūsu ģenētiskais materiāls satur citu dzīvu organismu DNS.
2. Mēs esam bīstami, ja nonākam vidē.
3. Eksperimenti liecina, ka mēs varam būt atbildīgi par alerģijām un kuņģa asiņošanu.
4. Mēs nebūtu varējuši izveidot sevi paši.
5. Eiropas Komisija, Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde un Eiropas dalībvalstis piedalās mūsu produktu apstiprināšanā.
6. Mūs uzskata par modernu biotehnoloģiju.
7. Mūs var patentēt.
8. Ar mūsu tehnoloģiju radītos augus var iedalīt četrās grupās: pret pesticīdiem izturīgi augi, pret kaitēkļiem izturīgi augi, pret vīrusiem izturīgi augi un bio-reaktoriem paredzēti augi.
9. Visbiežāk esam sastopami sojas un kukurūzas produktos.
10. Mēs piederam starptautiskām korporācijām, un tās mūs izplata.
11. Ja mēs esam produkti, mūsu statusam jābūt norādītam uz etiķetes.

VIETĒJIE PRODUKTI

1. Mēs esam ražoti netālu.
2. Mūs bieži var atrast tirgos.
3. Mūs parasti ražo reģionālie lauksaimnieki.
4. Ja jūs pārkat mūs, jūs atbalstāt komunālo ekonomiku.
5. Mūsu pārvešanai ir nepieciešams mazāk degvielas nekā tad, ja mēs ierastos no tālienes.
6. Mēs varam būt siers, ievārijums vai amatniecības izstrādājumi.
7. Bieži vien jūs mūsu radītājus varat satikt tieši.
8. Mūs parasti veido mazākā mērogā.
9. Mūs ne pārāk bieži var atrast lielveikalu plauktos.
10. Mēs parasti esam pieejami tikai mazākās apdzīvotās vietās.

MONOKULTŪRAS LAUKSAIMNIECĪBA

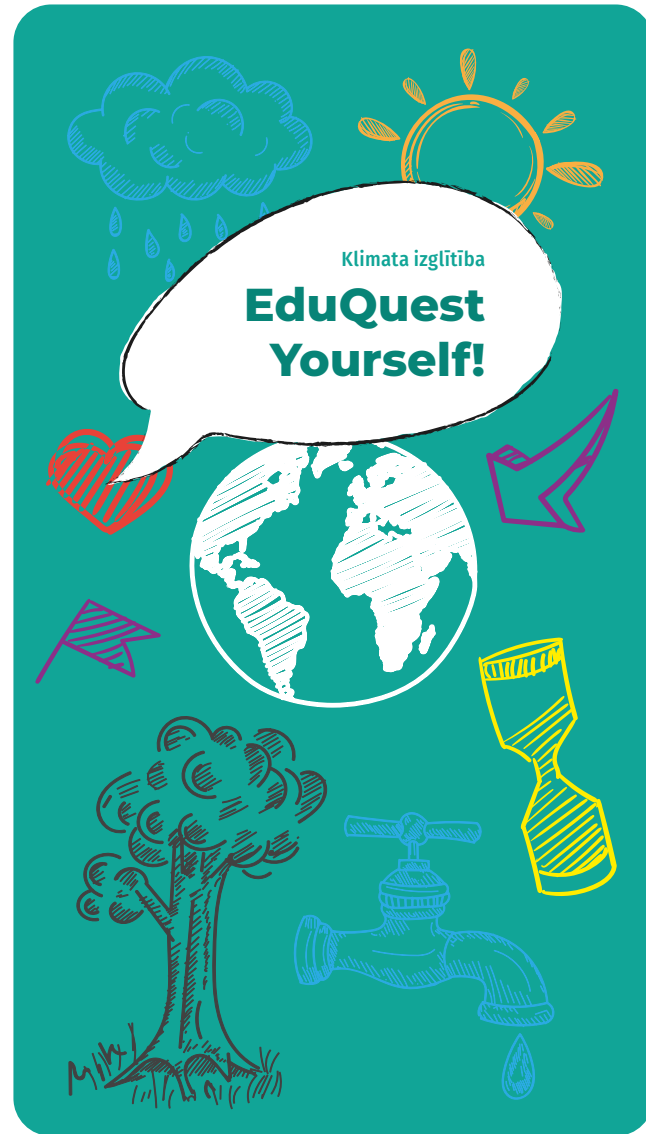
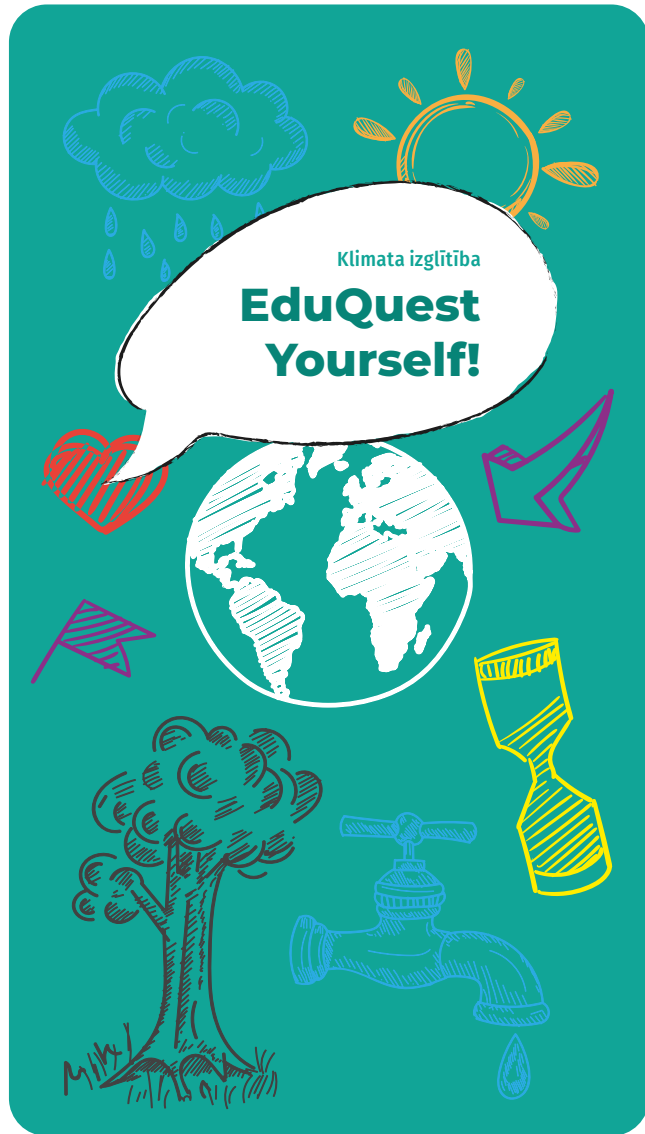
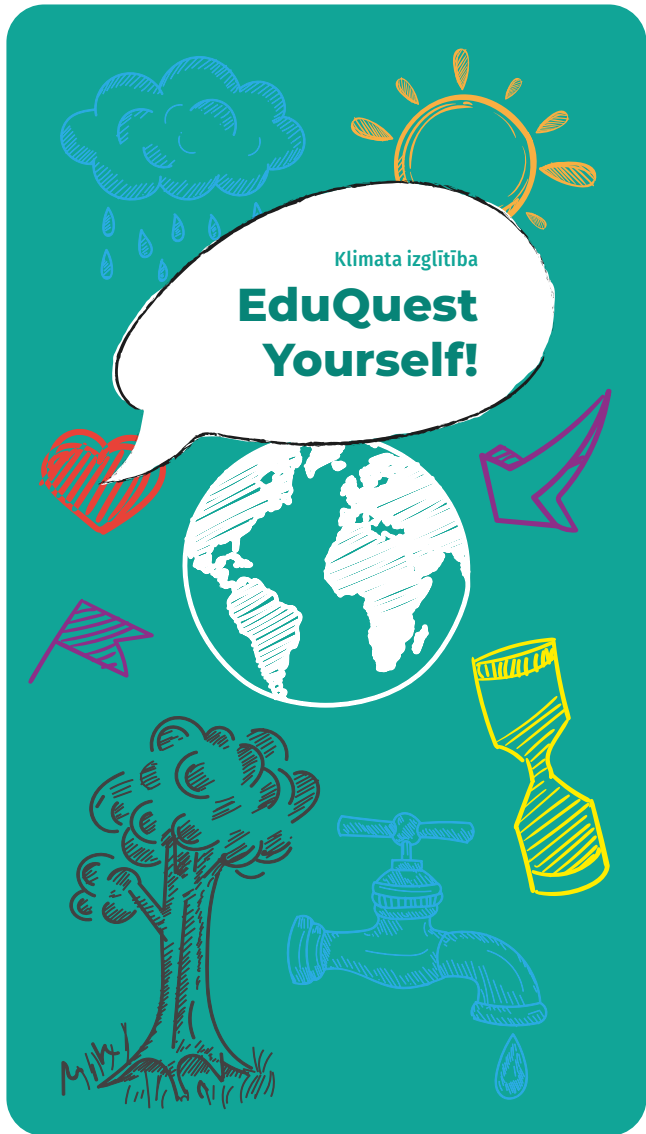
1. Manis dēļ ainava kļūst vienmuļa.
2. Es izmantoju daudzus „īcīdus” (pesticīdus utt.).
3. Es neatstāju vietu daudziem dzīvniekiem un augiem.
4. Es nenodrošinu darbu daudziem cilvēkiem.
5. Es audzēju tikai viena veida augus.
6. Mani dēvē arī par rūpniecisko augkopību.
7. Es varu izaudzēt daudz, bet tam nepieciešams liels daudzums ķīmisko mēslošanas līdzekļu.
8. Man vajag daudz zemes.
9. Es strādāju ar daudzām iekārtām.
10. Es pārstāvu vienpusēju lauksaimniecību.

KOMPOSTĒŠANA

1. Es esmu izgatavota no organiska materiāla.
2. Man patīk nokaltušas lapas un zāle.
3. Sēnes, tārpi un mikroorganismi ir mani labi draugi.
4. Man nepatīk slimi augi, apstrādātas citrusaugļu mizas, gaļa un vārīti pārtikas atkritumi.
5. Man jāsaņem vajadzīgais oglekļa un slāpekļa daudzums.
6. Man nepatīk, ja esmu pārāk sausa vai pārāk mitra.
7. Man patīk, ka mani apgriez uz otru pusi.
8. Jūs varat man paredzēt urnu, redeļu vai parastu kasti, bet man patīk arī konteineri.
9. Es pat izmantoju virtuves atkritumus.
10. Par to, ko jūs manī esat ieguldījuši, es jums došu augsni.

VIETĒJĀS SUGAS

1. Mēs esam šeit jau ilgu laiku.
2. Mēs esam pieradušas pie vietējā klimata un laikapstākļiem.
3. Mēs vienmēr esam saistītas ar kādu noteiktu reģionu, nav nozīmes, vai tas ir liels vai mazs.
4. Mēs esam neaizsargātākās no visām sugām.
5. Eiropā mūs pārstāv Eirāzijas lūši, Eiropas bizons, rietumu grieze un Eiropas bišu dzenis, un tās ir tikai dažas no mums.
6. Cilvēku darbības var kaitēt mūsu dzīvotnei, kā rezultātā mūsu populācija samazinās.
7. Mēs bieži atrodamies nacionālajos parkos.
8. Pēdējā laikā mēs kļūstam arvien slavenāki.
9. Viens no mūsu svarīgākajiem uzdevumiem ir gēnu saglabāšana.
10. Daudzas no mūsu sugām ir aizsargātas.

INVAZĪVĀS SUGAS

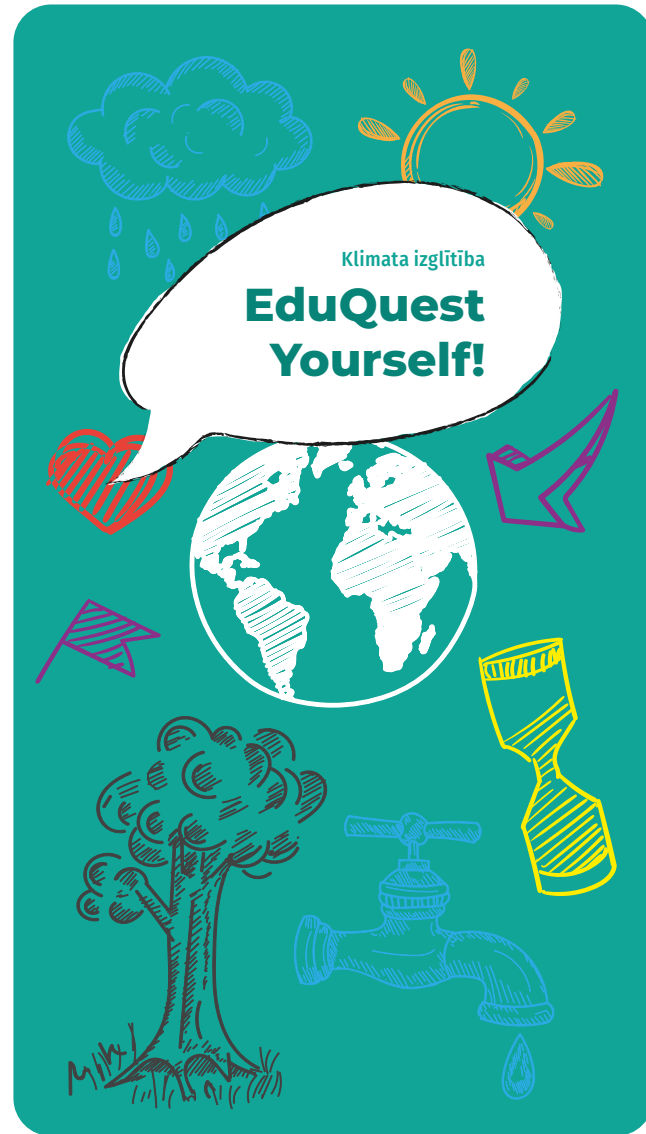
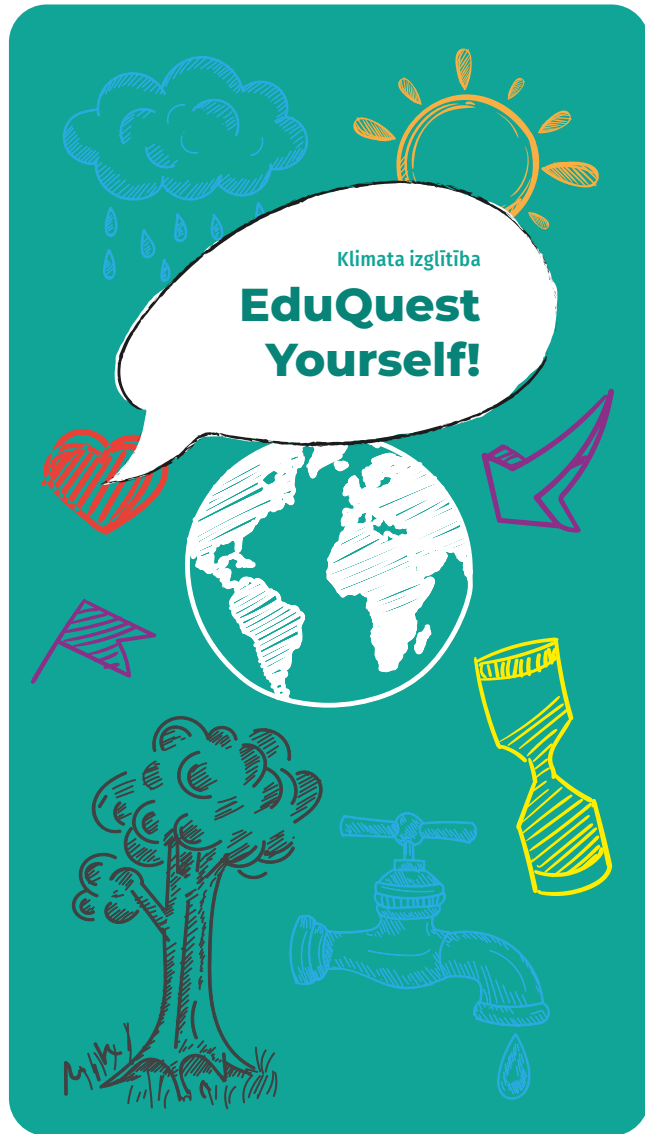
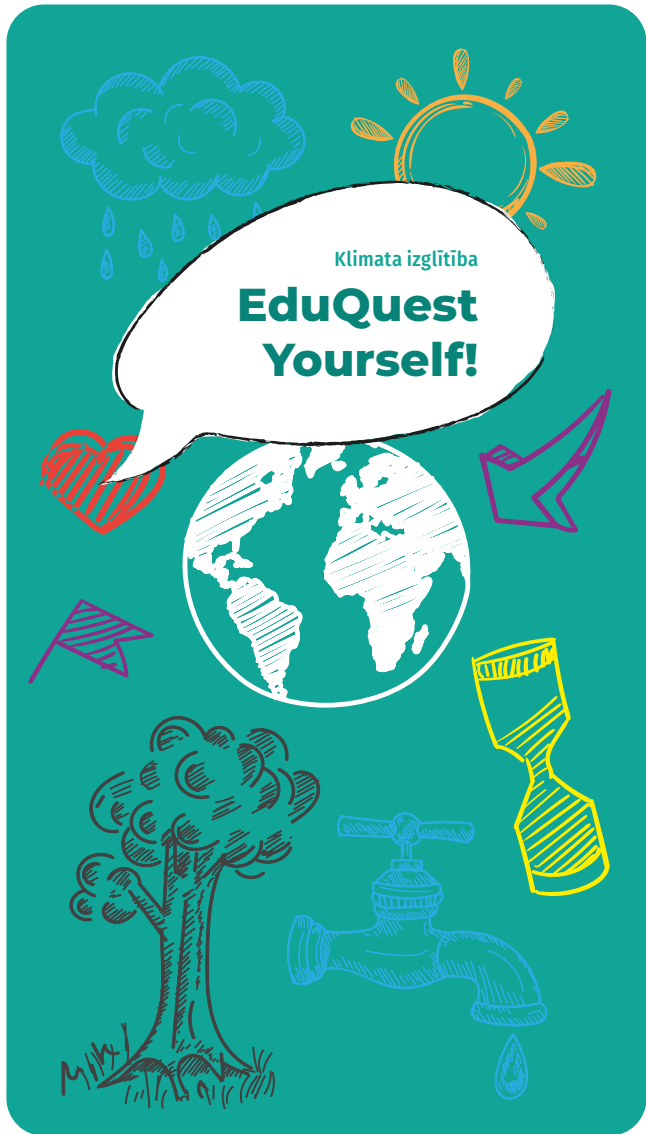
1. Labos klimatiskos apstākļos mēs varam ātri izplatīties jaunā vidē.
2. Bez dabiskajiem ienaidniekiem mēs vairojamies ātri.
3. Mēs apdraudam bioloģisko daudzveidību Eiropā.
4. Mēs varam ietekmēt pārtikas ražošanu un pat apdraudēt cilvēku veselību, tāpēc, mums izplatoties, jūs varat izjust sociālas un ekonomiskas sekas.
5. Globalizācija mums palīdzēja nokļūt jaunās vietās.
6. ES pat ir pieņēmusi vairākas stratēģijas cīņai ar mums.
7. ES cenšas mūs izskaust vai izolēt, bet tā arī cenšas novērst mūsu ierašanos.
8. Mēs radām starptautisku apdraudējumu.
9. Mēs bieži izspiežam vietējās vai aizsargājamās sugas no kādas teritorijas.
10. Mēs ne vienmēr esam kaitīgas, bet jums tomēr vajadzētu būt piesardzīgiem un identificēt mūs.

APZINĪGS PATĒRĒTĀJS

1. Es ņemu līdzi sarakstu.
2. Man vienmēr ir sava soma.
3. Es meklēju vietējos produktus.
4. Man nepatīk pārpackotas preces.
5. Es meklēju sezonālos augļus un dārzeņus.
6. Es priecājos atrast bioloģiskus produktus.
7. Es vienmēr pārbaudu, no kā konkrētais produkts ir izgatavots.
8. Man nepatīk E skaitļi.
9. Es labprātāk dodos uz tirgu nekā uz lielveikalu.
10. Es dodu priekšroku pirkumiem tieši no ražotāja.

TEMPERATŪRA

1. Es esmu atmosfēras rādītājs.
2. Es mēru siltuma enerģiju.
3. Lai mani raksturotu skaitliski, tiek izmantotas dažādas skalas (Celsija, Fārenheita, Kelvina utt.).
4. Mani var pat izmērīt cilvēka ķermenī.
5. Mans veselīgais diapazons iekšelpās ir no 19 līdz 21 °C.
6. Manam globālajam palielinājumam par 1,5–2 vienībām ir neparedzamas sekas.
7. Es ietekmēju matērijas stāvokli.
8. Mans simbols ir: T
9. Es likšu jums uzvilkt džemperu vai izģērbties līdz peldkostīmam.
10. Man ir daudz veidu, tostarp vidējais, aritmētiskais vidējais, zemākais, augstākais, svārstības utt.

ENERĢIJAS AVOTI, DEGVIELA

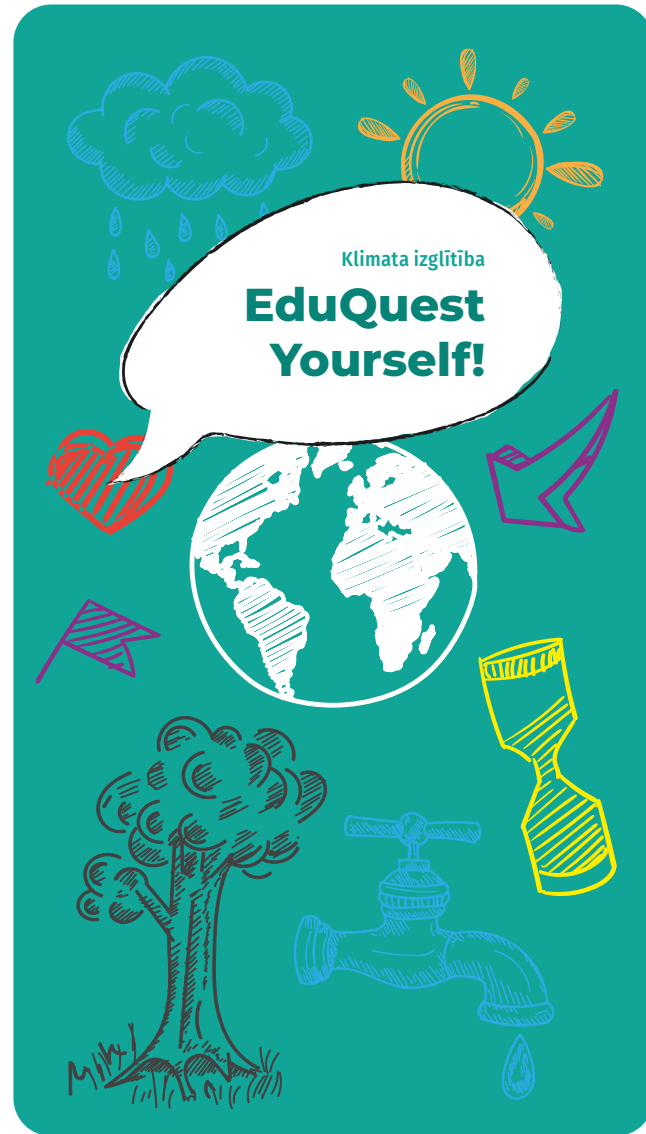
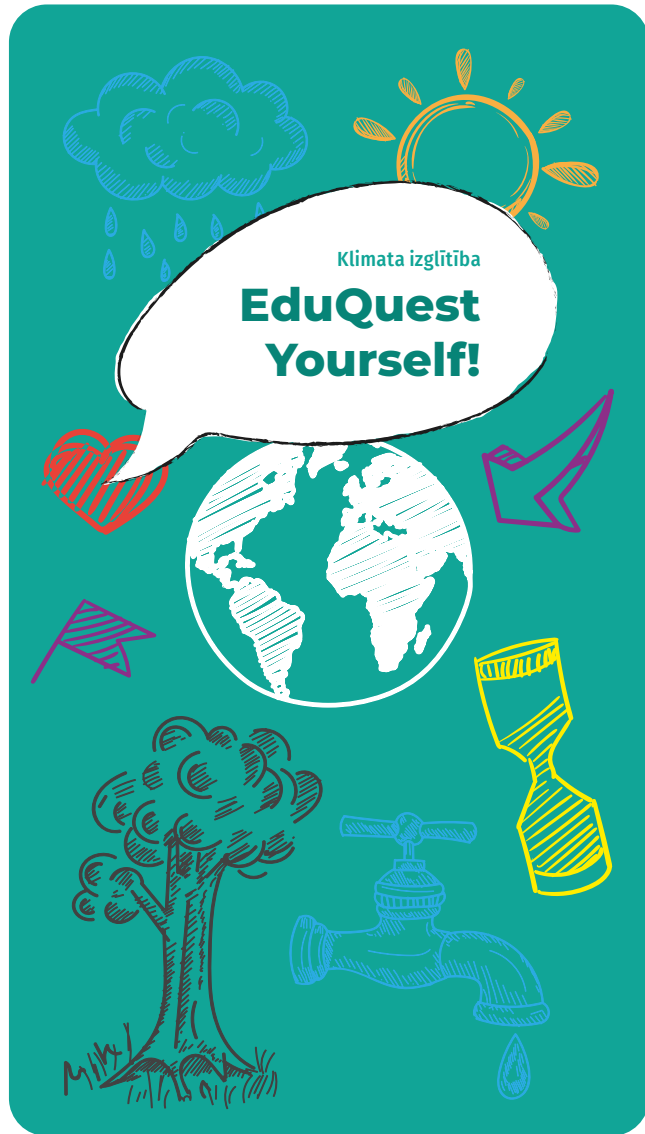
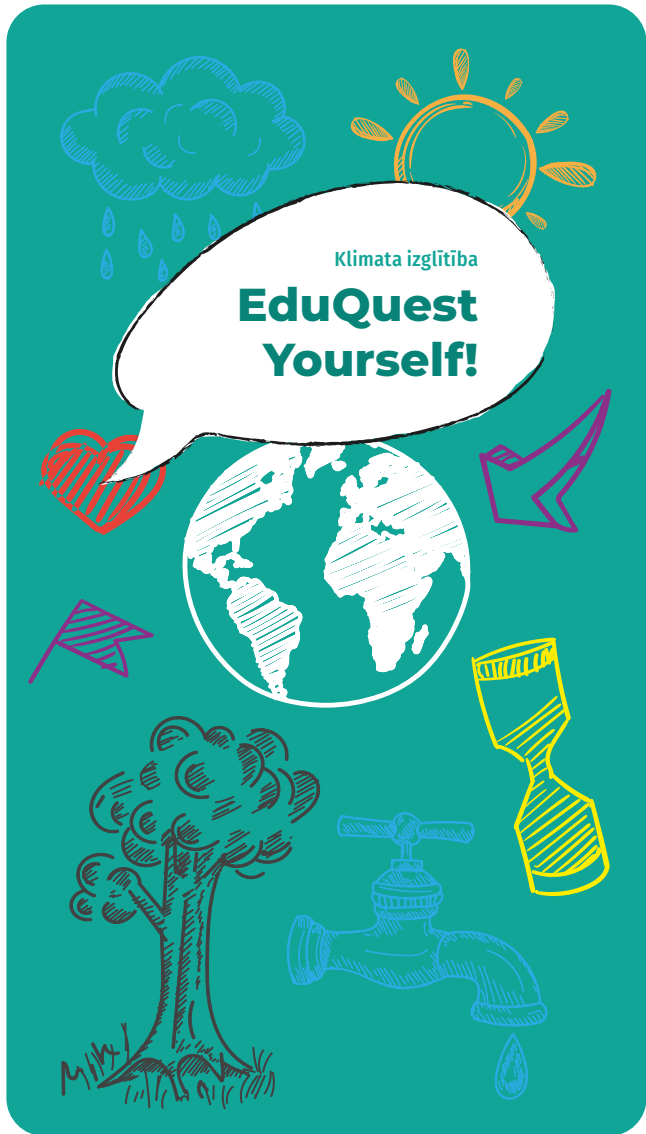
1. Mēs varam nodrošināt siltumu.
2. Jūs pat varat no mums ražot elektroenerģiju.
3. Mums ir atjaunojamie, daļēji atjaunojamie un neatjaunojamie veidi.
4. Neatjaunojams ir urāns.
5. Mūsu fosilās izejvielas (jēlnafta un dabasgāze) tiek izmantotas sadedzinot.
6. Automašīnas darbojas ar tām.
7. Mēs esam arī cilvēku mājās (gāze, malka kurināšanai).
8. Mūsu atjaunojamie enerģijas veidi ir saules gaismā, gaiss, ūdens un ģeotermālais siltums. (Biomasa ir daļēji atjaunojama.)
9. Atkarībā no tā, kur un kā tiek izmantoti atjaunojamie avoti, to lietošana var labvēlīgi ietekmēt vidi.
10. Pārmērīga daļēji atjaunojamo avotu (piemēram, biomasas) izmantošana var kaitēt videi.

ENERĢIJAS TAUPIŠANA

1. Jūs varat mani sajūst savos makos.
2. Es esmu cilvēku attieksme pret patēriņu.
3. Ja sekosiet manam piemēram, patērēsiet mazāk enerģijas.
4. Augsti elektroenerģijas rēķini mudinās jūs sekot manam piemēram.
5. Es esmu pretstats izšķērdībai.
6. Ja esat tādi paši kā es, jūs izslēgsiet gaismu, izejot no istabas.
7. Man nepatīk ziemā atstāt logus atvērtus.
8. Manuprāt, ierīces, kuras netiek izmantotas, ir svarīgi izslēgt, nevis atstāt gaidīšanas režīmā.
9. Es dodu priekšroku galda spēlēm, nevis elektriskiem rīkiem.
10. Es uzskatu, ka daudzas elektroniskās ierīces varētu likvidēt (piemēram, elektriskās citrusaugļu sulu spiedes, skārdeņu atvērējus un nažu asinātājus).

ENERGOEFEKTIVĪTĀTE

1. Es parādu, cik daudz produktu vai pakalpojumu ir radīti, izmantojot vienu enerģijas vienību.
2. Es esmu attiecība.
3. Es esmu konkrēta produkta vai pakalpojuma un tā ražošanai vai sniegšanai nepieciešamās enerģijas attiecība.
4. Es esmu atzīmēta ēku un iekārtu energomarkējumos.
5. Es esmu svarīga, bet ne visvarena. Ja jūs mani izmantojat, nedomājot līdzī, problēmas var saasināties. (Ar efektīvāku automašīnu jūs tērēsiet mazāk degvielas un varēsiet braukt biežāk, taču tas palielinās jūsu auto izmešu daudzumu.)
6. Jūs varat novērtēt mani pa enerģijas veidiem vai pa ierīcēm, rūpnīcām, nozarēm, ģeogrāfiskajiem apgabaliem vai pat pa atsevišķām personām.
7. Mani lieto arī, lai vienkārši raksturotu ēkas apkures sistēmas efektivitāti (ievadītās un izvadītās enerģijas daudzuma attiecība, t. i., siltuma zudumu apjomu).
8. Arī energoaudits, proti, ēku energosertifikācija, parasti ir saistīta ar mani.
9. Mani bieži jauc ar enerģijas taupīšanu, bet mēs neesam viens un tas pats.
10. Ilgtermiņā ir vērts manī ieguldīt naudu.

SILTUMNĪCAS EFEKTS

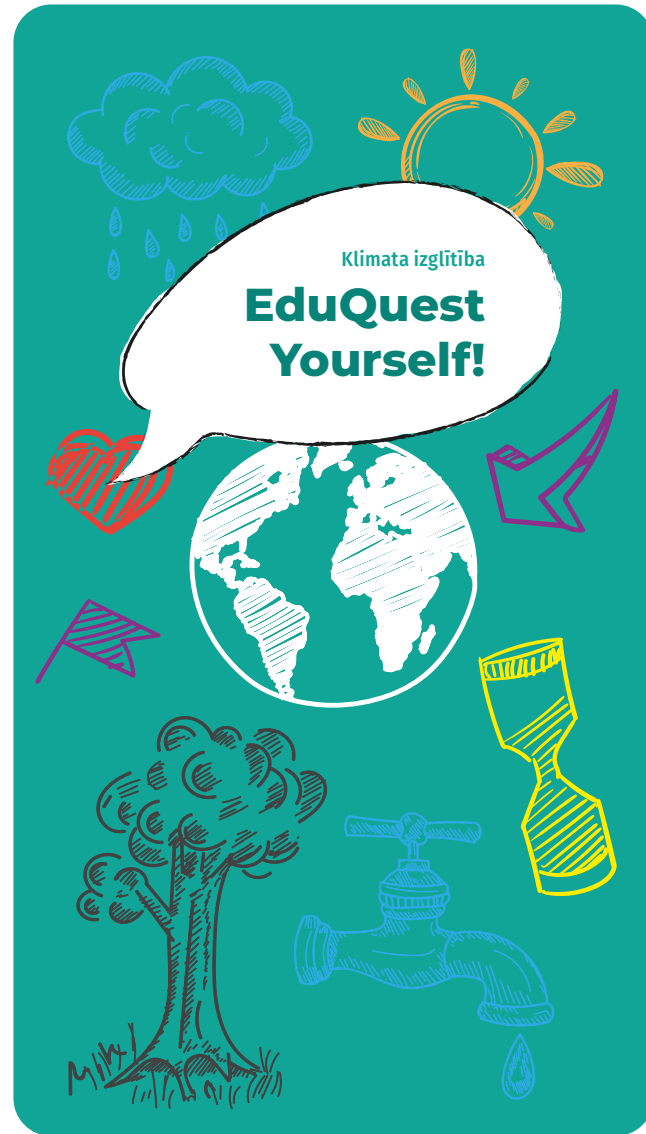
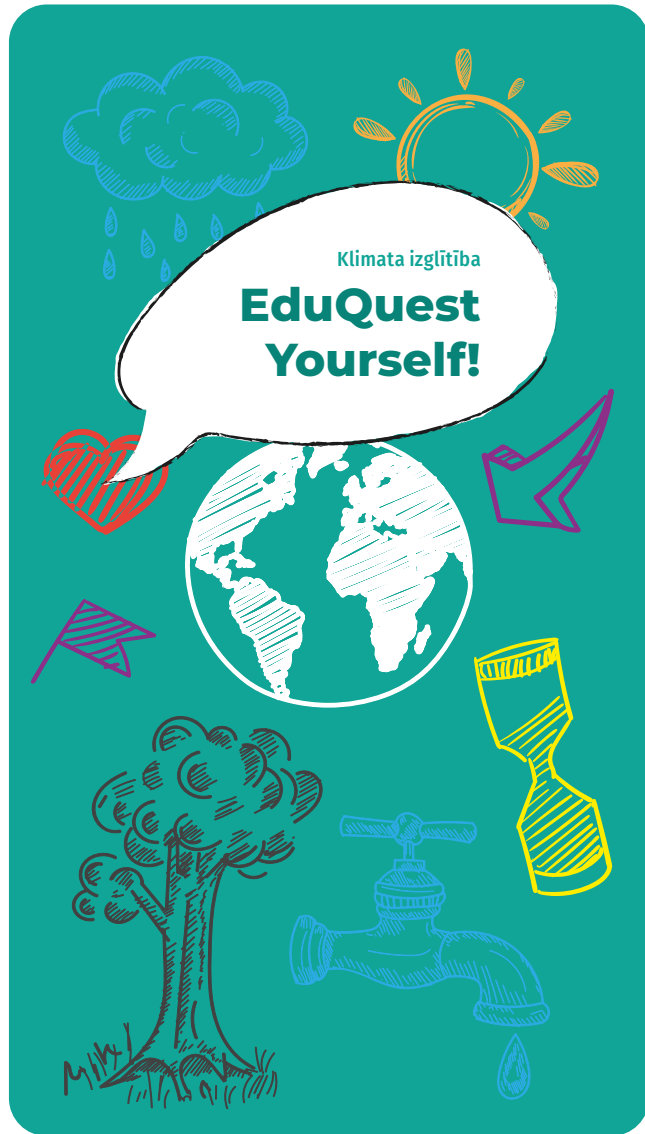
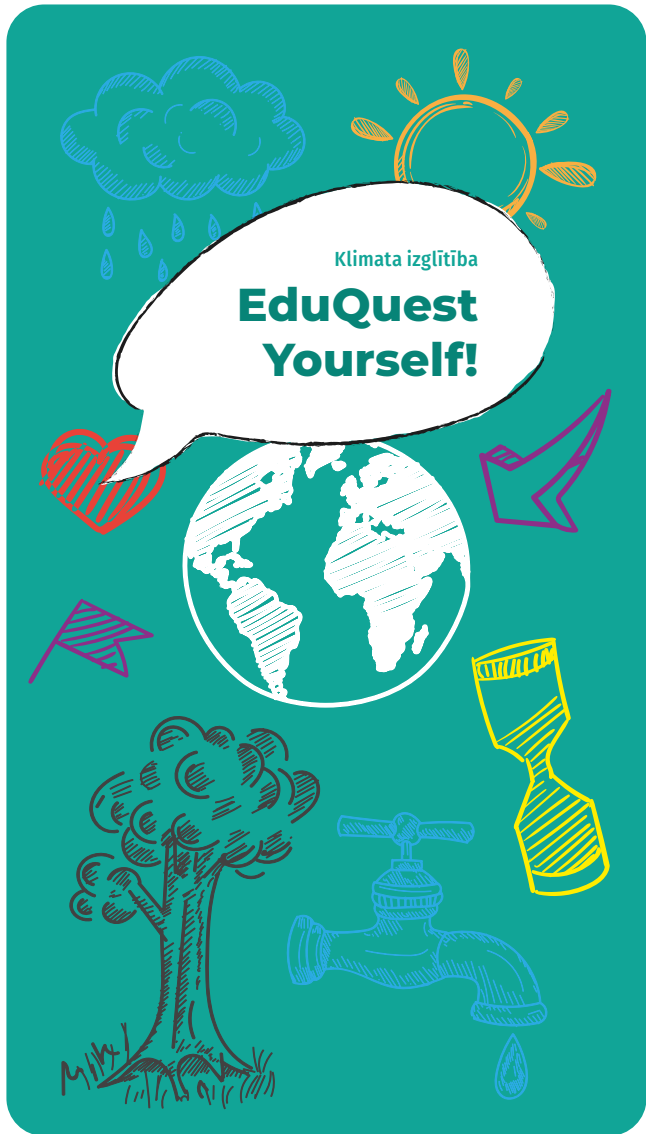
1. Es atrodos planētas atmosfērā.
2. Es esmu pilns ar gāzi (mani veido gaisā esošo gāzu sastāvs).
3. Es esmu efekts.
4. Bez manis uz Zemes nebūtu dzīvības (Zemes virsmas vidējā temperatūra būtu -18°C , nevis 15°C).
5. Pēdējo 100–150 gadu laikā cilvēku darbības ir izraisījušas manu pieaugumu.
6. Es neļauju siltumam izplūst no atmosfēras.
7. Ja es pārkaršēšu planētu, laikapstākļi kļūs nepanesami un dabiskie biotopi tiks iznīcināti.
8. Manas dabā sastopamās gāzes ir ūdens tvaiks, oglekļa dioksīds, metāns, slāpekļa oksīds un ozons.
9. Man nepatīk mākslīgie mēslošanas līdzekļi (slāpekļa oksīds), liela mēroga lopkopība (metāns), jēlnafta un dabasgāze, daži šķīdinātāji un vecas saldētavas (fluorogļūdeņraži).
10. Savu vārdu esmu ieguvis no lauksaimniecības.

OGLEKĻA DIOKSĪDS

1. Jūs mani izelpojat.
2. Mani rada degošas ogles.
3. Augi mani saista.
4. Esmu siltumnīcefekta gāze.
5. Es esmu bezkrāsains, bez smaržas un nedegošs.
6. Es esmu dabiski klātesošs atmosfērā, bet mans daudzums ir svarīgs.
7. Es esmu atbildīgs par vairāk nekā 60 % no cilvēka radītā siltumnīcefekta pieauguma.
8. Cilvēki cenšas mazināt manu klātbūtni atmosfērā, jo man ir svarīga loma klimata pārmaiņu procesā.
9. Es esmu smagāks par gaisu un šķīstu ūdenī (piemēram, limonādes).
10. Esot ūdenī, es dzeļu jums mēlē.

SMOGS

1. Es esmu efekts.
2. Es rodas liela gaisa piesārņojuma gadījumā un nelabvēlīgos atmosfēras apstākļos.
3. Man patīk piesārņojošas vielas (sēra dioksīds, oglekļa monoksīds, slāpekļa oksīdi u. c.) (Lai es rastos, šo vielu daudzumam daudzkārt jāpārsniedz robežvērtība.)
4. Nespeciālisti mani var sajaukt ar miglu.
5. Es apmeklēju Londonu un Losandželosu. (Divi smoga veidi ir Londonas un Losandželosas smogs.)
6. Es palielinu elpceļu slimību skaitu.
7. Ja dzirdat manu trauksmes signālu, palieciet telpās.
8. Ogļu dedzināšana (piemēram, Londonā ar oglekļa monoksīdu un putekļiem) vai intensīva satiksme saulainā laikā (piemēram, Losandželosā ar slāpekļa oksīdiem, oglekļa monoksīdu un ogļūdeņražiem) var mani atdzīvināt.
9. Mana koncentrācija atmosfērā pati par sevi nav saistīta ar iepriekš ieprogrammētiem pasākumiem, jo tie ir atkarīgi no teritorijas lieluma un ilguma.
10. Mani nosaka gaisa piesārņojuma robežvērtība, un manis dēļ ir izstrādāti ārkārtas/nepieciešamās rīcības plāni.

SAULES KOLEKTORS

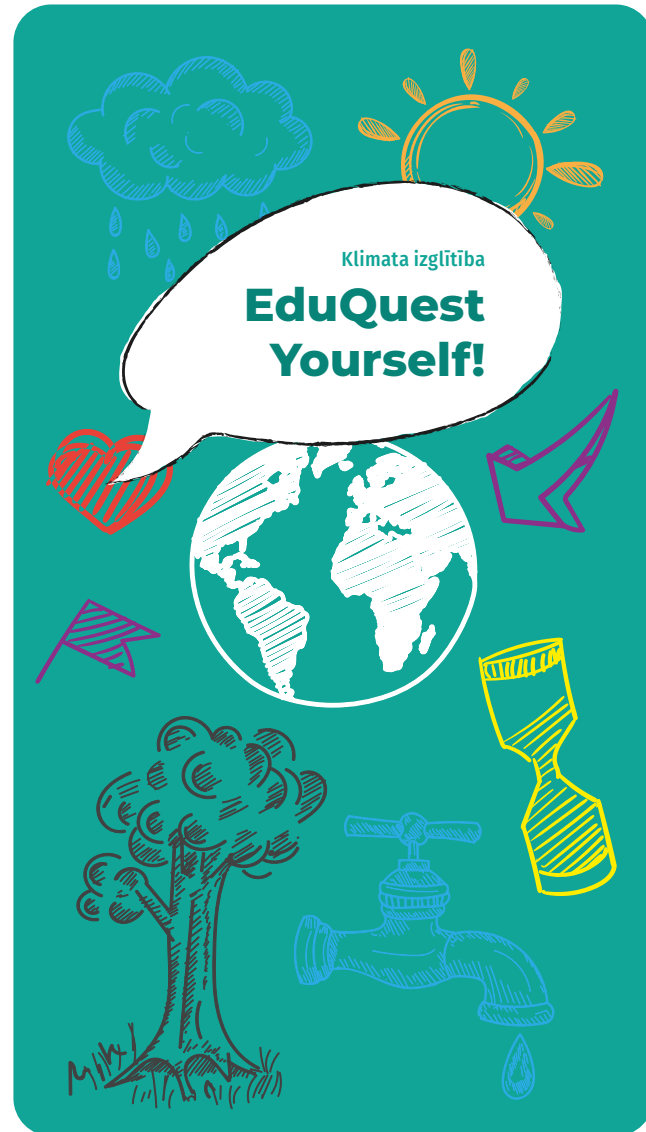
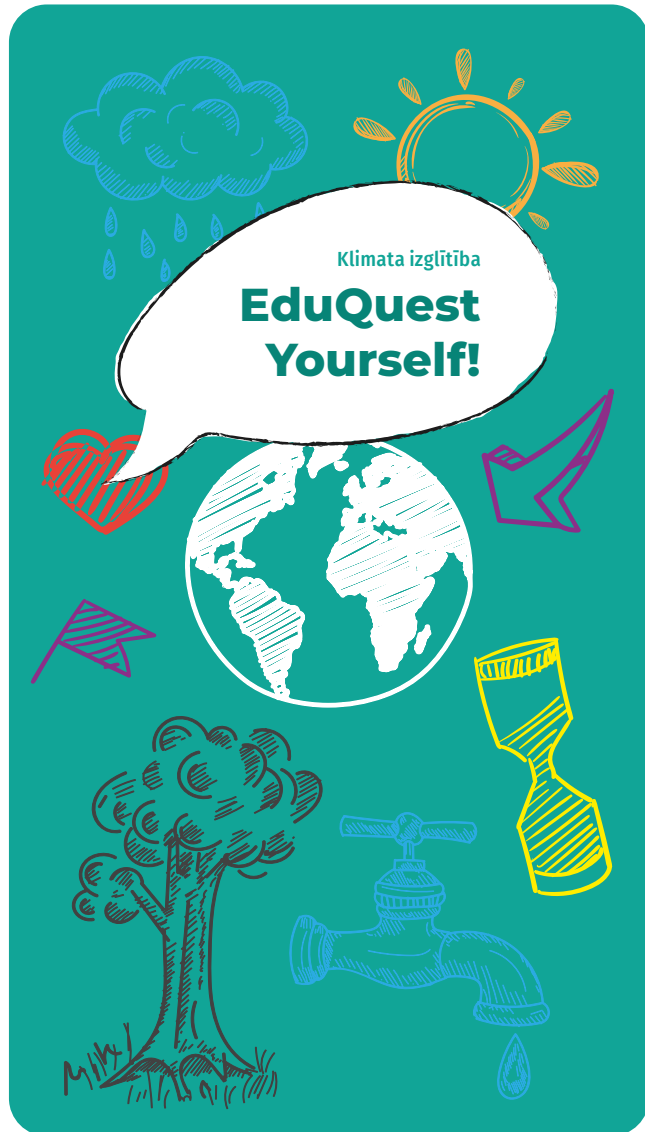
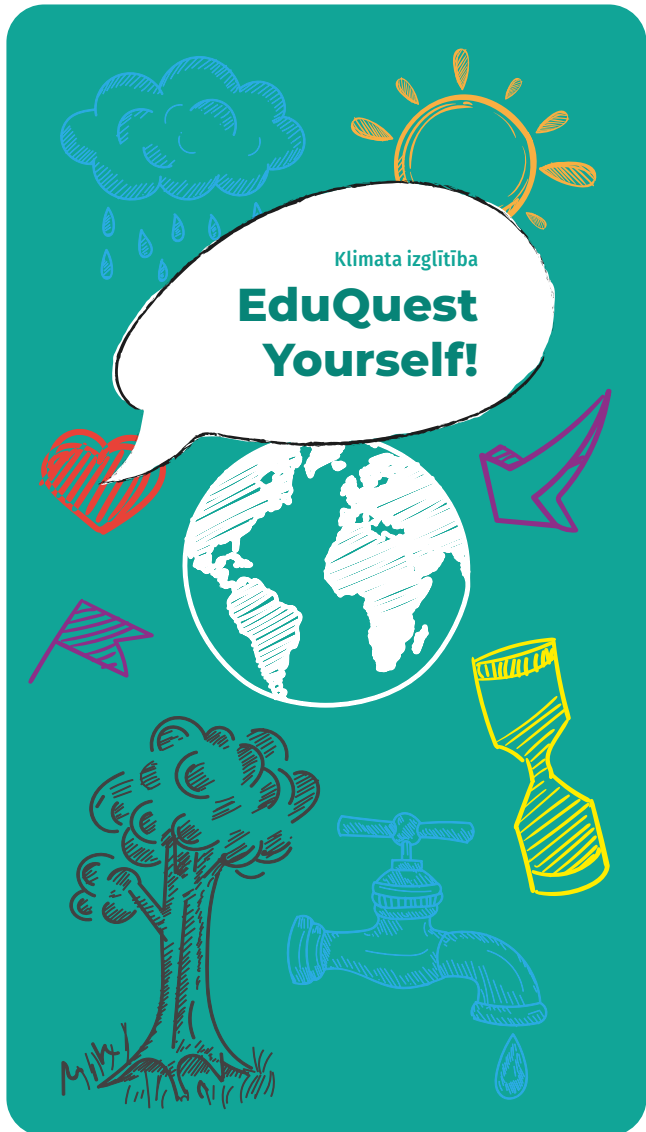
1. Es izmantoju Saules spēku.
2. Es sildu ūdeni.
3. Viena no formām, kur mani izmanto, ir dārza duša ar melno tvertni.
4. Es esmu izgatavots arī no tukšām alus bundžām.
5. Es atpūšos, kad laiks ir auksts.
6. Esmu noderīgs pagaidu apkurei pavasarī un rudenī un papildu apkurei ziemā.
7. Atkarībā no izmēra varu nodrošināt karsto ūdeni un apkuri.
8. Es strādāju kopā ar siltummaiņiem.
9. Es izmantoju atjaunojamo enerģiju un daudz nepiesārņoju zemi.
10. Mani paneļi ir pilni ar caurulēm, kurās ir ūdens.

SAULES PANELIS

1. Es barojos ar saules elektromagnētisko starojumu.
2. Es veidoju tiešas strāvas.
3. Mani dēvē arī par fotogalvanisko (PV) elementu.
4. Cilvēki no manis būvē laukus.
5. Manam enerģijas avotam nav robežu.
6. Es atpūšos, kad laiks ir auksts.
7. Mēs kopā ar citiem atjaunojamās enerģijas lietotājiem veidojam labu komandu.
8. Mani var atrast uz jumtiem. Optimāls slīpums un orientācija ir manas instalācijas atslēga.
9. Diemžēl man, lai dzīvotu, ir nepieciešams silīcijs, bet to var iegūt tikai videi kaitīgā veidā.

VĒJA TURBĪNAS/ VĒJDZIRNAVAS/ VĒJDZIRNAVU FERMAS

1. Mana ass var būt vertikāla vai horizontāla.
2. Es griežos, bet nenoreibstu.
3. Es atpūšos, kad nav vēja.
4. Es izmantoju atjaunojamo un bezgalīgo enerģiju.
5. Putniem nepatīk, kad es esmu viņiem ceļā.
6. Mans skaistums nav neapstrīdams. Daži uzskata, ka esmu skaista, bet citi apgalvo, ka esmu kauna traips uz zemes.
7. Es stāvu Eifeļa torņa iekšpusē ar vertikālu asi.
8. Ja mani dekonstruē, gandrīz visas manas sastāvdaļas var izmantot vēlreiz.
9. Man patīk atrasties lauksaimniecības zemēs.
10. Man īpaši patīk atrasties piekrastē (manis tur bieži ir daudz).

TERMOSTATS

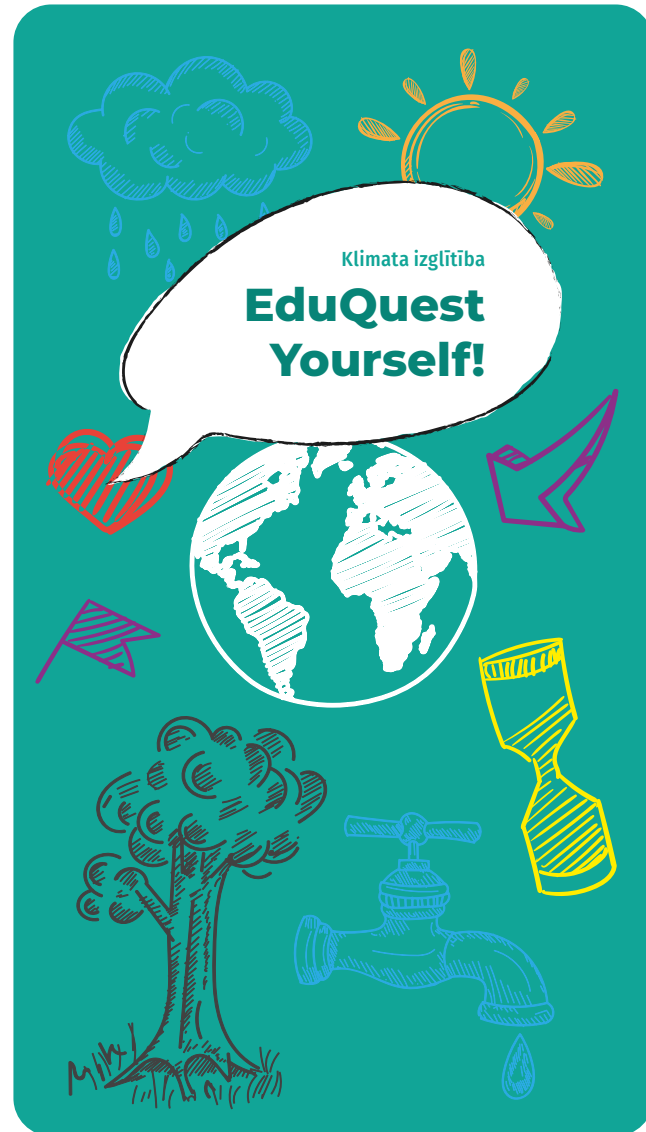
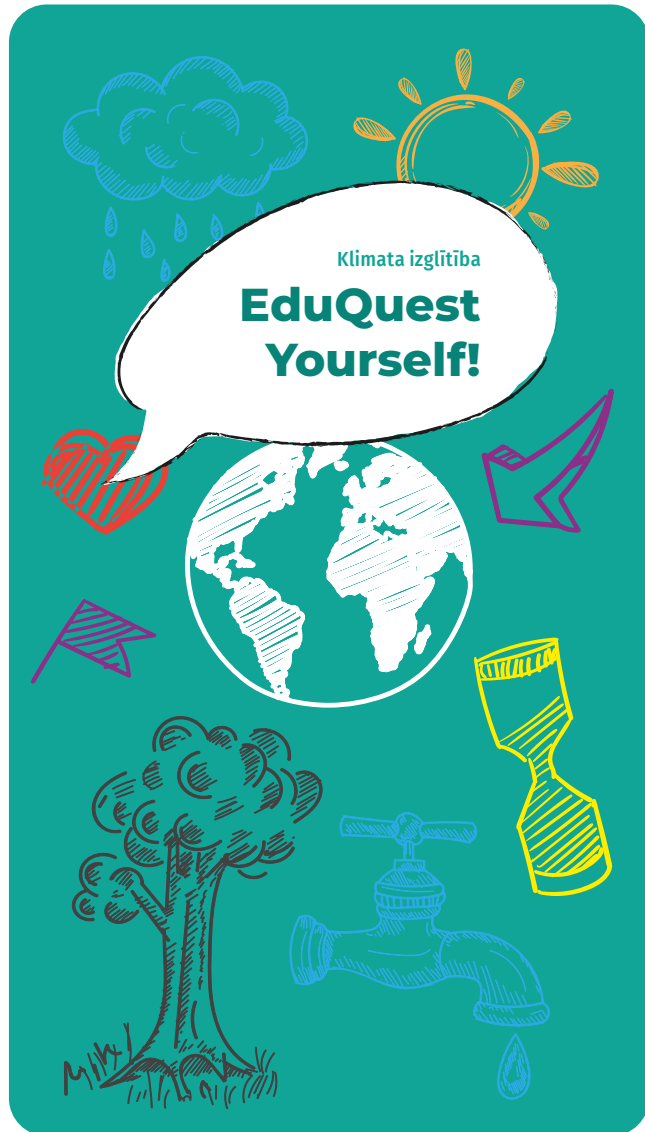
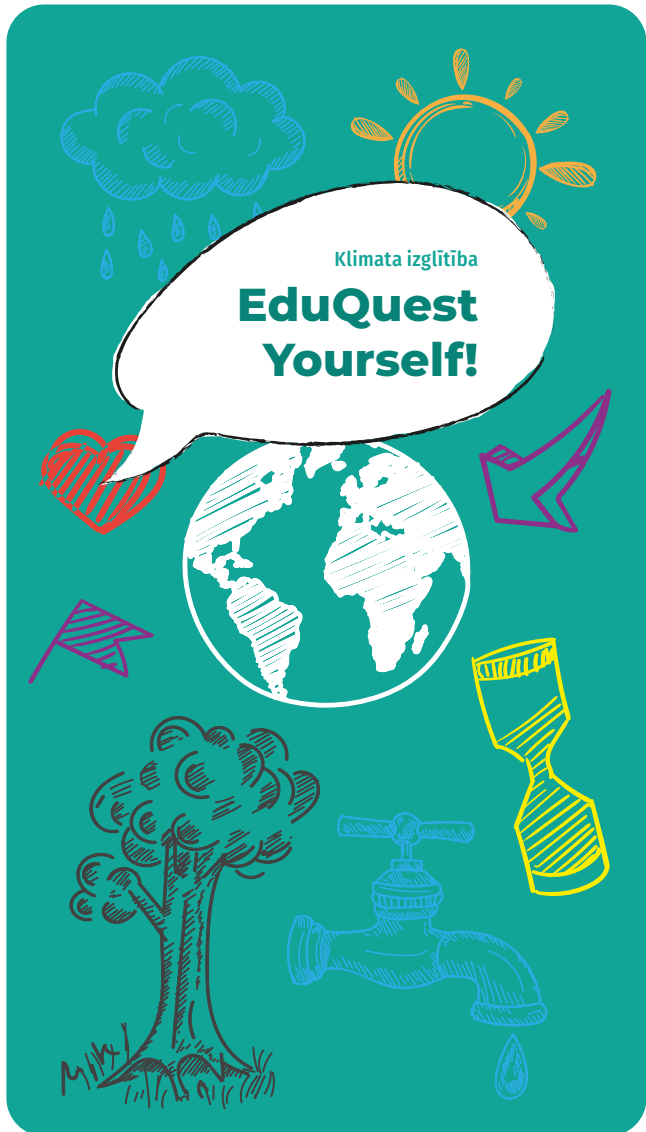
1. Es regulēju apkuri.
2. Mani var vadīt, lietojot pogas vai ciparnīcas.
3. Man ir dažādas programmas un pat tālvadības pults.
4. Manai atrašanās vietai ēkā ir izšķiroša nozīme.
5. Kad mans akumulators ir izlādējies, es varu likt jūsu apkurei trakot.
6. Es sūtu signālus.
7. Es jutīgi reaģēju uz telpas temperatūru.
8. Es sazinos ar boileru.
9. Man nepatīk dzīvot tieši pie loga, durvīm vai radiatora.
10. Vislabāk ir, ja uzturat mani aptuveni 21 °C temperatūrā.

SILTUMSŪKNIS

1. Es ņemu siltumu no siltuma avota un nododu jūsu mājai.
2. Es varu gan dzesēt, gan sildīt.
3. Lai darbotos, man ir nepieciešama elektriskā strāva.
4. Es esmu slēgta sistēma.
5. Manās caurulēs parasti cirkulē antifrīzs vai aukstuma aģents.
6. Viens no maniem variantiem izmanto Zemes iekšējo termisko siltumu.
7. Cits veids izmanto siltumu no zemes virsas augšējām 1,5–3 metriem, ko uzkarsē Saule.
8. Manas zondes var sasniegt 60–120 metru dziļumu.
9. Man lieliski padodas grīdu un sienu apsilde.
10. Mani divi veidi ir ģeotermālā zonde un ģeotermālais kolektors.

POLĀRLĀCIS

1. Biezā kažoka dēļ man nav auksti.
2. Es klejoju pa ledājiem Arktikas lokā.
3. Klimata pārmaiņu dēļ es varu izmirt.
4. Es esmu balts kā sniegš.
5. Lai gan es labi peldu, dzīvoju ledus laukos.
6. Siltumnīcas efekta dēļ ledus zem manām kājām kūst, un es kļūstu par bezpajumtnieku.
7. Mans mīļākais ēdiens ir roniss, bet es neesmu izvēlīgs – ēdu arī putnus un zivis.
8. Pašlaik esmu lielākais sauszemes zīdītājs, gaļēdājs pasaulē.
9. Manu drošību apdraud arī toksisko vielu uzkrāšanās pārtikas ķēdē (piemēram, naftas noplūdes).
10. Es parasti kļīstu vienaatnē, bet aukstums mani tik un tā netraucē.

MILZU PANDA

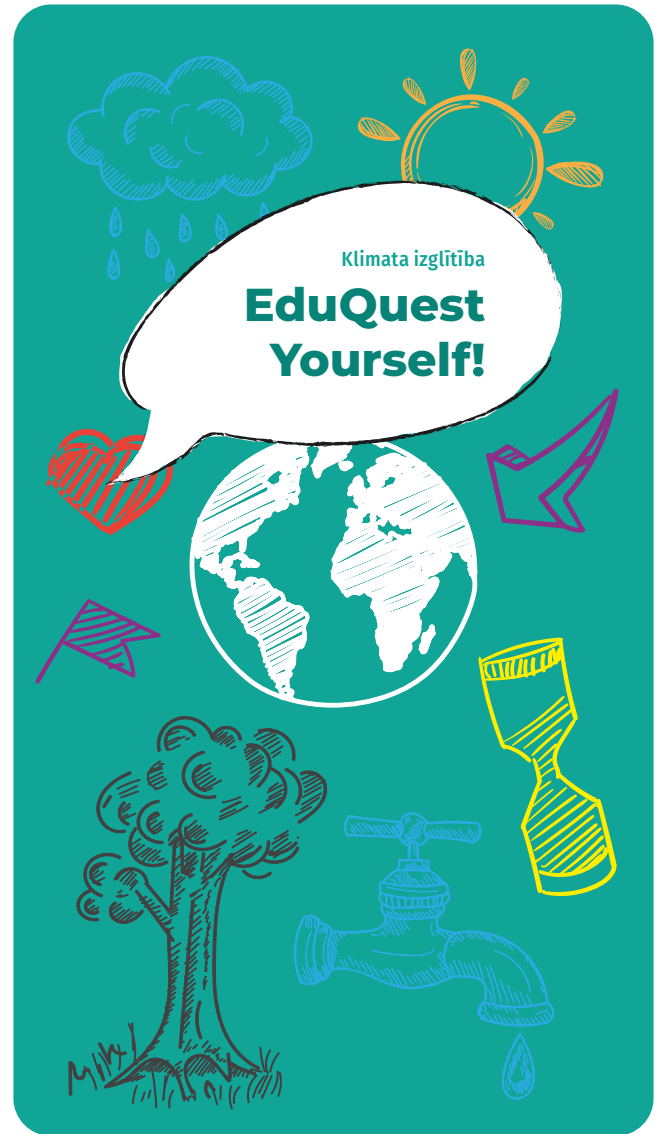
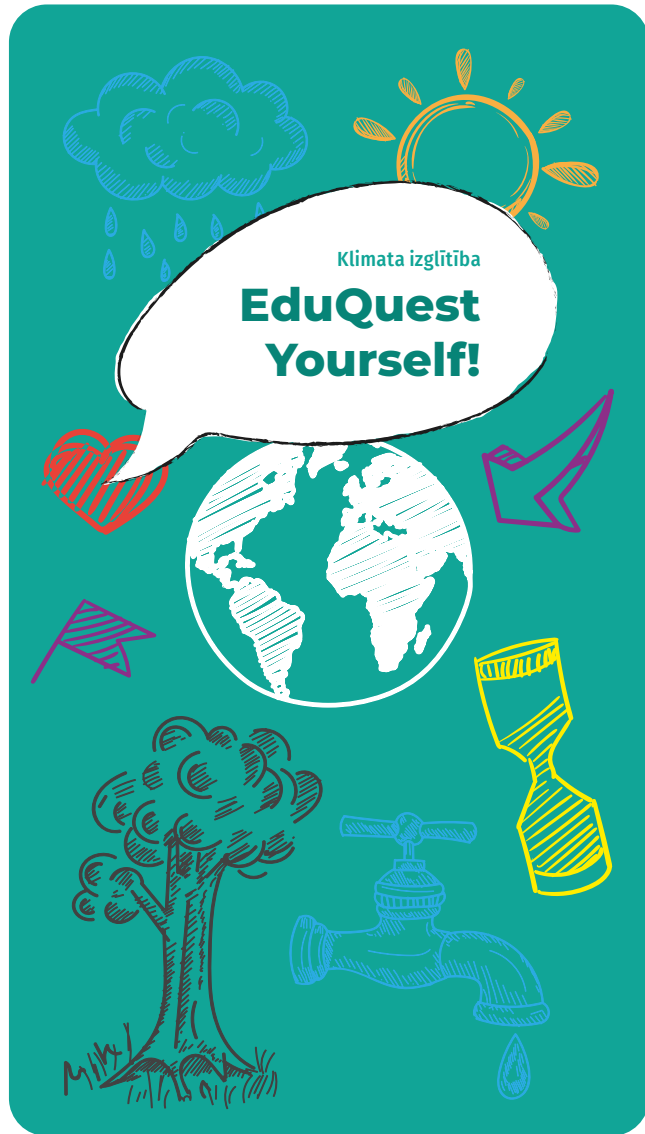
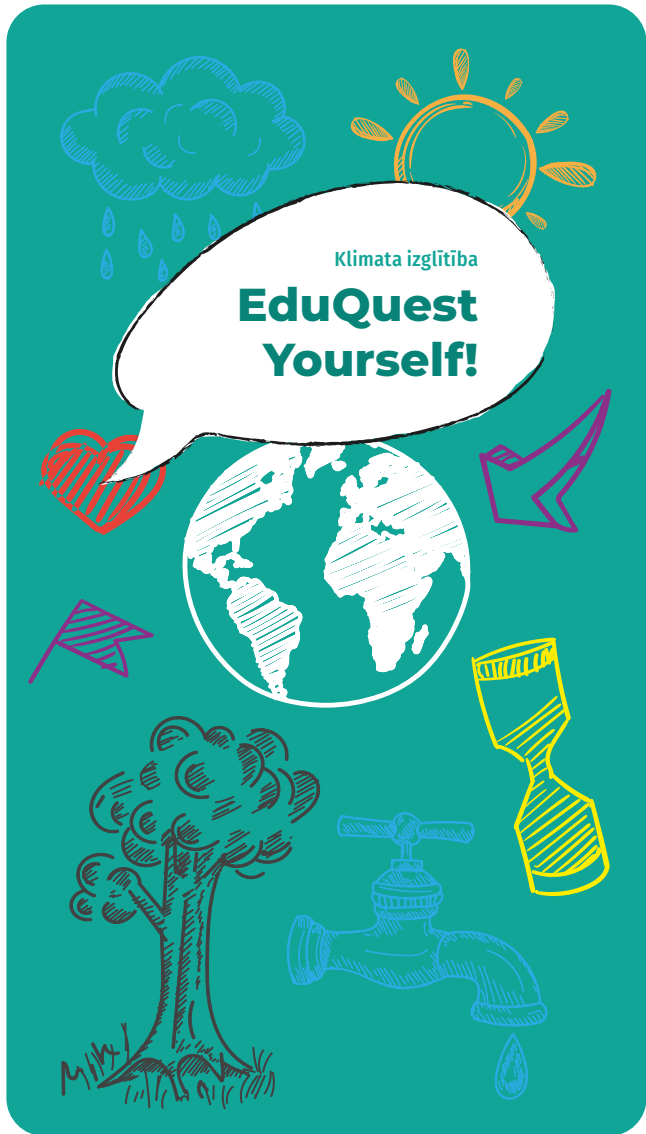
1. Es esmu dzīvnieku aizsardzības simbols visā pasaulē, esmu pat Pasauls Dabas fonda logotipā.
2. Esmu apdraudēta, un savvaļā mūsu ir tikai 1600–3000.
3. Es mīlu bambusu!
4. Savvaļā es dzīvoju tikai Ķīnā.
5. Mans biezais vilnainais kažoks galvenokārt ir balts, bet priekšējās un aizmugurējās ķepas – melnas.
6. Ārpus Ķīnas tikai 20 no mums dzīvo zooloģiskajos dārzos.
7. Klimata pārmaiņu un cilvēku darbību rezultātā mans skaits ir samazinājies.
8. Ķīna diplomātisko centienu ietvaros var uzdāvināt mani citu valstu zooloģiskajiem dārziem.
9. Zem abām manām acīm ir melni loki, bet es nemaz neesmu nogurusi.
10. Atšķirībā no saviem radiniekiem es nevaru ilgi stāvēt uz pakaļkājām un dzīvoju uz zemes.

ĀFRIKAS ZILONIS

1. Es esmu lielākais un spēcīgākais sauszemes zīdītājs pasaulē.
2. Es dzīvoju Āfrikas savannā un panesu karstumam, bet tikai tad, ja ir pietiekami daudz ūdens.
3. Malumednieki mani tuvina izmiršanai.
4. Bagāti cilvēki izgatavo rotaslietas un mēbeles no mana ķermeņa lai gan tas ir nelikumīgi.
5. Man garšo koku lapas, savannas zāle un augļi.
6. Es dzīvoju lielās ģimenēs ar unikālām iezīmēm.
7. Mans snukis ir ļoti garš, un tas man ļauj vienā paņēmiņā iesūkt 4–10 litrus ūdens.
8. Mēs daudz ceļojam, meklējot ūdeni, un dienā varam noietai 80 km.
9. Kad es esmu satraukts, es sacēļu putekļu vētru, un nav labi, ja man traucē.
10. Es esmu aizsargāts, un mani medīt ir aizliegts kopš 1988. gada.

EIROPAS DĪKA BRUŅURUPUCIS

1. Es dzīvoju dīķos, ezeros un seklos, duļķainos stāvošos ūdeņos.
2. Eiropā es dodu priekšroku dienvidu un austrumu reģioniem.
3. Mans lielākais konkurents ir sarkanais bruņurupucis, kas strauji izplatās un samazina manu populāciju visā Eiropā.
4. Man apdraud arī piesārņoti un izpostīti mitrāji.
5. Es esmu rāpulis.
6. Mans apvalks mani pasargā no plēsējiem, bet man ir jāaizsargā savas olas.
7. Es labi peldu, un man patīk atpūsties un sauļoties uz balķiem un akmeņiem, kas pacēlušies virs ūdens.
8. Es neesmu izvēlīgs – ēdu ūdenī esošos posmkājus, abiniekus, tārpus un gliemjus.
9. Es esmu vienīgais Ungārijā mītošais saldūdens bruņurupucis.
10. Mana čaumala var izaugt līdz 20–30 cm.

EIRĀZIJAS LŪSIS

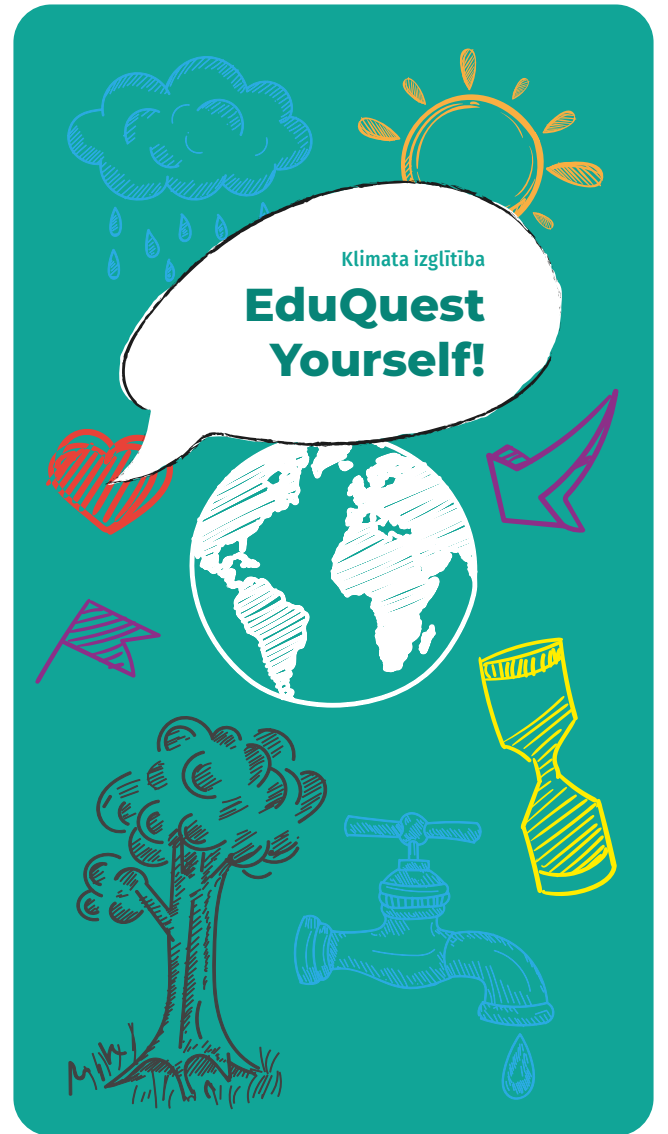
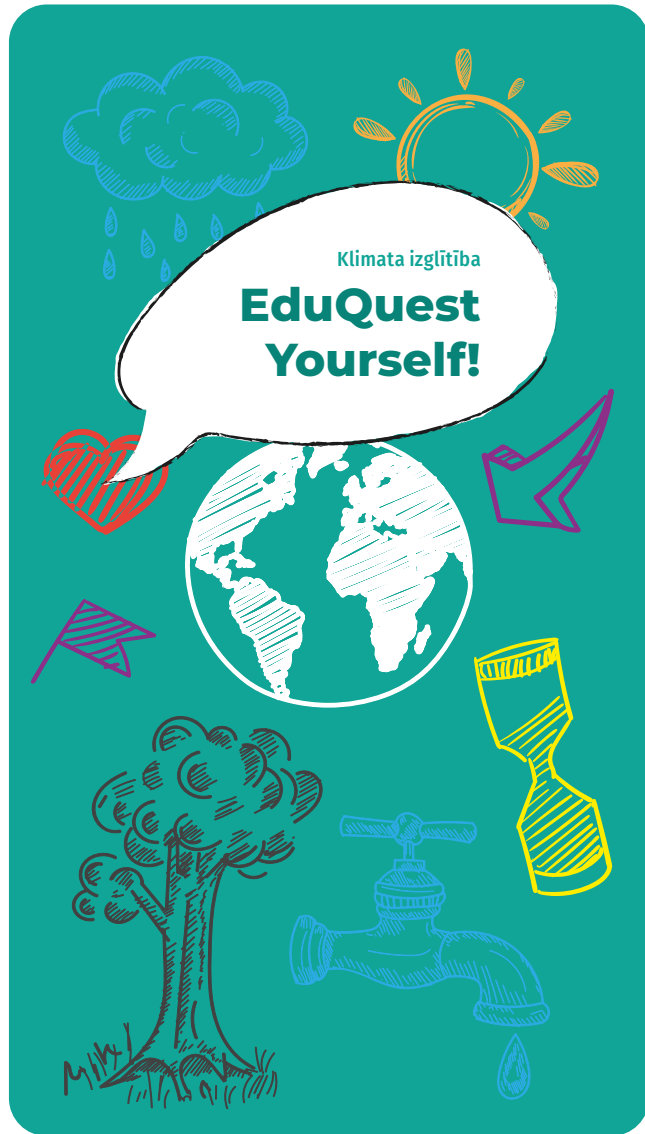
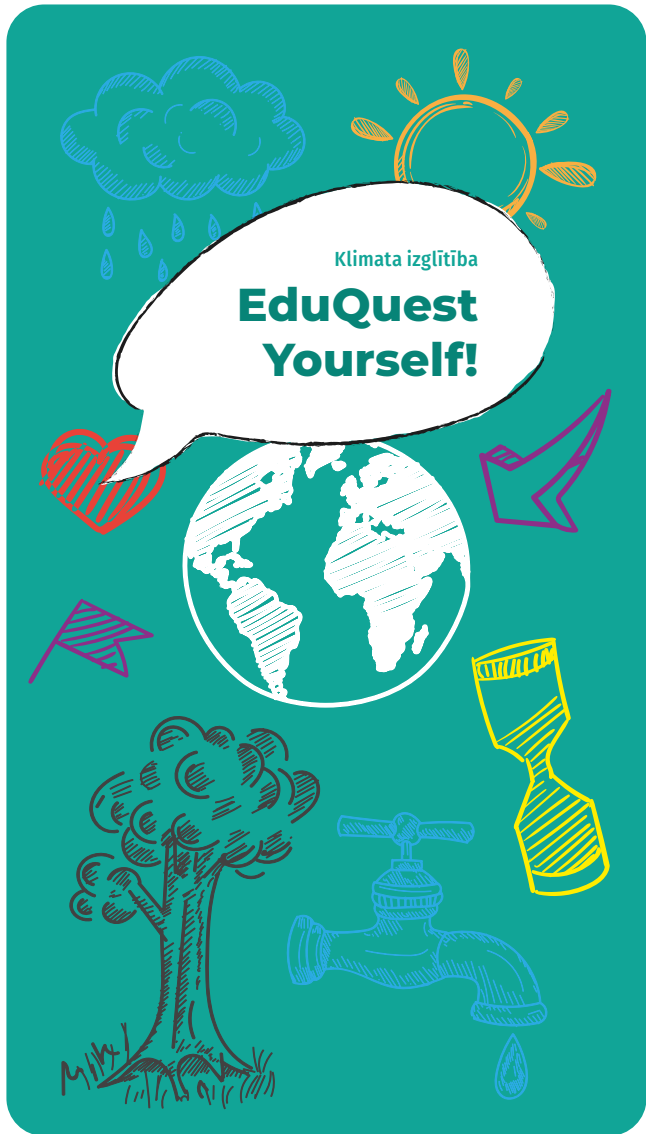
1. Kādreiz es apdzīvoju visu Eiropu, bet pār-mērīgas medības ir gandrīz novedušas pie manas izmiršanas.
2. Es esmu vietējās sugas pārstāvis.
3. Esmu savvaļas šķirnes kaķis, lai gan ne lielāks par Ungāru īsspalvaino putnusiņu (vai angļu pointeru vai vipetu).
4. Pēc kaķu standartiem mana aste ir īsa, ausis ir spalvu pušķiņi, bet vaigus ieskauj bārda.
5. Esmu vientuļš un vientuļnieks, un man atšķirībā no maniēmiem trešās pakāpes brālēniem, parastajiem mājas kaķiem, nepatīk cilvēki.
6. Mana medību platība ir līdz 60–80 km², tāpēc es piedalos veselas savvaļas dzīvnieku teritorijas apsaimniekošanā un novēršu tās pārpurvošanu.
7. Ungārijā pēdējā gadsimta laikā es esmu izzudis.
8. Esmu labs alpīnists, un man patīk medīt sniegā.
9. Es esmu plēsējs un ēdu visu, sākot no mazām pelēm, trušiem un beidzot ar aitu mazuļiem.
10. Es parasti esmu aktīvs naktī, bet, ja esmu izsalcis, varu medīt arī dienā.

BALTAIS STĀRĶIS

1. Mana spalva ir balta ar dažām melnām spalvām spārnu galos.
2. Esmu plaši izplatīts Eiropā un Āzijā, bet manas dabiskās dzīvotnes samazinās.
3. Ar savu garo knābi es varu noņemt visdažādākos upurus: kukaiņus, zivis, abiniekus, rāpuļus un pat mazākus zīdītājus.
4. Es dzīvoju līdzās cilvēkiem. Es būvēju ligzdas uz augstiem elektrības stabiem, kas var būt bīstami.
5. Es veidoju milzīgas ligzdas no zariņiem un kociņiem.
6. Pirms iestājas ziema, es satiekos ar sev līdzīgajiem, un mēs dodamies 12 000 km uz dienvidiem – no Eiropas uz Āfriku.
7. Runājot ar saviem draugiem, es kustīnu knābi, lai radītu krakšķošu skaņu.
8. Es esmu uzticīgs savam partnerim un darīšu visu savu mazuļu labā, pat upurēšu savu dzīvību.
9. Es biju sastopams jau senajā Ēģiptē – kā hieroglifs, bet romiešu un grieķu mitoloģijā simbolizēju vecāku mīlestību.
10. Daži saka, ka es atvedu bērnus pie vecākiem.

MEDUS BITE

1. Lai gan esmu maza, mana ietekme ir milzīga, un man ir izšķiroša nozīme augu dzīvē, palīdzot tiem vairoties.
2. Es parasti esmu mierīga un dzeļu tikai tad, kad mani pārbiedē ar pēkšņām kustībām.
3. Jūs varat man pateikties arī par augļiem, medu un ziedputekšņiem.
4. Es simbolizēju aizņemtību.
5. Es esmu orientēšanās eksperte: es sekoju Saulei debesīs, bet, kad sasniedzu mērķi, izmantoju ožu.
6. Es veidoju nācijas ar vairāk nekā 10 000 indivīdu ģimenē. Mums ir pat karaliene!
7. Insekticīdu lietošana man kaitē, bet arī ērces var izraisīt slimības, kas ir man bīstamas.
8. Esmu sastopama visā pasaulē mērenajā un tropu klimata joslā.
9. Es komunicēju dejojot, tā ar precizitāti līdz centimetram parādot, kur atrodas ēdiens un ūdens.
10. Es varu lidot tikai tad, ja mana ķermeņa temperatūra ir augstāka par 35 grādiem pēc Celsija, ko es sasniedzu sanot.

PARASTĀ VĀVERE

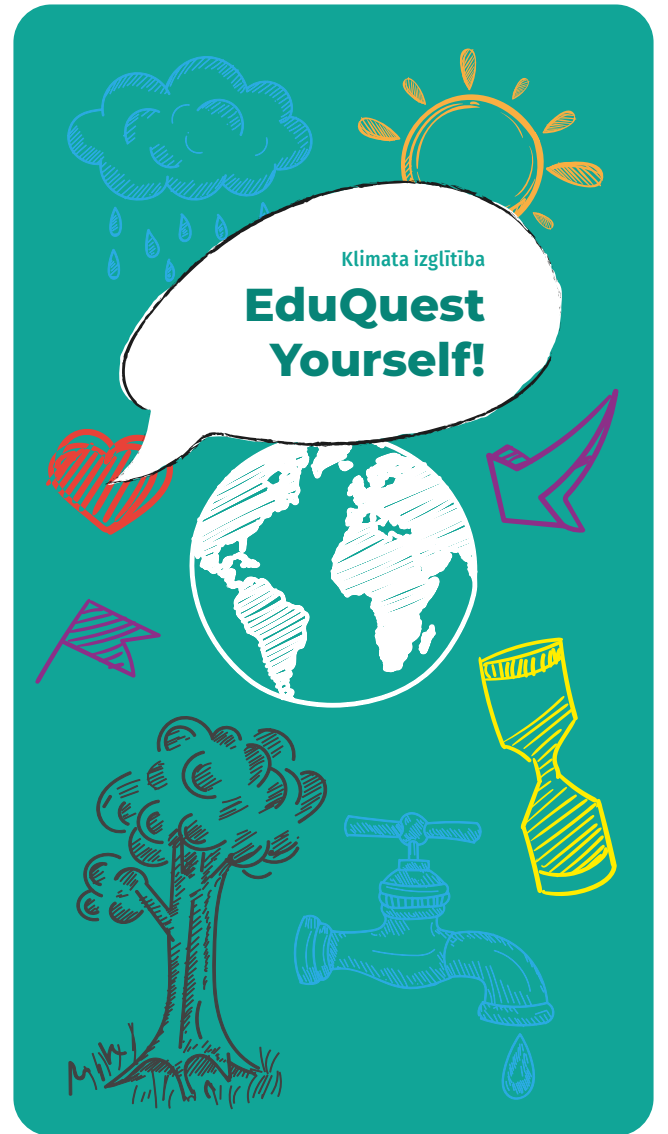
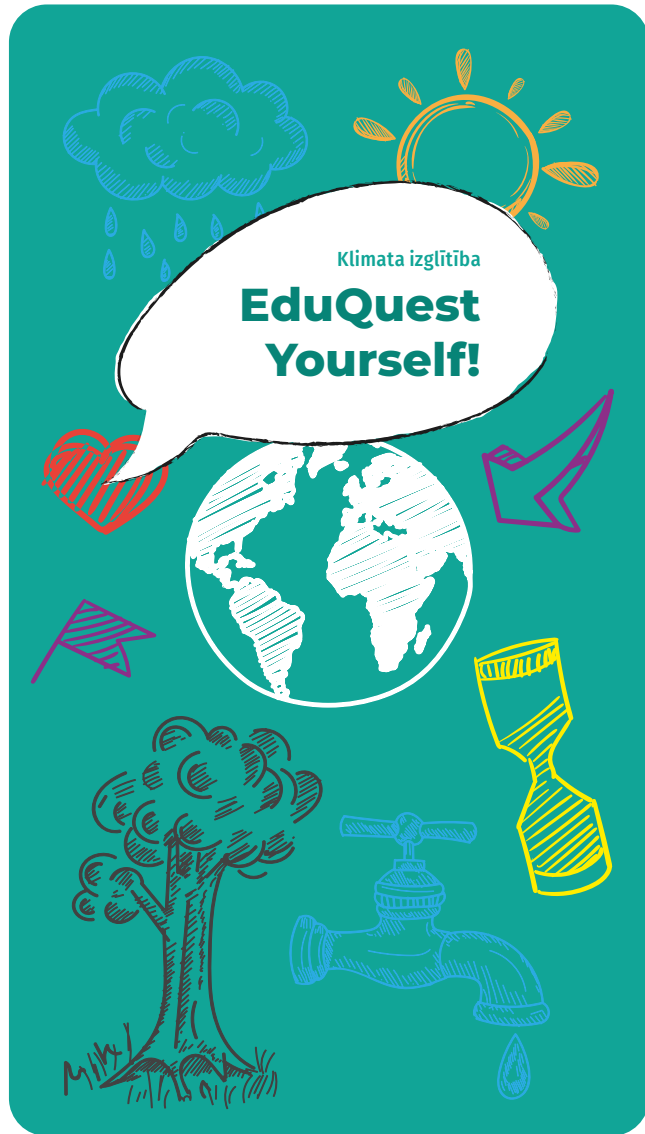
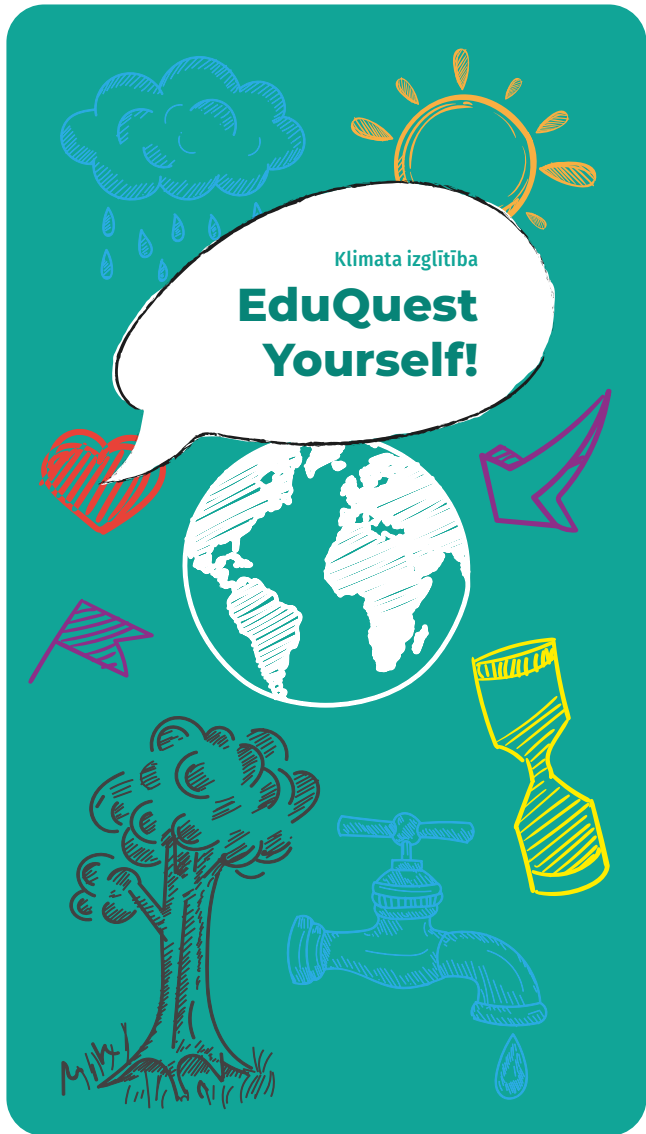
1. Mana kažoka krāsa variē no tumši brūnas līdz sarkanai un gaiši brūnai.
2. Es varu lēkt līdz 4–5 metriem tālu.
3. Mani nagi var noturēt visu mana ķermeņa svaru.
4. Es varu pārdzīvot 30 metru kritienu.
5. Man pastāvīgi aug zobi.
6. Es glabāju pārtiku: riekstus un ogas aukstajam laikam es slēpju zemē, pie koku saknēm, zem zemes.
7. Mani galvenie ienaidnieki ir vanagi un caunas.
8. Es varu atšķirt krāsas. Es redzu tāpat kā cilvēki ar sarkanās un zaļās krāsas aklumu.
9. Ziemā manu ausu spalvu pušķīši ir garāki nekā vasarā.
10. Priežu sēklas, augu sulas, ozolzīles, rieksti, valrieksti, ogas, sēnes, kukaiņi, olas un pat putnu mazuļi ir mana mīļākā pārtika!

PLATKNĀBJA IBISS

1. Man nav vajadzīgi trauki, bet man vienmēr ir karote.
2. Es varu atrast barību tikai seklos ūdeņos, kur manas kājas sasniedz dibenu.
3. Es esmu gājputns un ziemas pavadu pie okeāna.
4. Es esmu samērā kluss un neradu lielu troksni.
5. Senajā Ēģiptē es biju attēlots hieroglifā.
6. Mans nosaukums latīņu valodā ir *Platalea leucorodia*.
7. Man nepatīk ilgi sausuma periodi.
8. Mana gaiši dzeltenā krūteža ir līdzīga pelikāna krūtežai.
9. Kad ir laiks izvēlēties partneri, mans cekuls pastiepjās no galvas virsas līdz mugurai.
10. Brokastīs ēdu dēles, gliemjus, zivis un abiniekus.

EIROPAS BIŠU DZENIS

1. Es esmu vietējās Eiropas sugas pārstāvis.
2. Es cenšos atbrīvoties no sava upura dzeloņa, pirms to apēdu.
3. Man nepatīk citi bišu atdarinātāji.
4. Savas mājas es būvēju smilšu vai smilšmāla sienās.
5. Saules gaismā mans apspalvojums ir skaists un bagātīgi iekrāsots: vēders zaļš un zils, augšdaļa un galva – sarkanbrūna, bet plankumi uz pleciem un kakla – zeltaini. Manu acu un kakla robežas iezīmētas melnā krāsā.
6. Esmu ļoti neatlaidīgs un vajadzības gadījumā varu arī ieskriet sienā.
7. atru ziemu es varu ceļot līdz pat 2500–10 500 km, jo pārvietojos uz dienvidiem, meklējot pietiekami daudz kukaiņu, lai sevi pabarotu.
8. Insekticīdi netieši saindē arī mani.
9. Mani ēšanas paradumi liek mani vainot nežēlībā, bet parasti es neesmu vainīgs.
10. Kad pārceļos, es savu dzīvesvietu aizdodu čūskām un ķirzakām.

ZIEMEĻU

BALTKRŪTAINAIS EZIS

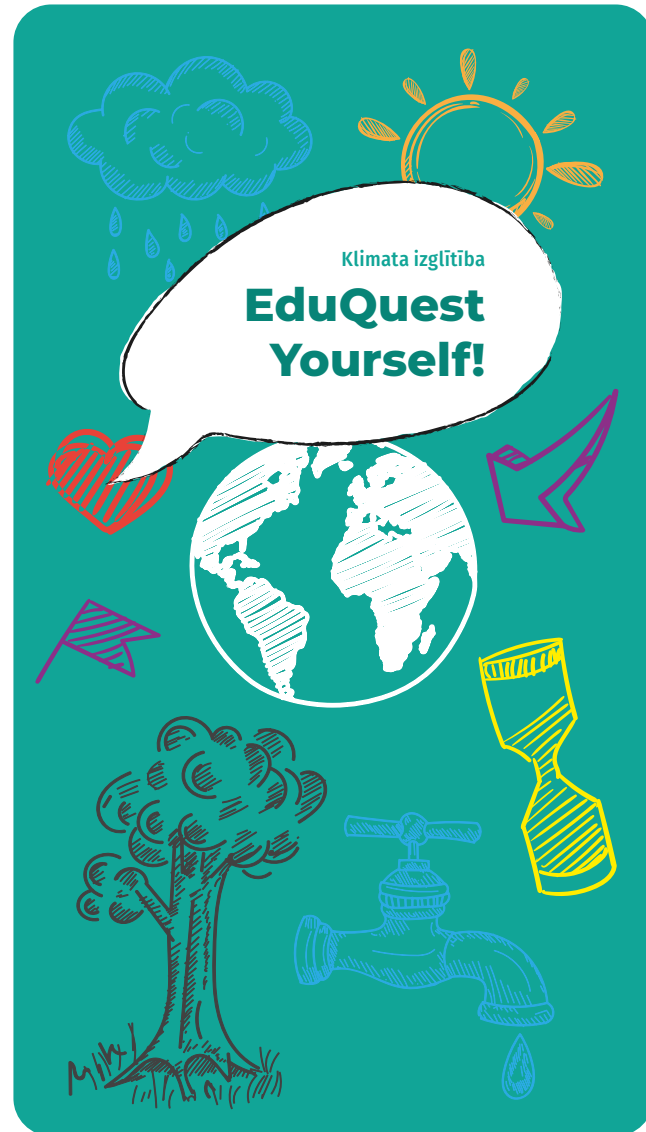
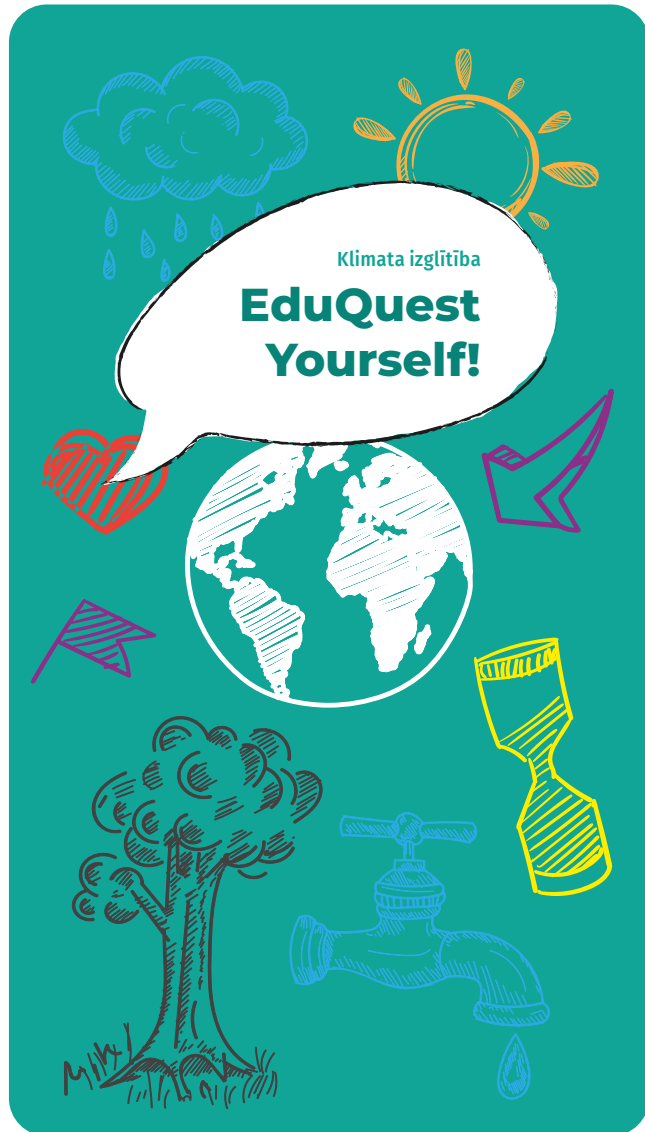
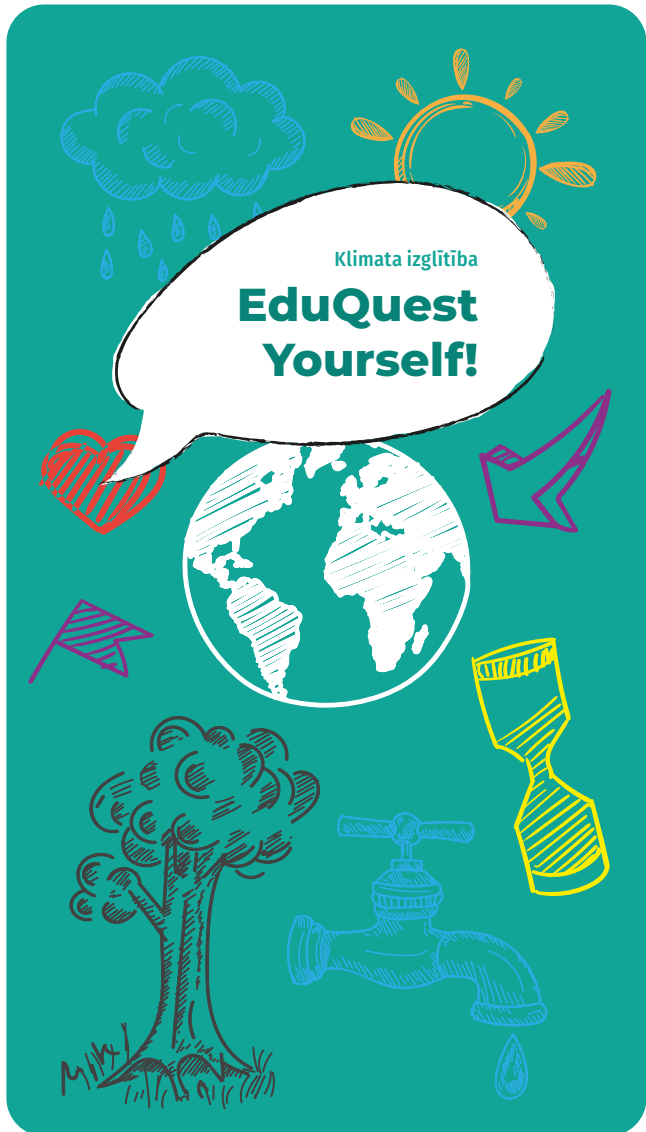
1. Mani bieži var satikt naktī.
2. Es labprāt pārziemoju lapās vai kompostā.
3. Vakariņās es ēdišu jebkuru tārpu, kāpuru un gliemezi!
4. Es esmu lielākais kukaiņēdājs zidītājs, kas mīt Ungārijā!
5. Diemžēl es ļoti patīku ērcēm.
6. Man ir ļoti specifisks ādas tips, un mans skelets ir elastīgs.
7. Tikko dzimušam mans ķermenis ir ļoti mīksts, bet pēc tam tas kļūst stingrāks.
8. Dažreiz es esmu izvēlīgs!
9. Es nevaru sevi nomazgāt vai pakasīt.
10. Mani lielākie ienaidnieki ir lapsas un āpši.

PARASTAIS KRUPIS

1. Mani var atrast visur Eiropā, izņemot Īriju.
2. Nav jēgas mani skūpstīt.
3. Es varu dzīvot līdz 30–40 gadiem.
4. Dažiem var šķist, ka esmu neglīts, bet viņi kļūdās.
5. Es nelecu, es vienkārši „staigāju”.
6. Mana mugura pārsvarā ir pelēcīga, brūna vai olīvkrāsā, bet dažreiz es varu būt smilšu dzeltens vai sarkans.
7. Kad tuvojas uzbrucējs, es uzpūšos un paceļu pakalķājas.
8. Mans galvenais toksīns ir bufotoksīns.
9. Man ir arī zaļi brālēni un māšīcas!
10. Kad nobīstos, es apčurājos!

DIŽRAIBAIS DZENIS

1. Es esmu diezgan liels!
2. Es varu izstiept savu lipīgo mēli līdz pat 4 cm tālu.
3. Mana cepure ir melna, bet pa balto galvu uz muguru stiepjas melna līnija.
4. Mana nepieklājīgā, kašķīgā un nemierīgā personība spilgti izpaužas, kad esmu jauns.
5. Mani sauc par koku ārstu.
6. Lai gan esmu putns, es neveidoju tradicionālās ligzdas.
7. Man patīk spēlēt bungas!
8. Es neveicu lielus attālumus, jo mani noapaļotie spārni nav paredzēti ilgstošai ceļošanai.
9. Manu trešo pirkstu var pārvietot uz priekšu un atpakaļ.
10. Es neesmu no tiem, kurus apdraud smadzeņu satricinājums!

PARASTAIS OZOLS

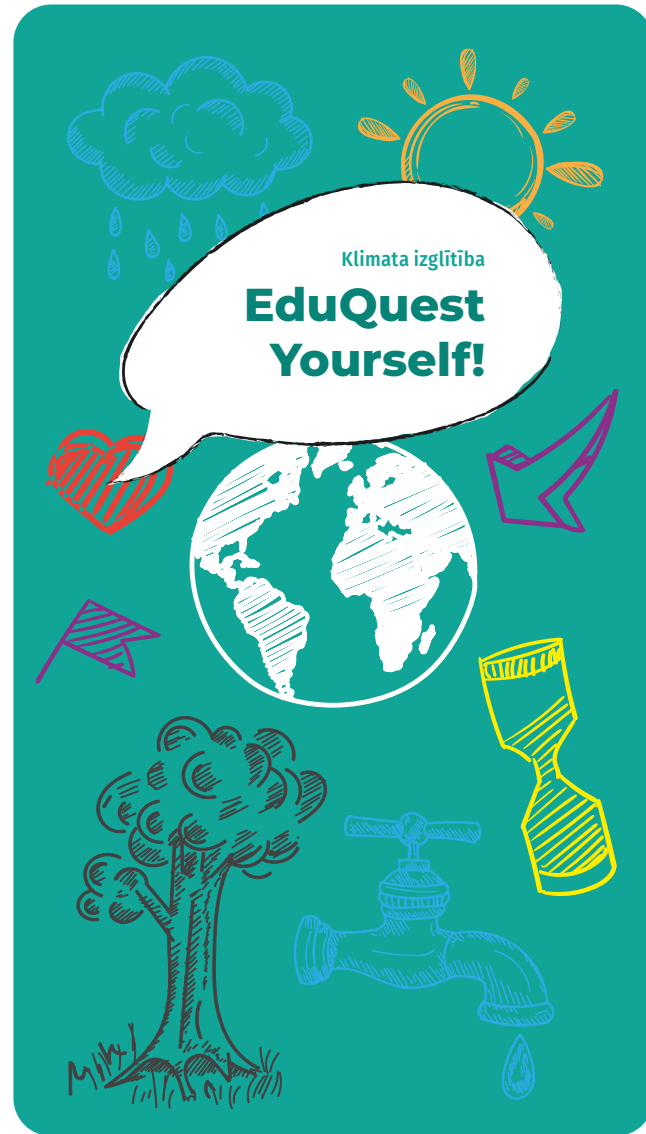
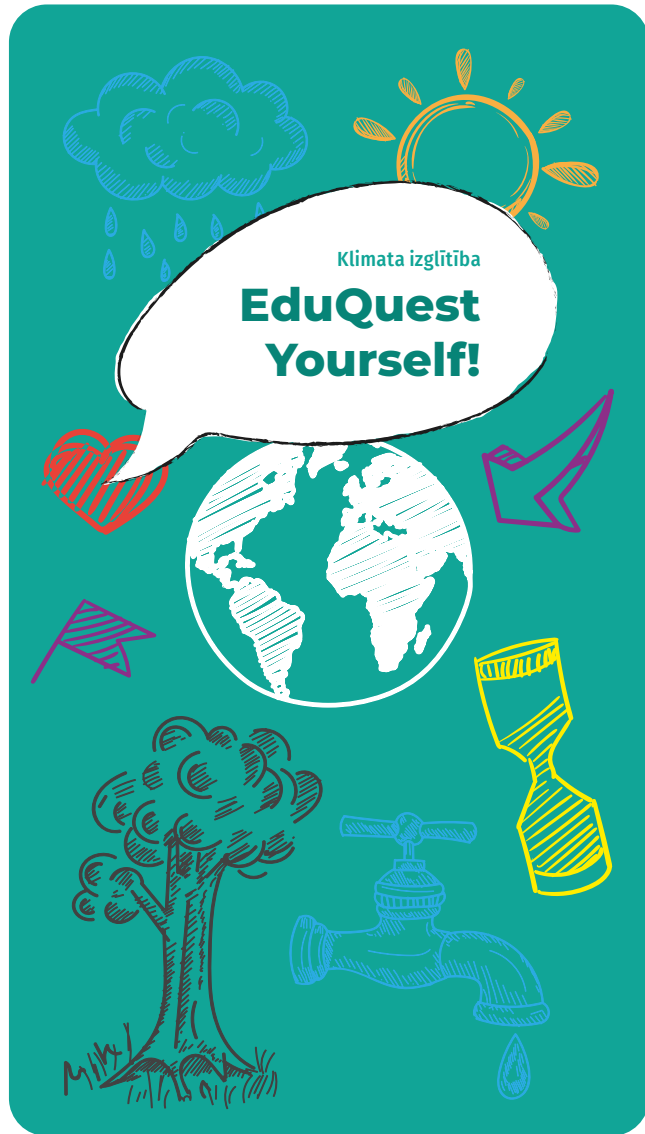
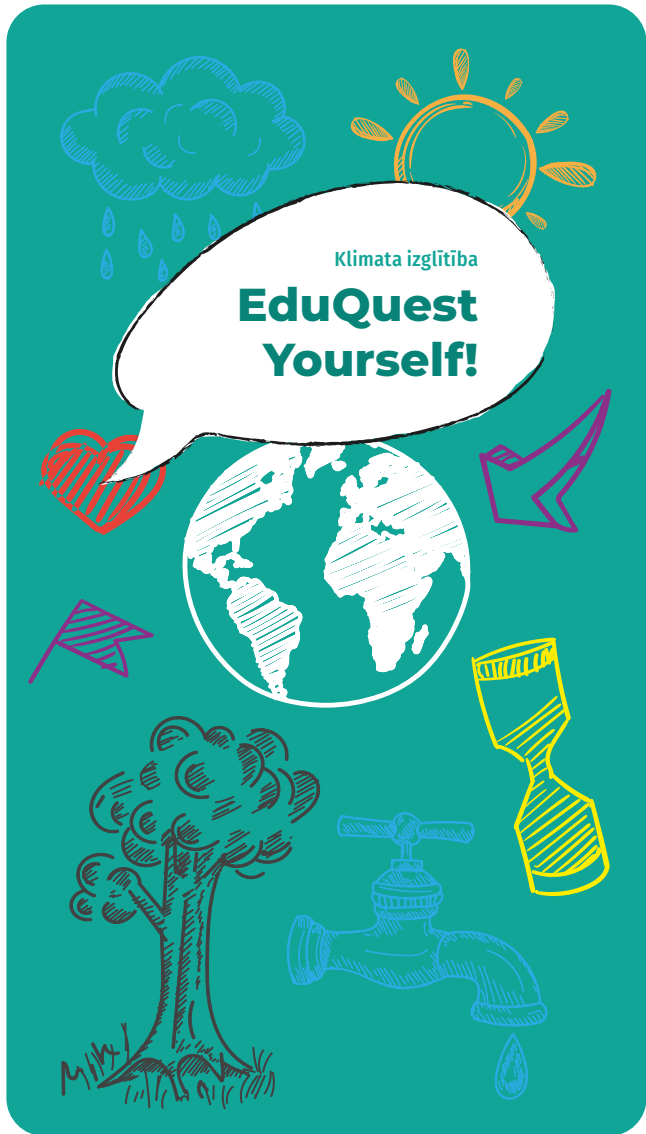
1. Es esmu Eiropā dominējošā ozolu suga.
2. Es esmu viens no septiņiem Karpatu baseina ozoliem.
3. Mana miza ir klāta dziļām plaisām un ir tumša, un es varu būt 45 m garš.
4. Es dodu priekšroku maigām ziemām un vidēji dziļai augsnei, kas sastāv no pamatiežiem un māliem.
5. Piemērotos apstākļiem es varu nodzīvot līdz 800–1000 gadiem.
6. Es uzziestu aprīlī un maijā, mani ziediem ir mazas augļeniņas, un tie uz viena stiebra (kātiņa) veido 1–5 ziedu grupas.
7. Manas zīles izmanto cūku barošanai, un, manām pangām pievienojot dzelzi, iegūst titānu.
8. Mana koksne ir tumši brūna un cieta, izturīga, ar skaistu krāsojumu, kas padara to vērtīgu.
9. Pateicoties mizas sastāvā esošajām miecvielām, es varu ārstēt ādas slimības un mutes dobuma problēmas.
10. Es rotāju parkus Austrālijā.

PARASTĀ PRIEDE

1. Es esmu visizturīgākais un vismazāk prasīgais skujskoks.
2. Pirms industriālās revolūcijas darva Skandināvijas valstīs tika ražota no manas sulas.
3. Es esmu izturīgs koks, kas panes aukstumu, sausumu un pat zemu vai vidēji augstu augsnes un gaisa piesārņojuma līmeni.
4. Pareizos apstākļos es varu sasniegt 20–35 metru augstumu.
5. Es augu ātri un dzīvoju līdz 400–500 gadiem.
6. Manas skujuļas aug pa divām uz katra stublāja, bet mani ziedi ir 2,5–7 cm gari olveida čiekuri.
7. No manām lapām var pagatavot ēteriskās eļļas, kas ir noderīgas plaušu trakta un kuņģa un zarnu trakta problēmu ārstēšanai.
8. Mana koksne ir izturīga un satur sulas, tāpēc esmu noderīga mēbeļu un papīra ražošanai.
9. Ledus laikmetā karstuma un vēsuma dēļ manas dabiskās dzīvotnes pārvietojās no ziemeļiem uz dienvidiem un atpakaļ.
10. Es neesmu populāra „Ziemassvētku eglīte”, jo mana sula ir šķidra.

SNIEGPULKSTENĪTE

1. Man dēvē arī par pavasara vēstnesi.
2. Gan kristīgajās kultūrās, gan sengrieķu mitoloģijā es simbolizēju cerību.
3. Manā zemādas sīpolā ir dziednieciskas vielas, ko izmanto, lai izgatavotu zāles pret muskuļu vājumu un atrofiju.
4. Es uzziestu pavasarī, kad nokūst sniegs un koki ietērpjas zaļās lapās.
5. Esmu bagātīgi sastopama kalnu upju krastos, birzīs, palieņu mežos un strautu ielejās.
6. Man ir viens vienīgs – balts, zvanveida – zieds.
7. Es esmu aizsargājama suga, jo daudzi mani vāc peļņas nolūkos, kas ir bīstami arī citām sugām.
8. Pavasarī es bieži uzplaukstu piemājas dārzos.
9. Es simbolizēju tuvojošos pavasari.
10. Man ir divdesmit pasugas, kas mīt Pirenejos, Viduseiropā un Dienvidēiropā, pie Kaspijas jūras un Tuvajos Austrumos.

TROPU LIETUS MEŽS

- 1.** Es esmu mežs, kas aug lietainā klimatā pie ekvatora.
- 2.** Man ir trīs vainagu slāņi, tāpēc zemsedze ir reti sastopama, bet, ja ir kaut viena vieta, kur neaug koki, parādās vīteņaugi, un es pārvēršos par džungļiem.
- 3.** Vislielākais es esmu Dienvidamerikā, Amazonē.
- 4.** Manī mīt mūžzaļi augi un bieži līst lietus – vidējais nokrišņu daudzums gadā ir 1250–6600 mm.
- 5.** Manī dzīvo puse Zemes dzīvnieku un augu.
- 6.** Es esmu arī lielākā aptieka pasaulē, jo ceturtdaļu savu zāļu jūs saņemat no manis.
- 7.** Mani satrauc briesmīgā mežu izciršana un lauksaimniecības radītie postījumi.
- 8.** Daudzas vides aizsardzības grupas, piemēram, „Zemes draugi”, velta savu laiku, lai mani aizsargātu.
- 9.** Man ir svarīgi aizsargāt bioloģisko daudzveidību, taču katru gadu tiek iznīcināti aptuveni 17 000 manī mītošo sugu.
- 10.** Zināmākie manī mītošie augi ir kafijas koks, kakao koks, banāni, mango, papaija un avokado.

